

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Margit Schreiner

İnsan Dengesi

ROMAN

Çeviren: İlknur Özdemir

3.
baskı

YAPI KREDİ YAYINLARI

İNSAN DENGESİ

Margit Schreiner Margit Schreiner, 1953 yılında Avusturya'nın Linz kentinde doğdu. Serbest yazar olarak Salzburg, Japonya, Paris, Berlin ve İtalya'da bulundu; şimdi yine Linz'te yaşamaktadır. Kitaplarına çeşitli ödüller verilen yazar son olarak Avusturya Edebiyat Onur Ödülü'nü (2010) almıştır. 2013 yılında *Die Tiere von Paris* (Paris'in Hayvanları) romanı *Innsbruck liest* programının ağırlık merkezi olup 10.000 okura dağıtılmıştır. Diğer eserleri arasında, *Ev, Kadın, Cinsellik* (2001), *Adı Sevmek* (2003), *Eskimo Rolü* (2004), *Thomas Bernard Kadın Okurlar İçin mi Yazıyor?* (2008) ve Türkçede yayımlanan *Hayal Kırıklıkları Kitabı* (2005) vardır.

İlknur Özdemir İstanbul'da doğdu. İstanbul Alman Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi ve *Senin Öykün Hangisi* adlı bir öykü kitabı vardır.

Başlıca Çevirileri: Paul Auster: *Yalnızlığın Keşfi, Yanılsamalar Kitabı, New York Üçlemesi*; Gabriel Garcia Marquez: *Şili'de Gizlice*; Max Frisch: *Stiller*; J. M. Coetzee: *Utanc, Petersburglu Usta*; Michael Cunningham: *Saatler*; Günter Grass: *Yengeç Yürüyüşü, Soğanı Soyarken*; Hermann Hesse: *Klingsor'un Son Yazı*; Arundhati Roy: *Küçük Seylerin Tanrısı*; Stefan Zweig: *Satranç, Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat*; Bruno Schulz: *Tarçın Dükkânları*; Ian McEwan: *Fındık Kabuğu, Cumartesi, Sahilde*; Ingeborg Bachmann-Paul Celan: *Kalp Zamanı*; Edith Wharton: *Keyif Evi*; Umberto Eco: *Genç Bir Romancının İtirafı*; Virginia Woolf: *Mrs. Dalloway, Kendine Ait Bir Oda, Dalgalar*; Pascal Mercier: *Lizbon'a Gece Treni*; Franz Kafka: *Milena'ya Mektuplar, Dönüşüm*; Christa Wolf: *Melekler Şehri*.

İlknur Özdemir Michael Cunningham'ın *Saatler* adlı kitabının çevirisiyle Dünya Kitap Dergisi Çeviri Ödülü'nü almıştır. Uzun yıllar yayınevlerinde genel yayın yönetmeni olarak görev yapmıştır. Halen serbest çevirmen olarak çalışmaktadır.

MARGIT SCHREINER

İnsan Dengesi

Roman

Çeviren
İlknur Özdemir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://antey.org>

YAPIL KREDİ YATIRIMLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5125
Edebiyat - 1463

İnsan Dengesi / Margit Schreiner
Özgün adı: Das Menschliche Gleichgewicht
Çeviren: İlknur Özdemir

Kitap editörü: Devrim Çakır - Şeyda Öztürk
Düzeltili: Hüseyin Kıran

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: İlknur Efe

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Telefon: (0 212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

Çeviriye temel alınan baskı: Schöffling & Co., Frankfurt am Main, 2015
1. baskı: İstanbul, Haziran 2018
3. baskı: İstanbul, Mart 2022
ISBN 978-975-08-4212-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016, 2022
Sertifika No: 44719

Bu kitabın telif hakları Schöffling & Co. Verlagsbuchhandlung GmbH ve
AnatoliaLit Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının
yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantev.org>
PEN International Publishers Circle üyesidir.

2013 Eyll'nde, adada birlikte tatil yaptıktan sonra, bir gecede ortadan kaybolduğundan beri Sarah'la hiçbir bağlantım yok. İsrail'e dönüp dönmediğini bile bilmiyorum. Elimde sadece geride bıraktığı günlüğü var. Son yazdıklarını okumaya henüz cesaret edemiyorum.

İçindekiler

Yola Çıkmadan Önce • 9
Adaya Geçiş ve Adadaki İlk Günler • 17
Adada Dördüncü ve Beşinci Gün • 25
Altıncı Gün • 38
Yedinci ve Sekizinci Gün • 43
Dokuzuncu Gün • 51
Onuncu Gün • 58
On Birinci Gün • 64
On İkinci Gün • 68
On Üçüncü Gün • 76
On Dördüncü Gün • 84
On Beşinci Günden On Yedinci Güne Kadar • 88
On Yedinci Gece • 90
On Sekizinci Gün • 93
On Dokuzuncu Gün • 101
Yirminci Gün • 105
Yirmi Birinci Gün • 112
Yirmi İkinci Gün • 115
Yirmi Üçüncü Gün • 120
Yirmi Dördüncü ve Yirmi Beşinci Gün • 125
Yirmi Beşinci Günle Yirmi Sekizinci Gün Arası • 129
Sadece Üç Gün Kaldı, Sadece İki Gün • 132
Yirmi Dokuzuncu ve Sonuncu Gün • 133
Otuzuncu Gün, Yine Evimizdeyiz • 134
Altı Ay Sonra, Eklenti • 137
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yola Çıkmadan Önce

Herhalde insan, yapısı gereği doğaya uygun değil. Karşısında el değmemiş bir doğa bulursa o doğadaki yaşam ona çok yorucu gelir, dolayısıyla daha iyi duruma getirmek amacıyla o doğayı bozar. Onu iyileştirince, yani bozunca, bozulmamış bir doğaya özlem duyar. Aynı şey duygularımız için de geçerlidir. Onları nasıl kullanacağımızı bilemeyiz. Hiçbir şey olmazsa canımız sıkılır, bir şey olursa da hemen bize fazla yüklenildiğini düşünürüz. Örneğin altmış yaş üstündekileri ele alalım.

Genelde çocuklar evden ayrılınca, habersiz konuk gelmezse ve rahatsız edilmezlerse memnun olurlar. Bu, işin bir tarafı. Diğer taraftan hemen canlarının sıkıldığından yakınırılar. Bir şeyler yaşamak isterler. Bir şeyler yaşayınca da çok zorlandıklarını düşünürler. Bazı altmışlıklar, kollarının altında evrak çantasıyla ya da –ilerici ve zeki altmışlıklar söz konusuysa– sırtlarında bir sırt çantasıyla şehirde koşuşturarak altmış yaş altındakileri kandırırlar, amaçları çok işleri olduğu izlenimi vermektir. Genellikle artık çalışmamalarına ya da en azından kısıtlı saatle çalışmaya geçmelerine rağmen hep aceleleri vardır ve prensip itibariyle her yerde itişe kakışa öne geçerler: doktorda, tramvayda, süpermarkette. Ama arkalarındaki kuyruk uzadığı için süpermarketin kasasında bir kez acele etmeleri gerekse, arkalarında bekleyenleri gündelik hayatta biraz daha rahat olmaları için uyarırlar. Oysa çoğunlukla onlarda eksik olan da rahatlıktır. Akla gelebilecek her şey hakkında sürekli yakınırılar: kalça kemiği ağrıları, sırt ağrıları, romatizma ya da gut hastalığı. Ne omuzlarında kireçlenme, ne arterit, ne artrozları, ne atardamarda kireçlenme ya da osteoporozları ne de katarakt ya da glokomları vardır ama ya sürekli bu hastalıklara tutulmak üzere olmaktan ya da tanı konulmamış olsa da çoktan tutulduklarından korkarlar. Doktora olabildiğince sık giderler, gerekçeleri de çeşitli kireçlenmeler ve tıkanıklıklar nedeniyle felç ve kalp krizi geçirme tehlikesinin artmış olmasından korkmalarıdır. Bir yandan da ya yanlış teşhis koydu ya da durumlarında bir tehlike görmedi diye

doktora içten içe öfkelenirler. İdrarını tutamayan, başı dönen, ağır işiten ya da bu illetlere tutulduklarını sanan altmışlıklar bekleme odalarına dolunca doktorlar oflayıp puflarlar. Gerçekten önyargılı iseler, yakın zamanda Alzheimer ya da Parkinson tehlikesi baş gösterebilir, diyen doktorun uyarısını ciddiye almazlar. Sonuç olarak da belirtilerin hepsini göz ardı ederler. Durumunuz o kadar da kötü olmayacak, denirse ciddiye alınmadıklarını hissederler, kendilerine hak verilirse de acındığını düşünürler. Esas itibariyle yapılan hiçbir şeyi beğenmezler: İnsanlar asla doğru zamanda ziyarete gelmezler. Çünkü altmışlıklar ya bir kuruma gideceklerdir ya öğle uykusuna yatacaklardır ya da önemli bir işleri vardır. Ziyaretlerine gelen olmazsa da gitgide daha yalnız kaldıklarından yakınırırlar. Kendilerine saygı gösterilmesinde ısrarcıdırlar ama kendileri kimseye saygı göstermezler. Hele dövme, burunları ya da dilleri halkalı, yırtık kot pantolonlu tiplere, sokakta cep telefonu ile konuşanlara ya da kulaklarında MP3 kulaklığı bulunanlara ve iri köpekli punklara hiç. Esasında her şeyi daha iyi bilirler, öte yandan hiç memnun olmazlar: Gürültüden nefret eder, sessizlikten korkarlar.

Gerçi Bruno ile ben de altmışın üzerindeydik ama kendimizi hâlâ görece genç, dinamik, meraklı, geniş görüşlü hissediyorduk. Gençlik bizim için tehdit değildi, yeni esinler beklediğimiz bir zenginlikti. Kendimizden gençlerle birlikte olmak bizi de genç tutar, her şeye ayak uydurabiliriz. Bununla birlikte, çocuklarımızın bu yıl bizimle adaya gelmeyeceklerini, kendi tatil planlarını uygulayacaklarını bildirmeleri içten içe hoşumuza gitti. Yüksek sesli müziğin gürültüsü bizi rahatsız etmeyecek, yemek pişirirken tartışılmayacak ve hepsinden önemlisi yerimiz olacaktı. İki balıkçı evinden küçüğüne sadece ikimiz yerleşecektik. Ben de araç-gereçlerin durduğu kulübede, denize bakan pencerenin önüne oturacak, her gün bir-iki saat, sessizlik içinde dikkatimi toplayarak romanımı yazacak ya da başka türlü dinlenecektim.

Bu arada, altı yıldır her eylülde arkadaşlarımızla ve çocuklarımızla birlikte Hırvatistan'daki küçük, ıssız bir adaya gidiyoruz. Adamızda, bırakın süpermarketi, ne otomobil, ne bir oturan, ne bar ya da gürültülü kafe, ne de dükkân var. Elektrik de yok, radyo da, televizyon da. Hatta musluklardan su bile akıyor. Geceleri verilen

cılız ışığı da bir rüzgâr değirmeni sağlıyor. Sadece eskiden balıkçı evi olarak kullanılan iki ev var yan yana – biri arkadaşımız olan aile, biri de bizim için; bol deniz, bol kayalık, taşlar var, pek az da bitki. Her iki evin mutfağında, ipin ucuna bağlanmış bir kovayla derin sarnıçlardan su çekiyoruz. Evlerin çevresine, ev sahipleri yıllar önce bir lim ve bir limon ağacı, birkaç biberiye çalısı, bir incir ağacı ve iki palmiye dikmişler. Eylül ayında evin arkasındaki yabancı roka coşar. Kekik, mercanköşk, adaçayı gibi yabancı otlar her zaman, dört bir tarafta büyür. Sürekli değişen gökyüzü, sürekli hareket halindeki deniz, rüzgâr ve onun oyunları da var. Kuşlar, balıklar, fareler, örümcekler, kertenkeleler, kelebekler, peygamberdeveleri. Sinirleri harap altmışlık kişi burada, teknolojinin uzağındaki soyutlanma içinde huzur bulur.

Elbette bu huzurun ve soyutlanmanın bir bedeli var. Hem yiyecekleri hem de içme suyunu, alkolü, sigaralarımızı, kibritleri, çöp torbalarını, bulaşık süngerlerini, tuvalet kâğıtlarını filan önceden temin etmemiz ve adaya gelirken getirmemiz gerekiyor. Ve bütün bunlar orada bir ay kalmak için. Bu iş yıldan yıla daha da zorlaşıyor. Çoğunu Avusturya'dan sağlıyoruz. Özellikle de iyi şarabı. Önceleri yanımıza sadece birkaç şişe alıyorduk, artık yetmiş buluyor. Ayrıca üç kasa kutu bira, beş karton sigara. Spor malzemeleri de her yıl çoğalıyor. Bruno saatlerce çalışarak arabamızın üstüne akıllıca bir sistemle hem içi tıka basa kauçuk giysiler, dalgıç gözlükleri, şnorkeller, deniz ayakkabıları, kayık kürekleri ve paletlerle dolu bir bavul hem de ayrıca yeni bir tekerlekli bavul yerleştirdi; bunun da içinde iki kişilik bir portatif kayak, üç ayrı çuvala bölünmüş olarak duruyor. Ayrıca, önceki yıllarda olduğu gibi, bir lastik bot, iki farklı boyutta yelkeni ve onlara uygun direkleriyle birlikte bir sörf tahtası, beş şişme makarna, iki yıl önce edindiğimiz üç güneş paneli; bu panel, dizüstü bilgisayara ve acil hallerde cep telefonuna, yeni yeni de mikser, püre yapma aletine ve saç kurutma makinesine elektrik sağlayacaktı. Çünkü teknolojiden yoksun adada basit bir hayat sürmek bir şeydir, rahatlık, spor aktiviteleri ve modern çalışma koşulları bir başka şey. Hatta Bruno arabayı binbir zahmetle yüklerken, gelecek yıl gerekirse arabanın arkasına bir römork almaktan söz etti. Ancak dört beygir gücünde olan ve iskelede bizi bekleyen kırık dökük bir ahşap tekneyle bile anakaraya ulaşamayacağımız ıssız bir adadaki dört haftalık kalış için alışveriş yapmanın lojistiği

kolay ayarlanmıyor. Kim ne zaman hangi yemekleri pişirecek, kim hangi erzakı satın alacak, hangi sebze, hangi meyve uzun süre dayanır? Ekmek pişirmek için yeterince un ve maya var mı? Hangi baharatlara gerek olur? Sekiz kişi bir ayda ne kadar kahve, ne kadar tuz, ne kadar süt, ne kadar yağ ve sirke tüketir? Tehlikeli bir şey de yaşanmamalıdır. Eşekarıları ısırılmamalı, bacağımızı kırmamalı, felç olmamalı, kalp krizi geçirmemeliyiz. Ada kayalık ve taşlık. Kimse kafasının arka tarafının ya da suratının üstüne düşmemeli. Denizde denizkestaneleri var, haftalarca cerahatlandıktan sonra düşmeleri beklenmiyorsa, bilindiği gibi dikenlerinin hemen çıkarılması gerekir. Olabilecek diğer her şeye karşı hemen hemen donanımlıyız: Baş ağrısı ve gribal durumlar için haplar, yara bereye, göz nezlesine, romatizma ağrılarına karşı merhemler, mide, bağırsak enfeksiyonlarına ya da akciğer iltihabına karşı geniş etkili antibiyotikler. Hepsi alınmış. Yorucu hazırlıkları, alışverişi, arabanın yüklenmesini, gece yola çıkışı ve arkasından sabah tepeleme yüklü bir balıkçı teknesiyle adaya geçişi arkamızda bıraktıktan ve malzemeleri iki eve yerleştirdikten sonra sonunda telefon görüşmeleri, elektronik postalar, sürpriz ziyaretler ya da televizyonda yepyeni olay yerleri olmadan kalıyoruz. Bütün bir yılın stresini üzerimizden atmak, bütün gün yüzmek, sörf yapmak ya da kürek çekmek ve akşam olunca daha da rahatlamak için birlikte yemek pişirmek, içki içmek ve oyun oynamak için cennet gibi bir ortam denebilir. Ve ara sıra, iyice rahatlayıp birkaç satır yazmak için.

Dürüst olmak gerekirse, rahatlayıp yazmak şimdiye kadar pek gerçekleşemedi. Başka nedenler yanında, bol yemek, bol alkol ve bol sigara yüzünden. Aşırı yemek, alkol ve sigara insanı bitkin düşürür. Ve dikkat dağıtacak şeyler de bol çevrede. Eski yıllarda tam birkaç satır yazmaya otururdum ki, ansızın ya yunuslar yüzerdi karşımda ya da koyda bir yelkenli görünürdü; ilginç, sarı-siyah çizgili bir örümcek bahçedeki düşün altında otururdu; tavandan yatağın üzerine bir kertenkele düşerdi – ve ben de bir anda çalışmamı keserdim, bütün dikkatim dağılırdı, yazmak yerine saatlerce çocuklarla denize bakan terasta kızmabirader oynardım.

Bruno, yaşlı yazarların dikkatinin kesinlikle genç yazarlardan çok daha kolay dağıldığını söylüyor. Ayrıca yaşlılar daha tembellermiş. Çünkü, genç olanın önce kendini kanıtlaması gerekirken, yaşlı bir yazar en iyi çalışmalarını çoktan geride bırakmış olurmuş.

Mantıksal olarak artık her seferinde en yeni kitabının insanların gözünü açacağına inanmazmış. Bu yüzden yazmanın, o yazar için doğal olarak daha zor, daha yorucu, daha meşakkatli olduğu görüşünde Bruno. Veleve ki insan yaşlılığında olgun bir iş çıkaracak kadar dengeli biri olsun. Ki ben kesinlikle böyle biri değilim. Şimdiye kadar. Diyor Bruno.

Geçen yılın eylülünde, çocukları almadan ve Bruno ile birlikte kendi evimizde kalmayı umarak, adadaki yedinci tatilimize çıkmadan hemen önce, bu kez başaracağıma hiç olmadığı kadar emindim: Günde iki sayfa yazacaktım, adeta tepeden tırnağa yenilenecektim, hayatın en zahmetli kısmı, yani altmış yaş üstü için güç toplayacaktım. Bruno üç ay önce emekli olmuştu, geçen yılların aksine adada günde on dört saat uyumayacağını, uyumak dışında sadece sörf yapmayacağını, adadaki toplum hayatına bir parça katılacağını umuyordum.

Ama sık sık hiç beklenmedik bir şey en güzel hayallerimizi darmadağın eder. Benim hayalim de pedagojik görevler, mekânsal sınırlamalar ve ruhsal baskılar olmadan bir tatil geçirmekti. Yola çıkmamızdan tam da bir gün önce kapı çalındı, Sarah ile bir köpek kapımızın eşliğinde belirdi. Sekiz yıl önce ailesiyle birlikte İsraile göç ettiğinden beri Sarah'yı görmemiştim. O zaman on iki yaşındaydı. Onlar gitmeden önce hepimiz Berlin'de yaşıyorduk, bizim çocuklarımız ile Sarah çok sıkı arkadaşlıklar. Hatta en küçük oğlumuz Paul, Sarah ile birlikte aynı kreşe ve aynı çocuk yuvasına giderdi. Sarah şimdi yirmi yaşında olmalıydı.

Onu gözlerinden, çocukken de sahip olduğu berrak, dürüst bakışlarından tanıdım. Eskiden düz olan gür siyah saçları şimdi rastahydı, bu da onun hep keskin olan yüz hatlarını tuhaf bir şekilde daha da belirginleştirmişti. Elmacık kemiklerini kaplayan cildi, biraz zorlansa yırtılacak kadar gerilmiş görünüyordu. Bende ki değişiklik ondakinden çok daha fazlaymış gibi geldi bana. Sanki ben büzölüp ufalmıştım. Onun gençliğinin kusursuzluğu karşısında kendimi yaşlı hissettim. Sarah'nın yüzünden hiçbir şey belli olmuyordu, en azından beni tanımamış ya da karşısında duranın ben olduğuma emin olamamış gibi bir duygu uyandırmadı bende. Olabilirdi de. Geldiği saat son derece uygunsuzdu. Evin her

tarafına ada için gerekli giysiler, yiyecekler, içkiler, sargı bezleri, mutfak aletleri, havlular, bavullar, kutular ve çantalar yayılmıştı. En geç ertesi gün saat onda Solinje'deki balıkçı limanında olmalıydık, altı yıldır her sonbaharda olduğu gibi, her iki evin mal sahibi bizi oradan balıkçı teknesiyle adaya götürecekti. Beş saatlik yolculuğa, denizin çalkantılı olması beklendiğinden, önceki yıllarda olduğu gibi mutlaka sabah çıkılmalıydı.

Daha dün görüşmüşüz gibi, "Merhaba" dedi Sarah ve yanındaki köpeği işaret etti: Bu, Habibi. İsrail'den yeni geldik. Bir süre sizde kalabilir miyiz?

İtiraf etmeliyim ki, ilk anda ağzım açık kaldı. Önce beş yıldan uzun bir süre hiç sesi çıkmıyor, sonra ansızın, haber vermeksizin böyle bir istekle kapıma dikiliyor. Hem bir süre ne demek? Birkaç gün mü, birkaç hafta mı, ay mı? Sarah'dan başka kim olsa, uzun zamandır planladığımız tatili öne sürerek geri çevirir ya da en azından dönüşümüzde görüşürüz derdim. Ama Sarah'a böyle söylemem mümkün görünmedi bana. Sarah'nın alinyazısı korkunçtur. Anne-siyle babası, Jakob ve Marieluise, beş yıl önce İsrail'de öldürüldüler. Yarı üvey kardeşi Daniel öldü. Böyle birini geri çeviremezsiniz. O tarihte, cenaze töreninden bir hafta sonra ölümlerini gazetede okuyup şaşkına dönmüştüm, sonra Sarah'ya ve öz kardeşi Noah'a hemen mektup yazmış ama bu mektubuma yanıt alamamıştım. Sarah'yı içeri davet ettim ve kendimi toparlamaya çalıştım. Sonra da ona nasıl bir yolculuğa çıkacağımız hakkında bilgi verdim. Evin içindeki karışıklığı o da görüyordu herhalde. Kafasına bir yumruk yemiş gibi etrafına bakındı. Bir anda acıdım ona. Kendimi sorumlu hissettim. Kafamdan, bu sorumluluktan uzaklaşmak için çeşitli olasılıklar geçti: Sarah'yı tek başına evimizde bırakabilirdim, çocuklarımızın yanına, tatil yaptıkları yere gönderebilirdim, bir arkadaşşımdan onunla ilgilenmesini isteyebilirdim. Bunların hepsi korkakça bahanelerdi. Bahane yaratmak için korkakça manevralardı. Sonunda, tereddütlü olmama rağmen Sarah'a, isterse, bizimle adaya gelmesini teklif ettim. Habibi'yi de yanına alabilirdi.

Sarah ferahlamış göründü. Hemen kabul etti. Issız bir adanın o sırada kendisi için en doğru seçenek olduğunu söyledi. Hayatının bundan sonrasının nasıl olması gerektiğini sakince düşünmesi gerekiyormuş. Yola çıkana kadar biraz dinlenip dinlenemeyeceğini sordu, Habibi ile dün İsrail'den Viyana'ya uçmuşlardı, orada bütün

gün dolaşmışlardı, dün gece de trenle Viyana'dan buraya gelmişlerdi. Onu çalışma odama götürdüm, oradaki kanepeye uzandı ve anında uyudu. Habibi de.

Benimse hiç uykum yoktu. İşten izin alarak çıkacağım, hiçbir sorumluluğumun ve stresin olmayacağı, dört duvar arasına hapsolmayacağım tatile ne olmuştu? Ailesi öldürülmüş, yirmi yaşındaki bir kıza nasıl davranılırdı? Bu konuda konuşulabilir miydi, yoksa konuşulduğunda korkunç yaralar mı açılırdı? Olanlarla nasıl baş etmişti? Baş etmiş miydi? Bir genç böyle bir şeyle başa çıkabilir miydi? Ona nasıl davranmalıydık? Issız bir adada kalacaktık, ya ansızın kafayı üşütseydi? Olmayacak şey değildi.

Diğer taraftan, olanların üzerinden ne de olsa beş yıl geçmişti. Josefine'e telefon edip meseleyi ona kısaca anlattım. Josefine adli tıpta, psikiyatri bölümünde psikolog olarak çalışıyor. Onun da tereddütleri vardı. Willi'nin tükendiğini, acilen tatile ihtiyacı olduğunu söyledi. Panik atakları olan kızı Maya için, travma geçirmiş bir genç kız kesinlikle en uygun tatil arkadaşı olamazdı, kendisi de adada nihayet birkaç hafta adli tıp vakaları, psikolojik ya da psikiyatrik vaka olmadan dinlenebilmeyi ummuştu. Evine gittim. Yarı yarıya hazırlanmış bavulların ve çantaların arasında iki saat konuştuktan sonra, belli ki eski memleketinde önemli kararlar almak üzere özellikle İsrail'den buraya gelen, kaderi bu kadar kötü olan bu kadar genç birini öylece gönderemeyeceğimize ya da ziyaretini başka bir tarihe erteleyemeyeceğimize ikna oldu. Adadaki kalışımızda Sarah'yı bizim evimize almayı ve herhangi bir sıkıntı çıkarsa kızla Josefine'in ailesi arasına olabildiğince duvar çekmeyi önerdim.

Tamam, dedi Josephine sonunda, onu da götürelim. Üstesinden geliriz. Her ihtimale karşı yanıma Temesta, Lexotanil ve Rohypnol almamı önerdi. Bruno arkadaşımız olan bir doktordan, bürokrasiye gerek kalmadan reçeteler temin etmek üzere hemen çıkıp gitti, sonra da ilaçları alacaktı.

Dört saat sonra yola çıktık. Sarah ile Habibi, arabanın arka koltuğunda örtülerin, uyku tulumlarının, havluların üzerine yatıp uyudular, Bruno ile bense yol boyunca kaygılanıp durduk. Bruno özellikle acil bir durumda adadan ulaşamayacağımız hastane konusunda kaygılanıyordu. Bense sadece Sarah için değil, kendim için de kaygı duyuyordum. Sarah'nın hikâyesini bilmeme rağmen dinlenebilecek miydim? Tek bir satır yazabilecek miydim? Bruno o

sıralarda beni her gün, senin yaşında, sandığından çok daha çabuk edebiyat ortamının dışına düşersin, diye uyarıyordu.

Elimden geldiğince sınırlarımı çizmeye ve en azından sabahları roman projem üzerinde çalışmaya karar verdim. Acil durumlarda, sakinleşmek için yanımıza aldığımız Lexotanil vardı nasıl olsa.

Adaya Geçiş ve Adadaki İlk Günler

Josefine, Willi, kızları Maya ve son anda tatile çıkamayıp evde kalan oğulları Florian'ın kız arkadaşı Filippa ile sabahleyin normal açılış saatinden önce Solinje'nin merkezindeki liman kafesi Boskvin Skver'de buluştuk. Sarah dışında hepimiz gece boyu yaptığımız uzun yolculuğun ardından bitkin görünüyorduk. Sadece Maya ile Filippa hemen sevindiler: Israil'den gelen Sarah!

Nasıl böyle güzel Almanca konuşabiliyorsun? (Maya)

Habibi'nin Almancası ne? (Filippa. Sarah: Canım / Sevgilim.)

İsrail'de ne yapıyorsun? (Filippa. Sarah: Zooloji okuyorum.)

Zooloji eğitimi zor mu? (Maya)

Bu rasta örgüler süper! (Filippa)

Kafe açıldıktan sonra, hepimiz ikinci fincan kahvelerimizi içip Bruno'nun karşıdaki fırından aldığı taze çörekleri yerken, altı yıldır kapalı bir toplulukmuşuz gibi, Sarah grubumuzun bir üyesi olmuştu bile.

Arabayı boşaltmak, ağır bavulları ve kutuları bizi adaya götürecek balıkçı teknesine yüklemek saatler sürdü. Her zamanki gibi böylesi zahmetlere daha ne kadar dayanabileceğimizi sorduk kendimize. On yıl mı? Beş yıl mı? Saat sabahın sekizi olmasına rağmen hava çok sıcaktı. Rıhtımda tatlı tatlı sallanan tekneye eşyamızı yüklerken ter içinde kaldık. Bazen teknenin mi yoksa kendimin mi sallandığını bilemiyordum. Bir kasa bira denize düşüp dibe gitti. Ev sahibimiz Kresimir, teknenin içinde diz çökerek yükü özenle dağıttı. Hemen tekneye atlayan Habibi, Sarah'ın kırmızı sırt çantasının dibindeki yerinden hiç ayrılmadı. Ara sıra havlıyordu. Her şeye rağmen yola çıkmadan önce yakındaki liman kafesinde kahve içtik. Willi ile Bruno da fazladan birer bira içtiler. Sarah deniz tutmasını önlesin diye küçük pembe bir hap yuttu.

Adaya olan üç saatlik yolculuğumuzda, hiç ayrılmamamız gereken su yollarını izleyerek, kentin önüne yığılmış küçük adaların

ve sığ suların arasından geçip açık denize çıktık. Dediklerine göre adalarda neolitik çağda bile insanlar yaşıyormuş. Ama kanıtlanabilir izler ancak İliryalılar ve Yunanlar zamanından beri varmış. Anakarada oturan pek çok kişiye, sığınma ve gizlenme yeri olarak, sadece kavimler göçü sırasında değil, başka zamanlarda da hizmet vermişler.

Teknenin güvertesinde oturup güneşe baktık. Martılar bizi götüren tekneyi avlanmaya çıkan bir balıkçı teknesiyle karıştırmış olmalı. Havada, tam tepemizde kaldılar, küçük kırmızı gözlerini bize diktiler, rüzgârla birlikte aşağıya, üzerimize doğru kaydılar ve başlarımızın hemen üstündeyken yana döndüler. Habibi baş tarafta dimdik oturuyor, kulaklarını dikip hırıyordu. Uzaklarda, takımadaların en büyük, yayvan adası yavaş yavaş, belli belirsiz görünmeye başladı. Dünyanın gerçekten yuvarlak olduğunu ufukta görüyorduk. Zaman değişmeye başladı. Şimdiden başlayarak yavaşlayacak, neredeyse duracaktı ve ancak biz bir ay sonra adadan ayrılırken yeniden hızlanacaktı.

Takımadalara yaklaşırken manzara daha da zenginleşti. Daha önce bir tek bulanık yüzey olan şey, birbirlerini önü sıra ve arkası sıra iten parçalara bölündü. Yavaş yavaş büyüklü küçüklü kümeler halinde adalar belirmeye başladı. Birkaç tanesi ötekilerden ayrılıp yükseldi. Aralarında deniz. Şimşek mavisi, zümrüt yeşili, gümüşsü. Takımadadaki irili ufaklı doksan sekiz ada denize gömülmüş bir dağ silsilesinin dorukları. Önce Romalılar, sonra da Venedikliler gemilerinin inşasında kullanmak için bütün ağaçları kesmişler. Gözenekli kireçtaşıdan oluşan adalarda yağmur suyu pek birikemiyor. Ne su kaynağı var ne de akarsu. Her taraf kayalık, biraz da dağınık makiler var. Gökyüzü, biz tanıkların önünde denizi ve adaları emiyor. Takımadaların uzaktaki adaları, ufka doğru ansızın atomlara dönüşüyor, geride soluk, ince bir çizgi bırakıyorlar. Adaların küçük tepeleri yakınlaştıkça ve anakara uzaklaştıkça, adalardaki kumlar ve çakıldaşları o kadar çok belli oluyor. Sıra sıra kumullar, mozaik taşlar ve koylar, ıslak çakıldaşlı kıyılar, çatlayacak derecede ısınmış kireçli kayalar birbirinin üstüne biniyor. Karstlaşma binlerce yıldır ilerliyor, hiç kesilmeden sürüyor. Masif kayaların pürüzsüz yüzeyleri yerlerini engebeli taş bloklara bırakıyor, denizdeki mağaraların

ve uçurumların ufalanan ağızları, resifleri ve kayalıkları birbirinden ayırıyor, tepelerin yumuşak sırtları kayalıkların cılız bitki   rt  s  yle kaplı, bıçak gibi keskin dişlerini kandırıyor. Hedefimize yaklaştıkça deniz, bitkiler, ta lar ve ışık  ekilleniyor, sahil  eritlerinde engebeler ortaya çıkıyor, yer yer görülen ta  duvarlar insan eli de en yerlerin kaç kuşaktan beri silinmemi  izlerinin kanıtı. K rfezler ve kurumu  fiyortlarda gün boyu gölgeler çırpınıyor, yükseklerdeki düzlüklerde koyunlar sadece sabah  iyiyle ıslanan cılız otları kemiriyorlar. Yol bulunmayan uçurumlar yerlerini ancak denizdeki dalgıçların girebileceği ma aralara bırakıyorlar. Gel-git, suyun yüzeyindeki plakaları tertemiz yıkıyor, ta ları a ındırıyor.

Balıkçı teknesi dalgaları k p rterek denizde ilerliyor. Beyaz ve yeşil, mavi ve griyle yer de i tiriyor, dizel motorun takırtısına yan-kısı alaycı alaycı karşılık veriyor. Gölgeler, ışığın d     ne göre küçük adaları ya büyümüş ya da k   lm   gibi gösteriyor, humus ve topraktan geriye ne kaldıysa kurutuyorlar. Kresimir, dümeni keyfince kullanıyor; adalar onun tutturdu u rotaya göre ya birbirlerinden ayrılıyor ya da bir araya geliyorlar.

Denizden bakınca altı yıldır her eylülde kiraladı ımız iki eski balıkçı evi adanın yayvanla an bir sırtına yapı mı  gibi görünüyorlar. Sırtın üstünde, dikenli bitkilerin boy verdiği kayalık bir tepe var. Evlerle deniz arasına çok önceleri dikilip sulanmı  palmiye, limon ve incir ağaçları ile mor biberiye çalıları koyumuzu bereketli, astropikal bir minyatür k    haline getiriyor.

Adaya varıyoruz.

Bruno ile ben, her yıl olduğu gibi, eskiden çocuklarımızla, bu kez Sarah'yla, evlerden daha eski ve daha küçük olanını kullanacağız, arkadaşlarımız da ta  bir duvarla bizimkinden ayrılan yandaki büyük evi. Evler  n taraftan, biberiyeler boyunca giden dar bir yolla birbirine ba lanıyor. Her iki evle denizin arasında birkaç metre var. Büyük evin avantajı, denize bakan bir terasa ve mutfakta propan gazıyla çalışan bir fırına sahip olması. Bu ikisi, dinlenmek isteyenler için aynı zamanda bir dezavantaj oluyor. Doğal olarak yemekler büyük evin mutfağında hazırlanıyor, güneş batarken herkes terasta toplanıyor. Josefine ile Willi bundan rahatsız olmuyorlar. Josefine, bunun nedeninin kent dışında oturmaları olduğunu söylüyor. Ora-

da zaten insanlardan yeterince uzaklarmış. Üstelik, gerçekten yalnız kalmak isteyen varsa kendi odasına çekilebilirmiş. Ama görünüşe bakılırsa bunu hiç istemiyorlar. İkisi çoğu zaman taze âşıklar gibi el ele tutuşuyorlar. Hem de kırk yıllık evli olmalarına rağmen. Evlendiklerinde Josefine on sekizindeymiş, Willi yirmi beşinde.

Her iki evin, denize bakmayan doğu tarafında, asma yapraklı pergolası olan korunaklı, gölgeli bir terası var. Geceleri, evin beyaz badanalı duvarlarında kertenkeleler kıpırdamadan duruyor, sonra ansızın fırlayıp giriş kapısının üstünde yanan cılız ışığın kendine çektiği sivrisinekleri ve küçük sinekleri avlıyorlar. Evlerin ön taraftaki pencereleri, güneyde, yaklaşık üç deniz mili uzaklıktaki takımadalara kadar bütün denizi gözler önüne seriyor.

Sarah adaya, basit balıkçı evlerine, yabani otların havaya sinen kokusuyla çevrili teraslara ve kobalt mavisi denize bayıldı. Eskiden çocuklarımızın yaptığı gibi, evimizin yanındaki küçük alet kulübesinde yatabilecekti, çocuklu aileler için yatak odasında bulunan portatif yataklardan birini oraya koyduk. Kulübedeki malzemeyi de evin üstündeki küçük bir bölmeye geçirdik. Adaya varır varmaz Sarah ince bacaklı küçük bir masayla bir koltuğu denize bakan minicik pencerenin önüne koymuş, yatağın üzerine de renkli bir örtü sermişti. Yatacağı yer pek rahat görünüyordu. Mesele, benim o alet kulübesinde, denize bakan pencerenin önündeki küçük masanın başında oturup yazmayı planlamış olmamdı. Böylece, önceki yıllarda olduğu gibi çalışma masamı daracık yatak odasındaki pencerenin önüne koydum ama ancak sırtını bir yere dayamadan yatağın üzerinde oturursam küçük masamı odaya sığdırabiliyordum.

Josefine ile ben iskelede çıplak yatarken gençler, güya bizi seyretnemek için, ilk günden itibaren akşama kadar, deniz kenarında, makilerin arkasına gizlenmiş kireçli kayaların üzerindeki düzlüğe yerleşiyorlardı. Zaman zaman onların orada uzun uzun kıkırdayıp gülüşüklerini duyuyorduk; kâh bikinili ya da mayolu olarak renkli şişine makarnalarıyla denize atladıkları, bağırışıkları, kâh yaşadığımız kentte sadece arabaların camlarını sonuna kadar açan, içinde otururken hoparlörlerini gümbür gümbür bağırıtan Türk gençlerinden duyduğum şekilde, tepinircesine ritim tuttukları duyuluyordu. O zaman Habibi sürekli havlıyordu. En azından bu

sefer bir sorumluluğum yok, diye düşünüyordum. Ara sıra, biten biraları, içecekleri ve atıştırmaıkları tazelemek için kızlardan biri geliyordu. Biz de kendimize turuncu ya da kırmızı içecekler hazır-
lıyor, onları iskeleye taşıyor ve orada fındık, çam fıstığı ya da cips eşliğinde içiyorduk.

Adadaki ilk günümüzde, denizde yüzerken Sarah'ın beyaz bir kayanın üzerinde yüzüstü yattığını gördüm. Habibi yanında yatıyordu, burnunu Sarah'ın sırtına koymuştu. Sarah'ın sırtı sarsılıyordu. Aynı anda, yaralı bir hayvanın çıkartabileceği sesler duydum. Hemen kıyıya yüzdüm, tam Sarah'ın yanına gidecektim ki, öbür iki kız beni durdurdu. Onu rahat bırak, kardeşinin yasını tutuyor, dediler.

Bir yandan, adadan bakıldığında deniz tekdüze görünüyordu göze, öbür yandan güneşin konumu ve rüzgârın etkisiyle bile sürekli değişiyordu. Bir gün çarşaf gibiyse, ertesi gün birden dalgalı ya da gümüşsü oluyordu, sonra yine kobalt mavisi, lacivert, siyah, mavimsi mor, güvercin mavisi, gri ya da altın rengi.

Ama deniz ne zaman çeşitli renklere ve biçimlere bürünse biz her seferinde yeniden şaşıryorduk. Bakın, diyordu Willi her gün, deniz sabahları çarşaf gibi. Daha erken kalkmalısınız. Ya da Josefine, güneşin denizin üzerindeki batışı hiç bu kadar kırmızı olmamıştı, diyor, fotoğrafını çekiyordu. Kent dışındaki evine döndüğünde güneşin batışını gösteren o fotoğraflara gerçekten baktığını hiç düşünemiyordum. Güneşin doğuşunu Willi hariç, genellikle hiç görmüyorduk, çünkü o saatte uykuda oluyorduk. Bunun nedeni, geceleri geç saatlere kadar oturup konuşmamız, içki içmemiz ve oyun oynamamızdı. Eylülde güneşin her gün biraz daha erken battığı fark edilir. Ne zaman batacağını bilmek için saate bakmamız gerekmiyordu. Hemen öncesinde deniz motoruyla denize açılıyorduk. Motoru kullanmayı sadece Bruno biliyordu. Bazen doğruya doğru sahile paralel pat pat ederek giderdik, bazen batıya, bazen de güneydeki dağlara doğru. Sarah motora binmekten hoşlanmıyordu. Bazı günler bizimle gelmiyordu bile. Motordayken transa giriyorum, diyordu. Bunun nedeni çok eskiden, çocukken yaşadığı bir deniz kazasıymış. Annesi, babası, Ruben, Noah ve o, bir yelkenliyle fırtınada kayalıklara bindirmişler.

Saat akşamın yedisiydi. Deniz, çoktan alçalmış güneşin uzun ve alçak ışınlarının vurduğu yerde açık maviydi, dağların gölgeleri altında kaldığı tarafta ise rengi lacivertle siyah arasında değişiyordu. Açık mavi kısımda geçicilik ve hafiflik birikiyordu, lacivertin kenarında denizin rengi mora dönüşmeye başlıyordu. Açık renkle koyu rengin arasındaki çizgide yunuslar görüldü. Dört taneydiler. Teknemizin hemen yanında birbirine paralel, çiftler çiftler sudan fırlıyorlardı, sonra hepsi aynı anda yeniden denize dalıyordu. Bruno teknenin motorunu durdurdu. Denizin yüzeyi hemen tekrar dümdüz oldu. Açıkta bir yerde yüzüyor olmalıydılar. Işıklarını bazen yakında, bazen uzakta duyuyorduk. Sarah transtan çıktı. Birbirleriyle konuşuyorlar, diye fısıldadı, her birinin ılık sesi çok farklı. Birbirlerini böyle tanıyorlar. Çıkardıkları ılık sesleri iyice incelenirse hepsine ad takılabilir. Yunuslar tekrar sudan fırladılar. Bir keresinde yüz metre uzakta, sonra yine teknemizin hemen yakınında. Sarah ile ben teknenin burnunda dip dibe oturuyor, tüy gibi hafiflermişçesine sudan fırlayan ve yeniden dalan yunusları seyrediyorduk. Kullandıkları havayı burun deliklerinden çıkarırken duyulan püskürme sesi dışında sesleri yoktu.

Sarah birdenbire kardeşinden söz etmeye başladı. Noah'ın kesin bir planı vardı, dedi. Daha otuz üç gün var, diye yazmış facebook'una. Bunun ne anlama geldiği sorulduğunda, otuz üç gün sonra sadece otuz bin kilometre uzakta bir asteroid dünyanın yakınından geçecek demiş. Gökyüzü düzenli bir şekilde gözlemlenmeye başlandığından beri bu büyüklükte bir cisim dünyaya bu kadar yakın geçmemişmiş. Gökbilim okuyan bir arkadaşıyla birlikte Tel Aviv yakınındaki Florence ve George Wise Gözlemevi'ne gidip asteroidi izleyecekmiş. Gerçekten de Noah otuz üç gün sonra arkadaşıyla birlikte Negev Çölü'ne gitmiş ve asteroidi gözlemlemiş. Sonra, gece yarısı, kimseye görünmeden –bunu nasıl becerdiğini kimse tam olarak bilememiş– gözlemevinin en yüksek kubbesine tırmanmış ve oradan aşağı atlamış.

Noah'ın intihar ettiğini o güne kadar bilmiyordum. Olamaz bu, diye düşündüm, böyle bir şey doğru olamaz. Noah ve Sarah, ikisi ayrılmazdı. Küçük olan, yetenekli olan, dahi olan Noah. Sarah'nın biricik, öz kardeşi. Bu kız daha nelerin üstesinden gelecekti? Ancak aradan biraz zaman geçtikten sonra Sarah'a Noah'ın tam olarak hangi tarihte intihar ettiğini sordum.

Yedi ay önce, diye yanıtladı beni. O sırada kendisi Berlin'deymiş. Denemek için. Noah'la Sarah, Noah liseden mezun olunca Berlin'e gitmeye kararlıarmış. Kardeşi kesinlikle üç yıllık askerlik hizmetini yapmak istemiyormuş. Sarah şimdilik Israil'e geri dönmek istemiyordu. Ama Noah'ın ölümünden sonra Berlin'e de gitmek istemiyordu. Başka soru sormadım ona. Arka tarafta, dümende oturan Bruno hiçbir şey duymamıştı.

Motoru susmuş teknede oturup denizde dans eden yunusları seyrettik. Teknenin bir tarafında, deniz hâlâ açık renkliydi, neredeyse saydamlaşmıştı, buğulu bir gümüşsülüğü vardı, öbür taraftaysa kararıştı bile. Güneş, adaların dağlarının arkasında batmaktaydı. Önce sadece yuvarlak, altın rengi bir top görünüyordu, sonra sadece yarısı kaldı, küçük bir kısmı, ufacık tepesi, sonra o ateş topu gözden kayboldu. Ancak ondan sonra takımadaların kıyı hattı, batı ile doğu arasında yavaşça kızıla dönmeye başladı. Kırmızının pek çok tonu vardır. Pembe, somon rengi, turuncu ile başlar, parlak kırmızı, zincifre kırmızısı, kan kırmızı, ateş kırmızısı, erguvan kırmızısı, koyu kırmızı, yakut kırmızısına uzanır. Ancak renk yelpazesinin sonunda bir koyu kırmızı, bir morumtırak kırmızı ve en sonunda çok koyu kırmızı parlar, bir batış kırmızısı, bir son kırmızı, bir kırmızı-kırmızıdır-kırmızıdır-kırmızısı.

Bir süre daha motoru çalıştırmadan teknede oturduk, Sarah Habibi'nin üzerine eğilmişti. Kafasına sarıldı, burnunu öptü onun. Bir yandan da alttan bana gülümseyerek bakıyordu.

Birden, Miceiah ile Habibi arasındaki şaşırtıcı benzerlik dikkatimi çekti. Bedenimi acıttı bu benzerlik. Başıma saplandı, midemi yaktı. Her şey o kadar eskide olmuştu ki. Sarah doğmadan uzun zaman önce Miceiah, Jakob'un köpeğiydi. Annesiyle babası köpeği, Fas'a birlikte yaptıkları ilk seyahatten gelirken getirmişlerdi. O da Habibi gibi zayıf ve yetenekliydi, onun da kulakları sarkıktı, neredeyse kırılacak kadar narin görünen gövdesine kıyasla kafası kocamandı, ensizdi ama sağ gözünün üstünde belirgin, kabarık kahverengi bir leke vardı. O leke dışında bütün tüyleri krem rengiydi. Birbiriyle çelişkili duygularla bağlandığım Jakob'u en çok Miceiah'la oynarken seviyordum. O zaman rahatlıyor, gencecik, hayat dolu oluyordu. Ama bir kış günü köpeği Hamburg Limanı'na götürüp bırakmıştı. O zaman dehşete düşmüştüm.

Tanrı aşkına, neden sokağa bıraktın onu, diye sormuştum Jakob'a.

Marieluisse gebe de ondan, demişti.

Gebeyse ne olmuş?

Miceiah bulduğu her şeyi yalıyor, bebek hastalanabilir.

Peki ama sokağa bırakmak niye, uyuttursaydın daha iyi olurdu.

Biz Yahudilerin, demişti Jakob o zaman, canlıları öldürmesi yasaktır.

Başka bir şey söylemedim ona. Jakob'un büyükannesiyle büyükbabası Nazilerin toplama kamplarında öldürülmüşlerdi.

Adada Dördüncü ve Beşinci Gün

Ben bunu yaşadım: Merkezini kaybedersen, dedi Sarah öğlen, kendine özgü, benim de artık alıştığım dağınık konuşmasıyla, o zaman bütün dünya çalkalanır; denize bakan terastaydık, ötekiler yüzüyorlar, sörf yapıyor, kürek çekiyor, dibe dalıyorlardı. Bir anda hiçbir şey yerinde kalmaz. Bu kayıptan sonra senin bütün eylemlerin, el değmeden kaldığını umduğun bir iç düzeni, dışarıdakinin, çökmüş olan düzenin karşısına koyabilmek için göstereceğin umarsız çabaya yöneliktir. Ama dış düzenden yoksunsan, içinde de bir düzen bulunamayacağını anlarsın. Ve sen bunu kabul etmek istemezsin, dedi Sarah, koltuğunu gölgeye çekerken, bunu kabul etmemelisin. Yoksa delirirsin. Bu yüzden saçma sapan şeyler yaparsın: Bir süre sadece geri geri yürürsün, cümle kurarken bağlaç kullanmazsın ya da toprak yersin. Çevren bir labirente dönüşür, öyle ki oradan tekrar dışarı çıkabilmek için geçtiğin yolları işaretlemen gerekir. Başka, görünmeyen engelleri aşarken bir yerini burkar, incitirsin, engelli koşucu, ip cambazı, sinema oyuncusu, hokkabaz olursun. Dengeyi yeniden bulduktan sonra neden özellikle sirkte palyaço ya da ekonomi matematikçisi olmak istediğini bir türlü anlayamazsın. Ama bilirsin, belli ki içinde bu arzular vardır.

O gün, öğleden sonra adaçayı demledik; sabah erkenden Habibi'yi de alıp evimizin bulunduğu, adaçayı kokusuyla sarılıp sarmalanan tepedeki dar boğaza varana kadar kayalara tırmanmıştık. Kokusu evde de olsun diye adaçayı yaprakları toplamıştık. Bu yapraklar kızgın yağda kızartılıp cips gibi yenebilir de ama bizim canımız sıcak çay çekiyordu. Adaçayının bendeki izlenimi çocuk hastalıklarıyla ilgili; boğazımız ağrıdığında beyaz, seramik bir lavaboya eğilerek o çayla gargara yapmakla. Uzun süren bir soğuk algınlığından sonra, yapacağım bir okumadan hemen önce ansızın sesimin kısılıp tek kelime bile edemememle, hatta hiçbir ses çıkaramamamla. Bruno'nun önerisiyle o zaman da adaçayı hazırlamış, içine üç yemek kaşığı bal, taze biberiye ve sekiz diş de ezilmiş sarımsak koymuştum. Bununla gargara yaptıktan sonra se-

sim çıkmıştı ve konuşabilmişim. Okuma bitince kitap imzalatmak için yanıma gelenlerse uzağında durmuşlardı. Adaçayı Sarah'da da, beyaz lavabolar ya da tatlı sarınsağın iğrenç kokusuyla birlikte olmasa da hastalıkları çağırıştırıyor.

Aşağıdan, denizden, püsküren suların ve kahkahaların sesi geliyordu. Josefine ile Willi'nin utangaç kızı Maya, ilk kez sörf yapmayı deniyordu ve sürekli suya düşüyordu. Bruno, güvenlik açısından onların yakınında, sularda sürüklenen teknede oturuyor, çevrelerinde dolaşması gerektiğinde motoru çalıştırıyordu. Filippa iskelede oturmuş onları seyrediyor ve bira içiyordu. Willi gözlük ve şnorkel takarak dalıyor, Josephine de gölgede, yüksekçe bir biberiye çalışıyla bir palmiyenin arasına gerdiği, deniz manzaralı hamakta yatıyordu.

İnsan balık olmalıydı ve bir yüzme kesesi bulunmalıydı, o zaman suyun altında bile hiçbir zaman dengesini yitirmezdi, havanın yeşil ve akışkan, çok aşağılarda lacivert ve sonra siyah olduğu, öyle ki gökyüzünün insanın altında, yeryüzünün de üstünde başladığı başka dünyaların içinde sürüklense bile.

Noah gözlemevinin kubbesinden atladığında, sence yeryüzünü gökyüzü ve gökyüzünü de ayaklarıyla tepip ittiği düşman bir yeryüzü sanmış olabilir mi? Yoksa uçmak mı istiyordu?

Uçmak istediğini sanmıyorum, dedim.

Ben de sanmıyorum, dedi Sarah. Herhalde sadece her şeye son vermek istiyordu.

Gel, dedi sonra, bira alalım, bu adaçayının kokusuna artık dayanamıyorum.

Aşağıda, denizde, iskelenin üzerine oturup bira içtik, Sarah başını omzuma dayamıştı – çocukken, bana annesiyle babasının kesinlikle bilmemesi gereken bir sır anlattığında yaptığı gibi, hava denizin üstünde titreşiyor, kıyıdan gelen sesler eriyor, birleşiyor ve yeniden eriyip gidiyorlardı.

Koyumuzdaki dalgaların üzerinde duran karabataklar hayal görür gibi tatlı tatlı sallanıyorlardı, sonra birden, kafa aşağı suya dalıp kayboluyorlar, birkaç taş atımı uzakta yine yüzeye çıkıyorlar, yine hayaller kurmaya başlıyorlardı.

Sarah fotoğraf makinesini almak için ayağa fırladı, bense otur-

duğum yerde kaldım, aklım Marieluise ve Jakob'da, Sarah ve Noah'daydı.

Sarah'nın annesi Marieluise'i ilk başta fazla burjuva bulmuştum. Hamburg'dan bir yarıyıl için geldiği Salzburg'da müzik tarihi okuyordu. O zamanlar hepimiz solcuyduk. Ama biz, siyasi eylemler ve statükonun müziği kesinlikle birbiriyle birleşebilir diye düşünürken Marieluise öğrencilikte her türlü bozulmaya kesinlikle karşıydı. Koblenz'li saygın bir doktor ailesinden geliyordu. Ailesi ona Mauz diyordu. Salzburg'da arkadaşlarımızla birlikte oturduğumuz eve geldiğinde tiksiniyordu. Sizin bu evinizde oturacağıma bir muz kasasında oturmayı yeğlerim, demişti bir keresinde; herhalde oradaki karmaşayı, sevimsiz eşyasını, pisliği ve içinden nöbetleşe mısır gevreği yediğimiz kocaman kâseleri ima etmişti. Marieluise, marka giysiler ve yüksek topuklu ayakkabılar giyerdi. Fırsat bulunca akşamları konsere gider ya da sol görüşlü entelektüellerle buluşurdu, bizlerse komün halinde yaşadığımız evin kirli mutfağında oturup *cannabis* tütürürdük. Yine de onunla bağlantımızı koparmadık.

Marieluise Hamburg'da 120 metrekarelik bir evi, evlenmeden çocuk sahibi olmak isteyen psikolog bir kadınla paylaşıyordu. Bildiğim kadarıyla Marieluise o tarihte Hamburg Üniversitesi'nden bir müzikoloji profesörüyle birlikteydi. Aşk hayatından söz etmeyi sevmezdi.

Daha sonra, karmaşası, sevimsiz eşyası, pisliği ve ortak kullandığımız mısır gevreği kâseleri olan o evden, birlikte yaşadığımız o komünden ayrılıp on üç metrekarelik bir bekâr evinde yazmaya başladıktan uzun bir süre sonra, Marieluise sık sık bana imrendiğini söylerdi. Bir yazarın çalışmalarıyla kıyaslandığında müzikoloji gerçekten de yaratıcı değil, derdi.

Marieluise güzel şeyleri severdi, Hamburg'daki evinde Biedermeier tarzı bir gaz lambası olduğunu hatırlıyorum; yakıldığında tuhaf, mistik, açık mavi bir ışık verirdi. Psikolog kadın tek başına büyötmek istediği çocuğu sonunda doğurunca Marieluise onunla paylaştığı evden ayrılmış. Evde bebek varken, diyordu, insanın çalışması hiç mümkün değil.

Çok sonra, ikimiz de birbirimizden bağımsız olarak Berlin'e taşındıktan ve Marieluise'le Jakob'un tanışmasının üzerinden bir

süre geçtikten sonra, neredeyse Sarah'nın doğumunda ben de bulunacaktım. Sancılar başladığında Marieluise ile Jakob'u, Friedrichshain'daki harika evlerinde –yere kadar camlı kapılar, çatıda Berlin manzaralı bir teras– ziyaret ediyordum.

Marieluise kalmamı rica etti. Doğumu evde yapmak istiyordu. O günlerde Jakob'un ilk evliliğinden olan oğullarıyla tanıştım. Jakob'un onları org borusu gibi sıraya dizdiği hâlâ aklımda: Ruben, Ariel ve Daniel, aşağı yönelen bir çizgide. Hepsi kot pantolon ve kar beyazı gömlekler giyerlerdi. Disiplinleri beni şaşırtırdı. Sanki evin içinde parmak uçlarında geziniyor ve sancılarının artmasına rağmen hepimize spagetti pişiren (oyalanayım diye, diyordu) Marieluise'e yardım ediyorlardı. Yemekten sonra bizimle birlikte oğlanlar da Hans Moser'in oynadığı bir film izlediler. Marieluise'in sancıları şiddetlendi. Zaman zaman yatak odasına çekiliyor, pencereleri karartıp Dalai Lama'nın mırıltılarının kaydedildiği bir CD eşliğinde meditasyon yapıyordu. Sonra bir film daha izledik. O sırada Daniel, Marieluise'in boynuna masaj yapıyordu. Sancılar şiddetlendi. Bir yandan da sık sık ebeyi arıyorduk, iki sancı arasında geçen süreyi ona anlattığımızda doğuma henüz vakit olduğunu söylüyordu. Sabah erken saatlerde Jakob Marieluise'i alıp hastaneye götürmüş, orada öğleden sonra Sarah doğmuş. Ben o saatte çoktan Savigny Meydanı'nın köşesindeki evimize dönmüştüm.

Hakikat, hayallerden oluşur, dedi Sarah, karabatakların fotoğrafını çektikten ve köprüye, benim yanıma döndükten sonra, hayallerine inanmayan ağaca toslar, hiçbir şey dilemeyen bir şey elde edemez. Noah'ın sorunu hayal kurması değildi, onun sorunu annemizle babamızın ölümünden sonra artık hayallerine inanamamasıydı.

Bacaklarımızı suya sarkıttık. Gümüş gibi parıldayan küçük balıklar ayak parmaklarımızı ısıyorlardı.

Noah'ın lise mezuniyetinden dört ay sonra kendini öldürmesi çok tuhaf, dedi Sarah. Demek istiyorum ki, intihar etmek istiyorsa neden mezuniyet sınavına girsin?

Herhalde o sırada kendini öldürmek istemiyordu, dedim.

Ben de bunu söylüyorum zaten, dedi Sarah. Kendi hayallerine inanmamış.

Peki, hayali neydi? diye sordum.

Noah, liseden sonra gökbilim okumak istiyordu, dedi Sarah, bacaklarını hızla sallayarak minik balık sürüsünü kovalarken. Kendimi bildim bileli yıldızları gözlemişti. İlkokulda bile ona gökbilimci derlerdi. Hayali, daha sonra Amerika'da, Palomar Gözlemevi'nde çalışmaktı. Ama son zamanlarda sık sık, yeryüzündeki üç insanın ölümünü bile anlayamazken sayısız galaksisiyle bütün bir evrene girmenin zor olduğundan söz ediyordu.

Noah terapi mi görüyordu? diye sordum.

Tabii, dedi Sarah, hepimiz terapi görüyorduk. Hepimiz çok geçmeden, bu ölümü asla benimseyemeyeceğimizi, onunla yaşamamız gerektiğini anladık. Hayır, onun bunun üstesinden gelip gelmediğinin önemi yok, önemli olan onun kendine inanmamasıydı. Hayali onun için her şey demek olduğundan ama o artık o hayale inanmadığından, kendini ortadan kaldırarak o hayali kurtarmak zorundaydı.

Balık sürüsü geri geldi, birkaç küçük balık yine parmaklarımızı ısırmağa başladı. Sarah bacaklarını yukarı çekti, eline bir kitap aldı –*Simetrinin Gizemi*– ve okumaya başladı.

Bir süre kitabını okuduktan sonra, yunusların nasıl uyuduğunu biliyor musun, dedi, beyinlerinin yarısı uykudayken öbür yarısı uyanıkmiş.

Bilmiyordum, dedim.

Evet, dedi, üstelik gözlerinden biri hep açık kalmış.

Gemilerin peşinden çöpleri yemek istedikleri için gitmiyorlar, dedi Sarah ve elini güneşe siper ederek denize baktı, dalgaların üzerinde gitmek istiyorlar da ondan.

Benim hayalimin ne olduğunu bilmek ister misin? diye sordu.

Evet, dedim.

Zooloji eğitimimden sonra ornitolog olmak istiyorum, sonra da telli turnalar için Hulatal'da bir konaklama yeri kurmak.

Adli tıpta çalışmaktan bir gün vazgeçersem, dedi Josephine, bir elinde Willi, öbüründe bir Aperol Spritz şişesi önümüzden geçerken, ki onu tanıdığımdan beri adli tıpla cebelleşir, turna istasyonunda sana yardım ederim. Harika, dedi Sarah.

Sarah gördüğüm en şirin çocuktur: iri, incecik, uzun bacaklı, görece soluk tenli, gür siyah saçlı ve iri kahverengi gözlü. Küçük bir çocukken bile her şeyi kusursuzdu; teni, uzun siyah kirpikleri, dudakları. Ama en güzel yanı hareketleriydi. Sanki sürekli, her yaptığı hareket gerçekten gerekli mi diye düşünürmüş gibi davranırdı. Ama o hareketi tamamlayınca karar vermiş, hedefe odaklanıp işini tamamlamış gibi olurdu. Onun, öbür çocuklar gibi bağırıp çağırdığını, tepindiğini, takılıp düştüğünü görmedim. Kendini beğenmişlikle suçlansaydı, tek kusuru çocuk odasında kasıla kasıla dolaşmak olurdu. Ama kibirli değildi. İçinde bir güç merkezi varmış da bütün hareketleri onun içinden kolayca çıkıp tek mantıklı yolda akıp gidiyormuş gibi hareket ederdi. Ve bu akış şimdi bozulmuştu. Elleri kolları tam hareket ederken çoğunlukla çöküp kalıyordu, koşarken ansızın duruyor, güneşin altında kollarını iki yana açıyor, sonra güçsüzce indiriyordu.

Geceleri Sarah ile ben dalgakıranın üzerine yatıp göğe bakıyorduk. Etrafta rahatsız edici bir ışık olmadığından bütün yıldızları görebiliyorduk. Samanyolu hiç olmadığı kadar berrak ve yakın görünüyordu. Sırtüstü yatarken gökyüzüne yeterince uzun baktığımızda, sanki bir şey bizi emip dalgakırandan alıyor, adanın, yeryüzünün üstünden geçirip ışıldayan ve göz kırpan sonsuzluğa götürüyordu.

Noah'ın veda etmek üzere yazdığı kısa telefon mesajını Sarah ancak ertesi sabah okumuştı: "Hoşça kal, bensiz de başaracaksın. Olduğun gibi kal, senin N." Noah bunu, gözlemevinden aşağıya atlamadan kısa bir süre önce yazmış olmalıydı. Daha önce facebook'ta şöyle bildirilmişti: On bir, on, dokuz, sekiz ... iki gün kaldı! Benim için en kötüsü bu oldu, dedi Sarah. Bilmeliydi! Noah olmadan Berlin'e gitmemeliydi ve meselenin sadece asteroid olduğuna asla inanmamalıydı, asla.

Noah aklımda küçük, zayıf, solgun benizli bir çocuk olarak kalmıştı. İçimizde bir tek o, kilo almak istediğini söyleyerek Çinlilerin yağlı hazır çorbasını içerdi. Küçükken hareketleri, Sarah'nın aksine öyle uyumsuzdu ki, ilk başta onun engelli olabileceğini düşünmüştüm. Öbür çocukların yanında oturup gözlerini önüne diktiğinde, garip bir şekilde orada değilmiş gibi görünürdü. Geç

yürümüş, geç konuşmuştu. İlkokula başlar başlamaz değişmişti. Hızlanmıştı, hem hareketleri, hem de konuşması ve düşünmesi. Noah'ın üstün yetenekli olduğu, okulda iki üst sınıfa atlayacağı söylendiğinde çok şaşırdığımı hatırlıyorum.

Gece yarısıydı. Bruno uyumuştı, biz de dolunayda denize girmeye karar vermiştik. Josefine ile Willi, şişme makarnalardan kendilerine kanepeye benzer bir şey yapmış, denizde, iskelenin ötesinde, birbirlerine sokulup oturmuşlardı. Maya ile Filippa, sahilin yakınında, şişme makarnalardan hazırlanmış bir salıncakta yatıyorlardı. Sarah ile ben, makarnalarımızın üzerinde diz çökmüş durumda denizin üzerinde kayıyorduk. Çevremiz ıslık ıslık. Dolunay varken denizin yüzeyi hep çarşaf gibidir. Bedenlerimiz beyaz beyaz parlıyordu. Denizin en dibi bile görülebiliyordu. Biz dengede kalmaya dikkat ediyorduk. Tek başınayken bu iş hem daha kolay hem de daha zahmetliydi. Belli ki insanın iradesi kendini engelliyordu. İkimiz, el ele tutuşarak birbirimize karşılıklı destek olmak istedik. Ellerimizi sıkı sıkı tutmayacak, hafifçe değdirecektik. İkimizden biri, dengesini başka türlü sağlayamayacağı için ötekinden daha hızlı hareket ederse onun da dengesi bozulurdu. Bastırmak yok, hedef yok, istek yok. Oldu. Yanımızdan beyaz kayalar geçti, denizin koyu lekeli dibi, durgun bir gökyüzü. Dans edeceğiz, dedi Sarah, ben yöneteceğim. Arka taraftan sağ koluma hafifçe dokundu, sola doğru yarım daire çizdim, Sarah sol koluma dokununca sağ tarafa süzüldüm. Sıra sende, dedi. Bedenimizde dokunulan her nokta onu başka bir yöne çeviriyordu. Önemli olan, başlayan hareketi engellemek, onunla birlikte ilerlemektir. Bunu anlayan, dans edebilir. Dans ettik. Deniz kocamandı ve nihayet hiçbir yerde kalabalık yoktu. Gözlerimizi kapadık. İnsan bu şekilde yaşamalı, diye düşündüm. Böyle doğurmalı, böyle ölmeli.

Eve döndüğümüzde Willi ile ben bir deniz yatağı alacağız, dedi Josefine, hepimiz yatmaya gitmeden önce, kalça eklemi ağrılarına iyi geliyormuş.

Sarah kürek çekmeyi seviyordu. Kürek çekmekle deniz kazası arasında hiç bağ kurmuyordu. Kürek çekerken her şey aracısız, diyor-

du, insanın kendi gücü ve kayığın rüzgâra ve dalgalara verdiği tepki. Dolaylı şeylerden nefret ediyormuş. Ve motorlara, haritacılar ve gemi kaptanlarına bağlı olmaktan. Her gün saat dörde doğru şişme botla denize açılıyorduk.

Rüzgâra karşı kürek çekerken üzerimize gelen sırasına dalgalar yüzünden denizin üzerinde müthiş hızlı gidiyormuşuz gibi geliyordu bize. Tabii bu izlenim yanıltıcıydı. Rüzgâra karşı giderken, elbette rüzgârı arkamıza aldığımızda olduğundan daha yavaştıktık. Üstelik daha zordu. Yine de tam tersini algılıyorduk. Algılama her zaman mantığı yener. Evet, diye bağıriyordu Sarah, daha hızlı! Böylece geniş bir gümüş şeridin üzerinde güneşe karşı koşuyorduk. Hareketlerimiz çok uyumluydu. Sol ve, sağ ve, sol ve, filan. Ve sular üzerimize fışkırıyordu. Kanomuz bize bütün teknelerden çok daha güvenli görünüyordu. Kano asla batmazdı. Alabora olabilirdi ama biz doludizgin güneşe doğru giderken neden devrilsindi ki? Birbirimizle konuşamıyorduk. Sarah önde oturduğu için rüzgâr onun sözlerini kendine çekiyor, küçük parçacıklar halinde etrafa savuruyordu. Bazen mırıltı gibi geliyordu kulağa o sözler. Ne dediğini anlamıyordum, o da beni anlamıyordu, çünkü rüzgâr birtakım sözler için yönünü değıştirmez. Zaten kürek çekerken konuşmak çok gereksiz. Önemli olan, bedenın ortasında oluşan, omuzlar ve kollarla değışen, sonunda kaldıraç hareketiyle suyu ikiye bölen ve yanlara atan tempo. Bir süre sonra kayığı rüzgâra bıraktık; şıpırtılar ve kürek sesi hemen kesildi, güneş birden sırtımızı yakmaya başladı. Kendimizi kayığın gidişine bıraktık. Mutluyduk. İkimiz de bütün sesleri boğan aynı büyük rahimdeydik. Işık yumuşaktı. Adanın, arkasında güneşin batacağı çorak kayalıkları sallanıyor, yukarı aşağı gidip geliyor. Boşluğun çok yakınındayız. Yunusları bekliyoruz. Onların büyük sırt yüzgeçleri suların içinden ne zaman yükselse bir an korkuyoruz. Umarım bize dostluk duyarlar. Evet, duyuyorlar. Yanımızdan geçiyor, birbirlerine iyice yaklaşıp yan yana yüzerken, eşzamanlı olarak, soluyarak ve su püskürterek havaya sıçırıyor, birbirine paralel iki geniş yay çiziyor ve neredeyse hiç ses çıkarmadan tekrar denize dalıyorlar. Kayığımızın iyice yakınında çember çizerek tekrarlıyorlar bu hareketi. Kendilerine hayran olmamızı istiyorlar, biz de oluyoruz. Yunuslardan biri başını sulardan çıkarıyor. Bizimle top oynamak istiyor sanki. Cennete gelmişiz. Deniz çelik mavisi ve çarşaf gibi. Üstünde gökyüzü kubbeleniyor. Gökle deniz arasında

bizim küçük, ateş kırmızısı katlanır kayığımıza da, bizimle top oynamak isteyen iki yunusa da yer var.

Kıyıya dönüp kayığı kauçuk minderin üzerinden güçlkle aşarak iskeleye çekerken, acaba neden bize öyle dostça davrandılar, dedi Sarah.

Bir keresinde iki aile birlikte tatile çıkmıştık, hatırlıyor musun, diye sordu Sarah, akşam yemeğinden önce, kürek çekmenin yorgunluğunu üzerimizden atarken, Josefine ile Willi her zamanki gibi birlikte yemek hazırlıyorlardı; ikisi de dört hafta içinde sekizer kere yemek pişirecekti, biz tek başına çalışan aşçılara ise sadece dörder kez sıra gelecekti. Tabii yarı üvey kardeşlerim bizimle gelmemiştii, dedi Sarah. Onlar o sırada aileyle tatile çıkacak yaşı geçmişlerdi. En azından bunu iddia etmişlerdi. Şu içinde deniz suyu olan, yüzme havuzu denen yeri hatırlıyor musun, yüksek bir kayalığın altındaydı ve ikinci saatlerine kadar gölge olurdu hani? Noah mutlaka yüzmek istiyordu ama her yerde dalgalar kıyıya çok şiddetli vuruyordu. Babam seyahat rehberinde, tatili geçirdiğimiz evin yakınındaki bir koyda, içinde deniz suyu olan bir havuz bulunduğunu okumuştı. Döne döne yükselip dağların içine dalan, dağdaki bir geçidi aşp öbür tarafta yine dimdik, döne döne aşağıya, denize ulaşan taşlı bir yoldan geçerek gittiğimiz koy sabahtan akşama kadar gölgeliydi. Kıyıda siyah, yuvarlak taşlar vardı. Aralarında da siyah, ince kum. Dalga dalga kıyıya vuran ve sonra geri çekilen denizin çıkardığı sesi hatırlıyor musun? Taşlar tıkırdıyordu! Daha önce hiç bu deniz suyuyla dolu yüzme havuzu denen şey kadar beni etkileyen bir şey görmemiştım, burası herhalde daha önce olsa olsa kocaman bir balık deposuydu. Sanki hayvanlar ve insanlar boğulsun diye konulmuş, kenarı koyu renk betondan, dikdörtgen ve aşırı büyük bir çamaşır teknesi biçimindeydi. Biz ilk kez, dik kayalıkların duvarları boyunca uzanan tozlu bir patikadan geçerek oraya gittiğimizde yüksek dalgalar havuzun kenarlarına çarpıp aşıyordu; orada yüzen biri olsaydı denize sürükler, açıklara götürürdü, sonunda o kişi asla herhangi bir kıyıya dönemezdi. Bu aşırı büyük boyutlu çamaşır teknesinin içindeki suda balıklar yüzüyordu, dibi de yosunlar yüzünden neon yeşiliydi, deniz kestaneleri siyah benekler gibi görünüyordu. Asla yüzmezdim orada. Sadece Noah isterdi. Bir

gün gerçekten dediğini yapacak diye öyle korkardım ki. Çünkü eğer orada yüzseydi onu kurtarabilir miydik?

Sarah'ı dikkatle dinlemiştim, yine de o deniz suyu dolu yüzme havuzunu ya da herhangi bir toprak patikayı hatırlayamamıştım. Sadece Marieluise'in o dönemde çeşitli fobileri olduğunu hatırlıyordum. Yüksek ve dar yollardan, dalgaların yükselip kıyıya vurmasından, başıboş dolaşan köpeklerden, aşağı doğru sarkan kayalardan ve –ilginçtir– bayılamamaktan korkuyordu.

Yaşadığım sürece, dedi Sarah, o havuza dolan ve sonra geri çekilen köpüklü dalgaları asla unutmayacağım, biraz açıklarda denizin lacivert olabileceğini, kıyıya biraz yaklaştıkça turkuaza dönebileceğini, köpüklü dalgalarını tıslayarak kayaların üzerine fışkırttığında ya da havuzun kenarından aşırıttığında bembeyaz olacağını, daha önce pembe ve yumuşak olan ne varsa beyaz beyaz köpürerek hepsini silebileceğini asla unutamayacağım.

El ele tutuşarak eve döndük. Sarah falafel hazırladı. Sizinle birlikte bu adada kalabildiğim için çok seviniyorum, dedi. Bu denizde kimse boğulmaz. Bu çıplak dağlar da beni avutuyor. Daha sonra, hava kararmıştı, denize bakan terastaki masada oturup sigara içtik, Sarah da bana planlarını anlattı. Her şubatta, dedi, yüzbinlerce turna Avrupa'dan İsrail'e, Hula Vadisi'ne döner. Bazıları orada kışı geçirir, bazıları uçarak çölü aşmadan önce orada güç toplar. Noah, Daniel ve Sarah her yıl, turnaların nohutlarını yedikleri çiftçilerin öfkesini yatıştırmak amacıyla turnaları besleyen doğa korumacılarına yardımcı olmuşlar. Sarah tam o noktada turnalar için bir mola yeri kurmak istiyormuş.

Akşama doğru, Sarah ile ben yemeği hazırladıktan sonra, arkadaşlarımız geldiler, beyaz şarabımızı açtık, falafelleri meze olarak yedik, ana yemek ızgara balık ve patatesti, arkadan da tatlı kuskus.

Gece tuvalete kalktığımda –büyük evin dışında, iki evi ayıran taş duvarın dibindeydi– Josefine ile Willi'nin henüz yatmadıklarını, denize bakan terasta sohbet ettiklerini duydum. Kesik kesik kelimeler geldi kulağıma. Hiç profesyonelce değil, dediğini duydum Josefine'in, ... kesinlikle engelleyici. Düşünmelisin..., bundan sonraki cümlelerin büyük bir kısmını duyamadım, ... annesi değil. Sarah'la benden söz ettiklerine ve benim profesyonel olmayan yaklaşımıma onaylamadıklarına emindim. Tuvalette ses çıkarmadan oturdum.

Ama sonra Willi, “Bizim yaşımda şu geçerlidir: Do it or lose it!” Yapamazsak gülerler bize” dedi. Aman Tanrım, diye düşündüm. Üçüncü baharda cinsellikten mi söz ediyor bunlar? Duvarın öbür tarafında Josefine kıkırdadı. Gel, dedi Willi’ye, iskelede deneyelim. Ben hemen hızla yatağıma döndüm.

Elbette çok etkilemişti beni Sarah’ının hikâyesi. Yalnız kaldığımda dalgın dalgın gözlerimi denize dikeyiyor ya da Berlin’deki eski günleri düşünüyordum. Bütün anıların üzerine Marieluise, Jakob ve Daniel’in korkunç ölümlerinin, Noah’ın intiharının ve Sarah’a duyduğum acımanın gölgesi düşüyordu. Çalışmak aklıma gelmiyordu bile. Araya sınır koymalısın, diyorlardı Josefine ile Willi. Bruno da aynı şeyi söylüyordu. Ama nasıl? Öyle yapsaydım Sarah’ı yüzüstü bırakmışım gibi hissederdim. Sanki onu acıyarak kurtarabilirmişim gibi geliyordu bana. Her şeyi olurlu bırakmak istemiyordum. Nihayetinde her şey her zaman olumlu ilerlemiyordu.

Daha yıllar önce, çocuklarımdan çoğunlukla sıkıntılı geçen buluş çağları sırasında görmüştüm ki, ben aslında hiç de beğenmediğim istilacı tiplerdendim. Kafamı meşgul eden bir meseleyi ya da bir kişiyi asla bırakamıyordum; öyle içine dalıyordum ki, o meseleyi ya da o kişiyi adeta kendimin en içinden geçiriyordum. Bu yaptığımın o meseleye her zaman mutlaka yardımı olmuyordu; genellikle yanımdakilerin, özellikle çocuklarımdan epeyce sinirlerine dokunuyordum. Annem de benim gibiydi, o da benim çok sinirime dokunurdu. Bu yönde tek tesellim, bir yazarın istilacı bir tip olmaktan mümkün olduğunca yararlanmasıydı. Başkalarını özümseyerek, kendini onların yerine koymasıydı.

Aklıma deniz kazası geldi. O günlerde Marieluise’in bana Berlin’de bu konuyu anlattığını hatırlıyordum. Jakob’a çok öfkeli olduğunu de. Kendilerini o duruma düşürmesinin sorumsuzluk olduğunu söylemişti. Salt tekne sahibi teslim süresine uyulmasında diretti diye iki küçük çocukla fırtınalı havada denize açılmak. Jakob’da kendisini başından beri rahatsız eden iki nitelik varmış: Bir yandan aşırı dik kafalıymış, öte yandan aşırı uyumluymuş. Bazen

1 Yap, yoksa yitirirsin (ç.n.).

Jakob'un, aslında nefret ettiği Almanlardan daha Alman olduğu izlenimine kapılıyormuş Marieluise.

Sarah daha sonra bir kez daha, kendiliğinden, deniz kazası konusunu açtı. Sığ suda, kayığa telaşla binmeye çalışırken onu devirmiştik. O konu açıldığında gülebildiğine şaşırıyordu Sarah. Deniz kazasından beri ilk kez böyle bir durumda paniğe kapılmıyormuş. Şimdiye kadar, o kazaya benzer bir şey ona hemen o eski dehşeti yaşıtıyormuş. Fırtınayı ve metrelerce yükselen dalgaları, teknenin yalpalayıp yuvarlanmasını, bir dalganın sırtında yükselip sonra yine dalga çukuruna çatırtıyla düşmesini, havaya yükselirken teknenin gıcırdamasını, hatta annesi teknenin gövdesinin altında kaybolurken kendisinin attığı cığlığı. Benim için o zaman öldü annem, dedi artık gülmeyen Sarah, birkaç saniye sonra teknenin öbür tarafında suyun yüzüne çıkmış olsa da. Ve bir bakıma Jakob da. İlk anda, içgüdüsel olarak beklediği gibi Jakob hemen annesinin arkasından suya atlamamış, evet, hatta oturduğu yerden kalkmamış bile. Dalgın bir yüz ifadesiyle kaskatı oturup kalmış. O zaman Sarah dünyanın güvenilir bir yer, babasının da çok güçlü olmadığını ve insanların ölümlü olduğunu anlaınış.

Sarah benim mesleğimle ilgileniyordu. Eskiden beri mi yazar olmak istediğimi, bir roman ya da bir öykü yazma fikrine nasıl ulaştığımı, yazmanın beni rahatlatıp rahatlatmadığını öğrenmek istiyordu. Bir gün bana bir şiirini gösterdi. Bir ağaç kütüğüne oturmuş, özlemle göğe bakan kanadı kırık bir kuştı konusu. Kötü bir şiirdi. Ama Sarah çok beğeniyordu onu. Kelimelerle, kendine özgü kurallarla bir dünya yaratmak harika bir duygu, dedi. Ve çok özgür kılıcı. Bu şekilde insan, dedi, ruhunu sıkıntıya sokabilecek her şeyi dışa dökebilir, en iyi tarafı da insanın bunu bizzat yaşamasının gerekmemesi. Şiiri eleştirmeyi göze alamadım, Sarah'a önce bir öykü denemesini önerdim. Herkes doğuştan şair olamazdı. Daha sonra, eski evin arkasındaki terasta uzun uzun oturdum, öznel duygular ile nesnel çalışmayla başarılmış iş arasındaki bağlantı üzerine düşündüm. Sonunda aralarında bir bağlantı olmadığı kararına vardım.

Kilo verdiğim belliydi. Üç gündür, aynaya baktıkça, babamın hayatının son günlerindeki yüzünü görüyorum. Sivri bir yüzü vardı. Özellikle de burnu öyleydi. Yüzünün burunla üst dudak arasında kalan kısmı belli belirsiz dişlerinin üzerine dönmüştü. Üst dudağı hafifçe içe bükülmüştü. Gözler önce donuktu, sonraları saydamlaştı. Ben bu kadar yorgun muyum? Her şey birden çok zor geldi. Uyumak, uyanıp kalkmak, bardağa maden suyu koymak, ayakkabılarımı bulmak, elimde su bardağı, diş fırçası ve diş ıncunuyla dışarı çıkıp dişlerimi fırçalamak. Nerede yıkanacağım? Plastik kovayla ama önce içine sarnıçtan çekeceğim suyu boşaltmalıyım. İtalyan kahve makinesini kaskatı parmaklarımla zor açıyorum. Kendimi çok bitkin hissediyorum.

Bunun için nefret ediyorum kendimden. Aşırı hassas insanlardan hiç hoşlanmam. Bruno çok daha dayanıklı, Sarah'a sörf yapmayı öğretiyor ve dayanamadığını hissederse geri çekiliyor. İçinden gülümsemek gelmiyorsa gülümsemiyor. Ben öyle değilim. Bazen dişlerimi öyle sıkıyorum ki çenelerim acıyor. Ya da gülümserken kendimi öyle kasıyorum ki o gülümsemeyi yüzümden silmek için çaba harcamam gerekiyor. Ağrım ya da rahatsızlığım varsa hemen çeşitli haplar yutarım: baş ağrısı hapları, uyku hapları, sakinleştiriciler. Aslında Sarah için yanımıza aldığımız hapların büyük kısmını ben gizliden gizliye epeyce tükettim. Kendime biçim veriyorum. Buna karşılık bedenim, hapların etkisi geçer geçmez ağrımaya başlayarak benden intikam alıyor. Başım ağrıyor. İki tane baş ağrısı hapi aldım (önce aspirin, o işe yaramayınca Parkemed), ama haplar hâlâ etki etmedi. Sürüklenerek terasa gidiyorum ve inliyorum. İnlemekten vazgeç, diyor benden çok daha cesur olan Bruno, gidip yat da dinlen.

Altıncı Gün

Kendimi tekrarladığımı biliyorum: İnsan, doğası gereği doğaya uygun değildir. Ne elektriği ne de musluktan akan suyu olan ıssız bir adaya gider, dizüstü bilgisayara, mikser, püre yapma aleti, birkaç dijital kamera, cep telefonu ve MP3 aletine elektrik sağlamak için hemen güneş enerjisi panelleri getirtir. Paket paket de tuvalet kâğıdı, naylon çöp torbaları ve bulaşık süngeri, plastik şişelerde adam başı otuzar litre maden suyu, deterjan, duş jeli, şampuan filan. Delilik! Büyük kısmı yine naylon paketlerdeki gıda maddeleri de cabası. O ıssız adada bir hafta kaldıktan sonra iki tane 50 litrelik çöp torbasını dolduracak çöp biriktirmiştik bile. Ama güney ülkelerinde yaşayanların yaptığı gibi, çöplerimizi doğanın kuytu köşelerinde oldukları için özellikle güzel kalmış yerlerine götürüp atmıyoruz; tatilimiz bitene kadar o çöpleri, bütün turistler gibi, niteliklerine göre ayırma kuralına uyarak biriktirecek, bizi tekrar anakaraya götürecek balıkçı teknesine yükleyeceğiz, orada ev sahibimiz çöpleri kim bilir nerede ve nasıl imha edecek.

İnsan, duygular için de uygun değildir. Duygusal tepkilerimizin nasıl oluştuğu bugüne kadar kanıtlanmamıştır, evet hatta, geçenlerde bir yerde okuduğum gibi, insanın beyninde, adına *ben* diyebileceğimiz bir koordinatör bulunması hiç olası değildir. Belli ki bütün algılama ve çalışma işlemleri beyinde birbirine paralel yürüyor, küçük elektrik kıvılcımları, sinapstan sinapsa. Küçük bir elektrik çakması bir avuç Dopaminle birleşince, kendimizi cennette gibi hissederiz; bir başka küçük çakma, protein katilleriyle birleşince kendimizi cehennemde buluruz. Ve bilinir ki cehennem başkalarıdır.

Bugün cennet, zümrüt yeşili deniz, aromalı hava, dalgaların iskeledeki şıpırtısı; cehennem de tuvaleti yıkamak için denizden eve her gün birkaç kez sürüklemem gereken on litrelik kovadaki deniz suyu. Kovadaki on litre deniz suyunu aslında tuvalete kadar çoğunlukla benim sürüklediğim düşüncesi kafama yerleşiyor, Bruno ise şezlonga uzanıp dünya edebiyatı okuyor, Willi gayet sakin

bir şekilde peygamberdevelerini filme çekiyor, Josefine de günlerce hamağa yatıp hayaller kuruyor. Sırt ağrılarım var, o suyu taşıdığım için şiddetlenecekler; küçük masamın başına, yatağımın üzerine, sırtımı dayamadan oturamayacak ve dizüstü bilgisayarımda yazı yazamayacak hale geleceğim. Fazla yumuşak yataklarda geçirdiğim geceler de birer cehennem. Bu ada için belli ki fazla yaşıyım. Litrelerce suyu, sırt ağrısı çekmeden taşıyabilecek kadar mükemmel durumdaki gencecik kızlar, görünüşe bakılırsa bütün gün bira ya da votka içip kulaklıkla saçma sapan, gürültülü müzikler dinliyor ya da denizde çığlıklar atarak çırpınıyorlar. Onlar da bir işe el atamazlar mı? Örneğin bulaşık yıkamak. Yedi kişinin bulaşığı o yakıcı güneş altında büyük evin terasındaki bulaşık leğeninin önünde yığılıyor. Tavalardaki ve tabaklardaki yağ kuruyup kötü kokmaya başlıyor. Yarı vahşi kediler zaten gece gündüz tabak çanağın yanına sinsice süzülüp onları bakteri bulaşmış dilleriyle yalıyorlar. Ama elbette! Bulaşık yıkamak için önce denizden su taşımak ve her şeyin kirini naylon kovada yumuşatmak gerekir, sonra sarnıçtan su çekmek, büyük tencerelere koyup gaz ocağında ısıtmak, o arada kiri yumuşamış bulaşıkları naylon kovalardan çıkarmak, kirli suyu bahçe çitinin öbür tarafına dökmek, sıcak suyu doldurmak ve bulaşıkları yıkamak, sonra tekrar sıcak suyla durulamak, kurulama bezlerinin üzerinde kurumaya bırakmak ve sonra mutfak dolabına yerleştirmek. Bu, iki saatlik bir çalışma demektir ve adada daha önce geçirdiğimiz yıllarda benden başka bu işe talip olan olmamıştı. Ama bu kez artık yeter. Ben de artık hevesli değilim bulaşık yıkamaya. Aşağıya, iskeleye gidiyor ve öfkeden gerilmiş sesimle onları yardıma çağırıyorum.

Bir an hepsi donup kalıyorlar, eline iğ batan Uyuyan Güzel'in ülkesinde olduğu gibi. Az önce gülmekten yerlere yatan kızlar, kucağında *Anna Karenina* ile Bruno, hamakta yarı doğrulan Josefine, kamerayı peygamberdevesine –o da gözlerini bana diyor– doğrultmuş Willi, bana şaşkın şaşkın bakıyor. Sonra ortalık karışıyor. Bruno, neredeyse ifadesiz bir sesle, akşamları bir tek kendisinin kayıkları iskeleye bağladığını, sörflerin yelkenlerini güneş almadan kurusunlar diye biberiye çalılarının altına sürüklediğini, deniz motorunu kullanmayı öğrendiğini, tuvaletlerin temizlendiği deniz suyunu yedi seferinden en az beşinde kendisinin taşıdığını anlatıyor. Willi, sabah beşte ne kadar çok bulaşık yıkadığını ayrıntılarıyla

açıklıyor, Josefine de benimle göz göze konuşabilmek için ortası iyice göçmüş hamaktan zorlukla inerek o güne kadar kendisinden başka hiç kimsenin ikindi kahvaltısıyla ilgilenmediğini söylüyor. Sadece kızların üçü hiçbir şey demeden sıvışıp bulaşıkların yanına gidiyor. Öyle patladığım için üzülüyorum. Uyumsuzluktan nefret ederim, hemen pişman oluyorum. Ama olan oldu.

Adada her kalışımızda en azından bir kez kriz patlar. Bunda şaşılacak bir şey yok. Yedi yıldır eylül ayını adada birlikte geçiriyoruz. Bunun anlamı, şimdiye kadar altı ay ve bir haftayı, küçücük bir mekânda birlikte geçirmiş olmamız. Birbirimize hâlâ tahammül etmemiz mucize sayılır aslında. Hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlıyorum. Dizlerim, sırtım, ellerimdeki rizartroz, altmış yaş; kolay iş değil bunlar. Bruno hemen şezlongunu bana veriyor, Willi kamerayı elinden bırakıyor, Josefine yanıma çömelip omzuma sarılıyor. O durumdayken, bana üç yıl önce, adada güneş panelleri ve dolayısıyla mikserimiz yokken, öğleden sonra yiyeceğimiz pasta için her gün yumurta akı ve kremayı eliyle çırpıtığından beri bir omuzunda kireçlenme olduğunu itiraf ediyor. Tabii adından belli olduğu üzere omuz kireçlenmesi, kireçlenmeden kaynaklanırmış ama uzun zaman eliyle çırpmasının var olan durumu kötüleştirdiğine de eminmiş. Bruno, grup halinde yaşamaya uygun biri olmadığını itiraf ediyor. Gerçi altı yıldır hepimiz biliyoruz bunu ama kendisi bu konuyu hiç açmamıştı. Oturduğum şezlongun yanında ayakta dikilip *Anna Karenina*'nın ağır cildini bir elinden öbürüne geçirerek, adadaki grubun baskısının kendisi için sürekli bir sıkıntı olduğunu söyledi. Neden grubun baskısıymış, dedi Josefine, gece ve gündüz odasına çekilmesine kimse engel olmamıştı ki, ayrıca hiç kimse onu birlikte oynadığımız iskambil oyunlarına bir kez bile katılmadı diye suçlamamıştı. Ama Bruno, bitmek bilmeyen ve birlikte yenen akşam yemeklerinin bile kendisini yorduğu fikrinde. Willi'nin sorunuysa bunun tam tersi. Birlikte geçirilen akşamların çok kısa olduğunu söylüyor. Sadece dört-beş saat uyuyabildiği için kesinlikle gece saat ikiden önce yatmaması gerekiyormuş, yoksa sabahın köründe ayakta olurmuş, hem de tek başına. O saatte bir iş görecekti olsa, örneğin bulaşıkları yıkasa, çoğunlukla saat ona kadar yataktan çıkmayan ailesi gürültü edip kendilerini rahatsız ediyor diye söylenirlermiş. Bruno Willi'ye, o saatte ışığın çok güzel olduğunu söyleyerek sabahları saat altıda kürek çekmeyi ya da

yürüyüş yapmayı öneriyor ama Willi her gün çok alkol alıyoruz, diyerek bu teklifi geri çeviriyor. Birkaç şişe bira ve en azından bir şişe şarap ve dört-beş saatlik uykudan sonra kürek çekebilene ya da yürüyüş yapabilene biri varsa göreyim, diyor. O zaman, akşam yemeğinden sonra hemen odasına çekilen ve sabah saat ona kadar uyuyan Bruno başka bir şey demiyor. Willi kendi mesleğinden, film yapımcılığından söz ediyor. Kendi işinde de geç saatlere kadar uyuyanlar hep sorun oluyormuş onun için. Genellikle gecenin geç saatlerine kadar ekibiyle şarap içiyor, sabah da değerli saatleri onları bekleyerek ziyan ediyormuş. Üstelik sabah saatlerinin ışığı en uygun ışıkmiş. Willi belgesel çekiyor ama sinema filmleri de yapmak istiyor. Çektiği belgesellerin her birine para desteği sağlanıyormuş ama sinema filmi için yeterince para bulamıyormuş. Ona para desteği sağlayanların amaçları hakkında diyeceği gibi, *Human Interest* şu sıralarda film piyasasında çok rağbetteymiş. Willi hem kendisine hem bize, bir sinema filminin neden insanın yararına olmayacağını soruyor. Erken bir saat olmasına rağmen bir şişe beyaz şarap açmaya karar veriyoruz, ne de olsa tatildeyiz, kıydan ayrılıp büyük terasa gidiyoruz, tabak çanak takırtıları ve kızların evin arkasında bulaşık yıkarken dinlemek için seçtikleri herhangi bir saldırgan orkestranın cehennemî gürültüsü eşliğinde Avrupa'daki sağlıklı kültür faaliyetlerini tartışıyoruz. Son derece bereketli bir konu. Altı yıldır konuşuyoruz bunu. Sırt ağrılarım yeniden aklıma gelince ikinci şişe beyaz şarabı açıyorum.

Sonunda sarhoş oluyoruz.

İçkilerimizin sırası temelde hep aynıydı: Köpüklü şarap (hep Josefine ile ben) ya da bira (genellikle gençler ve erkekler), pembe, beyaz, sonunda da kırmızı şarap. İş kötüye gidince de şarabın arkasından konyak ya da viski. Barışmanın tülü üzerime serildiğinde daha beyaz şarap faslındaydık. Adada kalanlarla harışma, durumumuzla barışma: Sarah kaderini anlatmak için beni seçmişti, ben de anlattıklarını kabul etmeye hazırdım. Yoruldum diye, yaşlılık ağrıları diye ya da Sarah işime engel oluyor diye dar kafalı çekişmeler yoktu artık; alkolün de yardımıyla şuna inanıyordum ki, şu anda en önemli görevim, hayatı zorluklarla geçmiş genç bir insanı kayıtsız şartsız desteklemektir. İkinci kadeh beyaz şarabımı içerken, dünyadaki hiçbir roman canlı bir şeyi ona feda etmeye değmez, diye düşündüm. Kırmızı şarabın ilk kadehinde, eğer gerekirse, bütün

edebiyat kariyerimi Sarah için feda etmeye karar verdim. Ondan sonra düşüncelerim bulanıklaştı. Bruno ile gençlerin odalarına çekildiklerini, Josefine'in hamakta uyuyakaldığını, Willi'nin de kan çanağı gibi gözleriyle beni seyrettiğini belli belirsiz fark ettim. Ona düşündüklerimi inceden inceye anlatmış olmalıyım, çünkü dili dolanarak bana kendisinin de benimle aynı fikirde olduğunu, başarılı bir çalışması için büyükannesini feda eden bir sanatçıdan daha itici bir şey olamayacağını söylemeye çalışıyordu. Ben de dilim dolanarak ona, neden büyükanne, diye sordum, ama Willi düşündüğü şeyi yine unutmuştu. Sabahın erken saatlerinde, konyak içerken Contra Arte sanatçılar birliğini kurduk. Willi yönetmeliğin birkaç kuralını not etti. Yazdıklarının çoğunu ertesi gün okuyamadık. Şu kadarı okunuyordu: Hastalara ya da ev işlerine yardımcılık ya da çocuklara arkadaşlık etmek üzere eğitim almadıklarını ikna edici bir şekilde kanıtlayabilirlerse köpeklerin de bu birliğe katılmaya hakkı vardır.

Yedinci ve Sekizinci Gün

Sanırım Bruno'dan bir şeyler bekledim. Sadece adada bu kalışımızda değil, öncekilerde de. Josefine ile Willi yapışık kardeşler gibi hiç ayrılmazken ve belli ki yaşlanmalarına rağmen cinselliklerini olabildiğince kullanırken, Bruno ile ben birlikte neredeyse hiçbir şey yapmıyorduk. Bu defa kendisinin de kabul ettiği gibi Bruno topluluklara katılmayı seven biri olmadığı için istese bile bizim yaptığımız şeylerin hemen hiçbirine katılmadı. Gruplar halinde yürümekten hoşlanmadığını, birlikte değil de tek başına yemek pişirmeyi sevdiğini, sahilde güneşin altında oturmak istemediğini, toplu oynanan oyunlardan, özellikle iskambil oyunlarından nefret ettiğini söylüyordu. Ama Josefine ile ben her fırsatta, sık sık da sabahları kahvaltıdan hemen sonra poker oynadığımızdan, akşam yemeğinden sonra da hep birlikte iskambil ya da Masa Sohbeti oynadığımızdan Bruno hemen hemen hep yalnız kalıyordu. Adada neden bu kadar çok oyun oynadığımızı ben de bilmiyorum. Evdeyken sıkılırdım oyun oynarken. Herhalde çocukların daha küçük oldukları zamanlardan kalma bir alışkanlıktı. O zamanlar da Bruno pek katılmazdı aramıza. Biz de Bruno'ya bizimle birlikte yemek pişirir misin, oynar mısın ya da yürüyüşe çıkar mısın diye sormamaya alışmıştık. Bizim evin terasında nadiren baş başa oturup sohbet ederdik. İki kişilik kanomuzla kürek çekmek, Bruno ile benim adada birlikte yaptığımız tek şeydi neredeyse. Bruno arkada otururdu, ben önde. Deneyimli bir takımdık, denizin üzerindeki sessizlikte suskun eşler. Adadaki yedinci tatilimize kadar, Bruno kadar birlikte kürek çekmek istediğim kimse olmamıştı. Kürek çekerken insanların hayat ritimleri tamamıyla birbirini tutunalıdır. Genel dünya görüşü de. Bruno ile benim kürek çekişimiz başından beri eşzamanlıydı, kendimizi rüzgâra ya da güneşe bıraktığımızda, dalgalar bizi salıncak gibi salladığında, başka hiç kimseyle hiçbir zaman olmadığı şekilde birbirimize bağlandığımızı hissediyorduk. Bunu karşılıklı sık sık söyledik. Ve Sarah tam da bu kısmı gitgide daha fazla üstlenir olmuştu. Sarah ile ben neredeyse her gün akşam

yemeğinden önce katlanır kayıkla denize açılıyor, günbatımına doğru gidiyorduk. Bruno adada kalıyordu.

Sanırım Bruno yavaş yavaş Sarah'yı kıskanmaya başlamıştı. Bu nedenle de Sarah'nın kendini geri çekmeye başlaması onun işine gelmiş olmalı. Önceleri bazen, sonra sık sık geri çekildi Sarah. Öğle vakti, yakıcı güneş altında Habibi ile birlikte adada saatlerce sürecektir yürüyüşlere çıkıyordu ya da öğleden sonra mutfak dolabının arkasındaki kanepede kıpırdamadan yatıyordu. Endişelenmeye başladım. Adadaki ilk küçük anlaşmazlık onu bu kadar mı şaşırtmıştı? Ev işlerine yardımcı olmalarını kaba sözlerle talep ederek onu rahatsız mı etmişti? Acaba şimdi onu burada istemediğimize mi, adadaki dışa kapalı grubumuzu rahatsız ettiğine mi inanıyordu? Yoksa ailesini mi düşünüyordu? Hatta bir sinir krizinin mi eşiğindeydi? Bruno suçu benim mesafeyi koruyamamama attı. Kafanı dinliyorsun, sevinsene, dedi; bunu fırsat bilip çalışabilirsin. Ama Sarah'nın gözlerini, çıktığı yürüyüşlerden dönüşünde ya da alet odasından çıkışında gitgide daha sık kızarmış görünce sonunda Bruno da kaygılandı. Kızlar da Sarah'nın kendini geri çektiğini fark etmişlerdi. Bira, cips ve şişme makarnalarla onu kandırıp alet odasından çıkarmayı denediler. Genellikle işe yaramadı. Kızlar artık kayaların arkasında cıyıklamıyorlardı. Akşamları da kimse-nin pek keyfi olmuyordu, çünkü Sarah yemek biter bitmez gidip yatıyordu. Buna karşılık Bruno yanımızda daha fazla oturuyordu. Grup halindeyken Sarah'a sormaya cesaret edemediğimiz sorular, kendi kendimize kalınca yavaş yavaş, ihtiyatla dile getiriliyordu. Annesiyle babasının ölümüne yol açan neydi? Birtakım şeyler çok önceden rayından çıkmış olmalıydı. Üvey kardeşinin beş yıl sonraki intiharı önlenemez miydi? Başım ağrımaya başladı, tatilin ikinci haftasında da tek satır bile yazamadım.

Sara kendiliğinden bu ölümlerden söz etti mi sana, diye sordu Josefine sahilde.

Etmemişti. Tanrıya şükür diye düşünmüştüm ilk başta ve anlatılamasını da Sarah'nın bu olayı arkada bıraktığının kanıtı saymıştım.

Belki de bir gün bunu ona sormalıyız, dedi Josefine.

Maya buna kesinlikle karşı çıktı. Böyle bir şeyi mümkün de-

ğil yapamayız, dedi. Ya Sarah kendiliğinden anlatırdı, anlatmazsa da kalırdı. Büyük olasılıkla zaten yıllardır karşılaştığı herkes bu ölümlerle ilgili sorular sormuştur ona, dedi. Maya da benzer bir durumdaymış. Hiç kimsenin ona panik ataklarını sormasını, dola-yısıyla aşığılanmayı istemiyormuş. Sen ve senin sürekli güttüğün şu yüzleşme politikan, dedi annesine; annesiyle babasının ölümleri hakkında Sarah'a soru sorarsan ben de kendimi geri çekerim.

Birlikte bir şeyler yapmayı ve böylece Sarah'yı usulca tekrar grubun içine katmayı öneren Bruno oldu.

Yaratıcı güçlerimizi, kıyıya vuran cisimler yardımıyla harekete geçirmeye karar verdik. Geçen yıl Filippa aklımıza getirmişti bunu. Bir fırtınadan sonra kıyıya vuran cisimleri toplamış ve onlardan heykeller yapmıştı. Deniz yosunu ve iki ağaç arasına gerdiği kalın bir halattan yaptığı bir heykele "Hayali Yapı" adını vermişti, bir başkasına da "Kapan". Yırtık bir balık ağını sahile vuran usturma-çalarla, yağ kutularıyla, paslanmış konserve kutuları ve birkaç boş, çürümüş mide kabuğuyla süslemişti.

Bruno dışında hepimiz bu plana uymuş, değişik biçimli tahta-ları boyamış, birbirine çivilemiş, yapıştırmış ya da sadece toplayıp incelemiştik. Ben o günlerde tam anlamıyla bir yaratma rüzgârına kapılmış, bir öyküyü yazıp bitirmek yerine, bir dizi muhteşem hayal hayvanı üretmiştim. Willi doğal malzemelere yoğunlaşmış, un stokumuzun büyük kısmını ve safran, tarçın ve ne yazık ki risottoya koyacağım havuç kurularını da kullanmıştı.

Ertesi gün deniz motoruna binip Çöp Tepesi'ne gittik, adanın ar-kasındaki sahile bu adı takmıştık, bütün denizlerimizi yavaş yavaş içine alan her şeyin sularla sürüklenip geldiği bir yerdi burası: yağ kutuları, kapaklar, halatlar, usturmaçalar, deniz ayakkabıları, naylon torbalar, her çeşit ve kalitede tahta parçaları. Sarah da bu sefer gerçekten bizimle geldi.

Daha yoldayken, Willi sahile vuran cisimlere ve doğal malzeme-lere olan ilgisini anlattı. Filmci olduğundan sürekli teknik araçlarla karşılaşıyormuş. Yeni film yapımında işin büyük kısmı zaten bilgisay-ar başında gerçekleşiyormuş. Amatör gibi çalışılması istenmiyorsa

en yeni teknik malzeme olmadan hiçbir şey yapılamazmış. Bütün gün ekran karşısında oturmaktan nasıl bıktığını anlatması mümkün değilmiş. Film yaparken, gerçekten yaratıcı çalışma zamanının ancak beşte birini alıyormuş, gerisi *know-how*'mış. Bazen artık insan olarak hissetmiyormuş kendini. Elleriyle bir şeylere biçim veren kişiler gerçekten yaratıcı sayılırmış. Adeta bütün bedeniyle bunu yapanlar. O zaman hiçbir şey yabancılaşmaz, ayrılmaz, biçimi değişmezmiş. Kafa ile el doğrudan iletişimde olurmuş. Müthiş bir şeymiş bu. Bir tahta parçasını elinde hissetmek ve sonra onu işlemek, ovalamak, parlatmak, renk vermek...

Gerçek sanat buymuş, o teknik şeylerle zaman harcamak değil.

Çok fazla şey açıklıyorsun, dedi Filippa, ama sanata şu da dahildir: Fazla konuşmadan yapmak!

Josefine Willi'nin elini tuttu: Ben buna sanat değil de gevşeme diyorum, dedi ve Willi'nin gözlerine baktı, sanki ortada bir aşk itirafı varmış gibi.

Orada demir atmak bile bir serüvendi. Çöp Tepesi'nin kuzey tarafına yanaşamıyorduk. Dalgalar çok yüksekti. Ama güney tarafında, adanın en dar yerinde, deniz sakinken Bruno, bir taş duvarın denize doğru uzandığı yerde çıpayı tekneye bağlayabildi. Birimizin tekneden kayalığa ya da taş duvarın üzerine önceden atlaması ve herkes inene kadar halatı tutması gerekiyordu. Bu kişi Sarah oldu, Habibi de hemen arkasından atladı. Bruno teknede kaldı. Güvenlik ve nöbet tutmak için, dedi. Halat kopup da tekne açılırsa eve dönmemiz hiç kolay olmazmış.

Çöp Tepesi'nde herkes başka bir şey aradı. Willi, yılan gibi bükülmüş kocaman bir halat ve rengârenk plastikler buldu, Josefine de üzerinde solmuş ama yine de okunabilen harflerle BetoFilm yazan bir levha. Tahta ayakkabı nerede var ki hâlâ? Maya bir tane bulmuştu. Bir de kılları olmayan bir fırça. Sarah, birbirine girmiş halatlar, usturmaçalar ve tahta parçaları arasında kuş şekilleri keşfetti; papağanlar, pelikanlar, uçan tilkiler, kartallar, şahinler ve bir de turna yapılabilirdi. Ben bu kez özellikle maskeler buldum, tahtadan, sert ağaç kabuklarından, kök saplarından. Filippa'nın önünde, tamamlanması gereken bir üç kanatlı resim duruyordu. Henüz her şey belirsizdi. Bulduğumuz cisimlerde gördüğümüz şey-

ler sonradan gerçekten yapılabilir miydi, yoksa her şey eski *sadece tahta, sadece halat, sadece plastik* haline mi dönerdi, bunu henüz bilmiyorduk. Ama toplamak bize yetiyordu. Bütün bu tahtalar ve ayakkabılar ve kalaslar nereden geliyordu? Civardaki plajdan mı, açık denizden mi, bir deniz kazasından mı geliyordu; kaçakçılık yapan bir teknedeki sandıklar ya da fazlalıklar öylece denize mi atılmıştı, yoksa yakındaki adalardan birinde birisi çöplerini denize mi döküyordu? Buralarda herkesin teknesi ya da kayığı var, yoksa adalardan oluşan bu dünyada yaşanmaz. Tekneler ve kayıklar su alırlar, eskirler, su sızdırırlar, gövdeleri şişer ve batarlar, ahşapları ve plakaları kopar, belki bir balıkçı, kayığını batırırken fırçasını içinde unutmuştur. Ya da her şey akıntıya kapılıp uzaklardan gelmiştir; çok uzaklarda, güneyde Afrika var ve Ümit Burnu. Orada pek çok deniz kazası olur. Kucağımızda uzun tahtalarla, kalaslarla ve tahta parçalarıyla adanın daracık patikasından tekrar geçmek ve bu tahtaların üzerinde ne kadar suyun ve ne kadar zamanın izi olduğunu düşünmek çok tuhaf bir duygu veriyor insana. Habibi, çok eskiden kalmış bir kemik bulmuştu, onu da tekneye taşıdı. Sarah, Filippa, Maya, Josefine, Willi ve benim yükümüz ağırdı.

Sonra tahtaları büyük evin önüne yadık. Bazılarının kuruması, hepsinin incelenmesi gerekiyordu. Her gün, yanlarından geçerken. Hepsinin içinde bir sır gizliydi. Bazen bir yapı, bazen bir canlı, bir tanecik, bir hayvan, bir mesaj. Sarah kuş yapabileceği malzemenin arasında bir topak katran da bulmuştu, içine çamurdan çıplak, beyaz bir çocuk girmişti. Çamur çocuk, karın üstü ve kollarını iki yana açarak donmuş katranın üzerinde yatıyordu. Yüzü ve sağ bacağı içine tamamıyla gömülmüştü, kolları da dirseklerine kadar. Bu nesne nasıl ve neden meydana gelmişti?

Sarah bir gün bana, annesini tanıdığımda onun mutlu olup olmadığını sormuştu. Bu soru uzun süre aklımdan çıkmadı. Bunu daha önce hiç düşünmemiştim. Ne başkalarıyla ne de kendimle ilgili olarak. Ben gençliğimde mutlu muydum? O karmaşalı komün yaşamında, o karmaşık fikirlerimle ve planlarımla ve belirsiz umutlarla? Marieluise mutlu muydu? En azından iki çocuğu olacağını ve

o çocukların kendisinin elli yaşındaki feci ölümüyle tek başlarına kalacaklarını henüz bilmiyordu.

Marieluise henüz üniversite öğrencisiyken akustik çevrenin insana yakışır biçimlendirilmesi konusunda bir kitap yayımlamıştı, dedim Sarah'a, solcu çevrelerde çok saygı görmüştü bu kitap. Annesi rahat iletişim kuran, entelektüel, disiplindli bir kadındı. Evet, yaşama sevinci vardı, girişimciydi, meraklıydı.

Sonraları artık mutlu değildi, demişti Sarah.

Ne kadar mutsuzdu Marieluise, diye sordum Sarah'a, sürüklenip gelmiş tahtadan yaptığım ve Sarah'a hediye etmek istediğim bir maskeyi boyarken. Sarah bana bakmadı, cilalı masanın üzerinde yürümekte olan minicik bir örümceği seyretti.

Ben de bilmiyorum, dedi, belki de kendini İsrail'de yabancı hissetmiştir. Aksini iddia ediyordu. İyi İbranice de konuşamıyordu. Babamla arasında gerginlikler oluyordu. Ama belki de yanılıyorumdur ve sonradan düşününce öyle sanmışımdır.

Örümcek masanın kenarına kadar gitmişti, kendi ağına tutunup aşağı sallanıyordu.

Sarah'a Mnemosyne maskesini hediye ettim, beyaza boyadığım düz, oval bir tahta parçasıydı bu. Gözleri ince siyah çizgilerden, burnu ve ağzı ise deliklerden oluşuyordu.

O akşam Sarah yemekten sonra yanımızda oturdu. Adada yaşadığımız krizden bu yana ilk kez onun tekrar güldüğünü görüyordum. Hatta ben ondan önce gittim yatmaya. Yatağının üzerinde bir not defteri duruyordu. İlk sayfasında "Hastalık Günlüğüm" yazıyordu.

Kudüs, 11 Kasım 2008

Hiçbir şey hatırlamıyorum. Her şey kapkara. Hiçbir şey kara olamaz oysa. Kara yine de bir şeydir. Kara malzeme, kara delikler. Kara dullar. Benim hiçliğim için kara çok şiddetli kaçıyor. Gri daha uygun olurdu. Yoğun gri sis. Yo, sis olmasın. Sis zamanla açılır, hatlar, silüetler, cisimler görünür. Ben hiçbir şey görmüyorum. Ölüm şöyle canlanıyor gözlerimin önünde: Hiçbir şey. Sezgi yok, karşılaştırma yok, görüş yok. Bazen, karabasanların ardından, bacaklarım farklı gerçeklikler içindeyken hissettiğim gibi, bir yırtılma duygusu da yok. Hiçbir şey yok. Bir şey sönmüş. Ya da daha kötüsü: Daha önce olan bir şey artık yok. Bana her şeyi anlatabilirlerdi ve benim inanmam gerekirdi. Bana

yalan söyleyebilirlerdi, ben onu hakikat sanırdım. Benim hatırlama boşluğum, tiyatro oynanırken ansızın inen kırmızı kadife perdeden daha kalın: Çünkü perdenin arkasında hiçbir şey yok. Ne bir oturma odası, ne bir vişne bahçesi. Hiçbir şey hatırlayamadığım günlerin üzerini takvimimde çizdim. Artık bilmediğim günlerin üzerine çekilmiş çapraz bir çizgi. Otuz altı tane çapraz çizgi.

Delirmekten korkuyorum.

Bana anlatılan: Yom Kippur'dan üç gün önce Daniel annemle babamı bıçaklamış. Güya Noah'ın ve benim gözlerimizin önünde.

Kudüs, 31 Kasım 2008

Nihayet dinginlik. Saçlarımı yoldum. Kimse görmesin diye, başımın arkasında, alt taraftaki saçları. Çok kolay oldu. Kalınca bir tutamı elime aldım ve bir tek kez, hızla çekerek kopardım. Sanırım bir parça deri de birlikte geldi. Bir süre hiçbir şey olmadı. Sonra yandı. Eskiden saçlarının olduğu yer nemli ve yapışkandı. Bir kurtuluş. Huzur. Sakinlik. Uyku. Bunu yinelememeliyim. Yoksa anarlar ve ben Ruben ile Ariel'e böyle bir şey yapamam. Bakışlara tahammül edemiyorum. Evimiz her gün bize yardımcı olmak için gelenlerle dolup taşıyor. Bize yemek pişiriyorlar, çamaşırlarımızı yıkıyorlar, alçak sesle konuşup bana acıyarak bakıyorlar. Gitmek istiyorum. Ama Noah'ı yalnız bırakamam. Onun için çok kaygılanıyorum. Hiçbir şey olmamış gibi yapıyor. Daha önce kaldığı yerden, hiç ara vermeden devam ediyor. Okula tekrar başladı, eskiden olduğu gibi bütün sınavlarından üstün dereceyle geçiyor. Boş zamanlarında uzaktaki galaksilerle meşgul oluyor, matematik ve fizik kitapları okuyor. Haftada bir kez, hepimiz gibi o da psikoloğa gidiyor. Noah'ın durumu benden daha kötü. Artık hiçbir şey bilmediğini bile bilmiyor. Sanırım onun psikoloğu şimdilik daha ileri gitmemenin iyi olacağına karar verdi. Daha on üç yaşında Noah. Onu da kaybedersem yapayalnız kalırım. Ruben ile Ariel ellerinden geleni yapıyorlar. Bence, biz varız diye hayatta kalıyorlar. Ama buna da katlanamıyorum ben. Hiç kimse ben varım diye hayatta kalmamalı. İçimde dayanılmaz bir baskı var. Bir düdüklü tencerenin içinde olduğu gibi. Hiç kimse kapağını zorlayarak açmamalı, hele ben hiç. Ne yapmalıyım?

Kudüs, 3 Aralık 2008

Dün başımın arkasındaki yaraya tuz serptim. Kapanmasını istemiyorum. Ne yazık ki kanamadı. Ama yanmasının biraz yararı dokundu. Daha sonra uyuyabildim.

Kudüs, 5 Aralık 2008

Yine bir tutam saçımı yoldum. Bu kez daha çoktu. Yaralar çok çabuk iyileşiyor. Artık acımıyor bile. Sirkeyi denedim.

Ertesi sabah, kahvaltı ettiğimiz terasta baş başaydık, diğerleri denize gitmişlerdi, Sarah yine Noah'ı anlattı. Kardeşinin birkaç kez temelden değiştiğini söyledi. Önce sessizce yıldızları seyrediyormuş, sonra çalışkan bir sınıf birincisi olmuş, sonunda da dik kafalı bir muhalif. Noah'taki bu son büyük değişikliğin ergenlikle birlikte geldiğini söyledi Sarah. Politikayla ilgilenmeye de o zaman başlamış. Yarı üvey kardeşlerimiz Ruben ile Ariel çoktan İsrail'e gelmiş ve hemen askere alınmışlardı. Babamız da kendi isteğiyle polis olmuştu. Ama Noah savaş karşıtıydı, hayvan hakları koruyucusu ve anarşistti. İsrail'de pek sevilen bir birleşim değil. Bu bakımdan daha sonra en iyi Daniel'le anlaştı. Özellikle de askere gitmeyi reddetme konusunda.

Daniel ne zaman İsrail'e göç etti, diye sordum Sarah'a. Sorunu duymamış gibiydi. Ya da duymak istememişti.

Noah'ın fikirlerinin çoğu olgunlaşmamıştı, dedi ve denize baktı, o asla pragmatist olmadı.

Ergenlik döneminde ön beyin kabuğu büyük bir inşaat alanıdır, diye açıkladı Sarah. Hastalığı sırasında bu konuda çok şey okumuş. Beyin, ergenlik döneminde yeni baştan oluşmuş. Çok sık kullanılmamış olan kısım o sırada elenir, sık kullanılan güçlendirilmiş. Örneğin hareketlerimizi ve sonuçlarını değerlendirdiğimiz kısım, en son olgunlaşırınış. Bu yüzden genellikle ergenlerin ne yapacaklarını tahmin edemeyiz. İleri düzeyde geliştirilmiş entelektüel yeteneklerimizle –örneğin matematik, hareket bilgisi ya da dil öğrenimi alanlarında– kendi davranışlarımız ve sonuçları hakkında çok basit değerlendirmeler yapma yeteneğinin eksikliği arasında çoğunlukla muazzam bir orantısızlık vardır. Noah aksansız Fransızca, İbranice ve Alınanca konuşabiliyor, matematik yarışmalarına katılabiliyor ama ne içgüdülerini yeterince kontrol edebiliyor ne de bir davranışının getireceği sonuçları değerlendirebiliyordu. Ön beyin kabuğu onun hareketini, yani D14 asteroidinin gözlemin-den sonra, belli bir günde bir gözlemevinden aşağı atlayacağını

planlıyordu gerçi ama sonucunu, yani Noah'ın öleceğini tahmin edemiyordu.

Noah açısından belki hareketi zorlayıcıydı ama bunun sonucunda öleceğinin bilincinde olduğuna inanmıyorum.

Ya Daniel, dedim, o kendi davranışlarını ve sonuçlarını değerlendirebiliyor muydu?

Daniel öldüğünde on dokuz yaşındaydı, dedi Sarah.

Hadassa, 7 Ocak 2009

Güvenlikteyim. Hadassa Kliniği'nin Ergen Psikiyatrisi bölümünde, iki yataklı bir odada, çok şişman bir Filistinli kızla birlikte kalıyorum. Onun neden burada bulunduğunu bilmiyorum, bilmek de istemiyorum. Kız, Noah'ın yaşında. Geceleri horluyor. Arkadaşım Esther bana yardım etti. Anoreksiya hastalığı yüzünden iki kez yatınıştı burada. Psikiyatride, demişti, normal olan normal değildir. Ruben ve Ariel ona itiraz etmişlerdi. Birlikte neden deneyemeyeceğimizi Ariel anlayamıyor. Evde. Psikolojik destekle. Hatta parasını kendi cebinden ödeyerek, travma konusunda uzman, çok pahalı ve ünlü bir psikologu tutmak istemişti. Ruben de beni psikiyatri konusunda olağanüstü uyardı. Bu tür kurumlardaki ilaç bağımlılarına, bana verecekleri bir sürü hapa, bilindiği gibi hepsi de hastalardan pek farklı olmayan psikiyatlara karşı. Orada neler olduğu hakkında hiçbir fikrin yok, dedi bana, orası yatılı okul değil. Ama ben oraya gönderilmem için ısrar ettim. Artık yapamıyorum. Saçlarımı yolmaya devam edeceğim, günün birinde anlayacaklar bunu. Başının arkasındaki saçsız kısımları gizleinem şimdi bile kolay değil. Bu baskıya artık dayanamıyorum. Özellikle de benimle ilgilenenlere dayanamıyorum. Beni gözetliyorlar. Benim için kaygılanıyorlar. Bu da beni boğuyor. Ama bunu kimse anlamıyor. Bu yüzden susmak zorunda kaldım. Ruben beni bir psikiyatrik acil durum merkezine götürdü. Ben bir şey söylemedim, sadece Ruben konuştu. Neredeyse beni yine eve göndereceklerdi. Ama Esther'den öğrenmiş-tim, beni yeniden kliniğe kapatmaları için kendimi öldürürüm demem gerekiyordu. Benim için elinden geleni yapan Ruben'e çok üzuldüm, onun psikiyatriden gerçekten korktuğuna da inanıyorum. Ama onun bana yardımcı olamayacağını da çok iyi biliyorum. O da olamaz, Ariel de. Noah'ı bir süre yalnız bırakmak zorundayım.

Şimdi iki günlük tutuyorum: Biri klinik için, diğeri de kendim için.

Klinik için, her gün kendimi nasıl hissettiğimi yazınam gerekiyor. Ayrıntılı olmasa bile hiç değilse birden (iyi) ona (kötü) kadar değişen bir yelpazede not vermeliyim. Bana kalsa her gün on diye not veririm ama böyle yapmıyorum. Belki hâlâ yukarıya doğru bir hareket özgürlüğüm olsun istiyordumdur. Nasıl olduğuma dair soru en önemli olan. Ayrıca nasıl olduğum soruluyor. Çoğu zaman günde birkaç kez. Epeyce sinirimi bozuyor bu. Daha beş gün bile geçmeden kendimi nasıl hissettiğim konusunda hiçbir fikrim kalmıyor. Her gün rüyalarımı da anlatmam gerekiyor. İştahımı, oda arkadaşım ile ilişki mi de. İlişkim yok onunla.

Geçici olarak terapimi belirlediler. Sabahları ve öğlenleri iki değişik hap alıyorum, akşamları iki tane daha, gerekirse sakinleştirici damla, bunlar sıkıntımı azaltırmış. Sanırım iyice sakinleştiriliyorum. Hapların adlarını ve ne derece etkili olduklarını hiç bilmiyorum. Umurumda da değil. Burada internette araştırma yapamam zaten. İnternet yasak. Cep telefonu da kısmen yasak, ancak akşamları saat altı ile yedi arasında veriyorlar. Bunun dışında her gün ergoterapi denilen şeye gidiyorum. Orada dostluk bileklikleri örüyoruz. Biraz sıkıcı ama fark etmez. Noah için rengârenk bir bileklik örmeyi kafama koydum. Bunun dışında –ne yazık ki sadece haftada bir kez– Grinberg yöntemiyle beden terapisi görüyorum. Terapisti de seviyorum, terapi şeklini de. Bedenimi iyice öğrenmem gerekiyor. Haftada bir kez, pek suskun bir kadın terapistle konuşma terapisi var; yine haftada bir kez, bir saat psikiyatrla da görüşüyorum. Kendi kendine egzersize gönüllü gidiyorum. Benimle ilgilenen kişi Rahel adında bir kız öğrenci, stajını ergen psikiyatrisi dalında yapıyor. Psikoloji ve spor okuyor ve rastladığım en olumlu kişi. Benimle birlikte gezinen tek kişi de o. Gezinmek dışında sadece öylece oturuyoruz. Yürürken benim tempoıma ayak uyduruyor. Ben hızlı yürümeyi seviyorum. Rahel'in judoda siyah kuşağı var. Umarım daha sonra onunla birlikte çalışmama izin verilir. Bazen, çok hızlı yürüdüğümüzde, durup dururken kişisel bir şey soruyor bana. Hangi mesleği seçmek istediğimi ya da keşke bir kız kardeşim olsaydı deyip demediğimi. Herhalde terapiye dahildir bu, diye düşünüyorum. Uzun vadede bana travma terapisi uygulamak istiyorlar. Ama bunun için burada en az iki, belki üç ay geçirmem şart.

İlginç. Sorunlarımız hakkında diğer hastalarla konuşmamalıymışız. Bense bunun tam tersinin yapılacağını tahmin ediyordum. Başkalarının sorunlarının kendimizinkileri küçülteceğini. Ziyarı yok. Zaten sohbet etmeye hiç hevesli değilim. Çoğunlukla çok yorgun oluyorum. Her gün akşam sekizden sabah altıya kadar uyuyorum. Ne de olsa on saat. Diğer hastaların çoğu akşam yemeğinden sonra (altıda veriliyor) televizyon seyrediyor. Ama ne seyrediyorlar! Neredeyse hepsi hastane dizileri. Hiç aklım almıyor. Hastanede bulunmam yetiyor zaten bana! Bazen öğle yemeğinden sonra da uyuyorum. Yanımda getirdiğim kitapları okuyup bitirdim.

Yarın, cumartesi, Ruben, Ariel ve Noah beni ilk kez ziyaret edecekler. Onlara yeni kitaplar ısmarlamalıyım. Burada psikolojik kitaplar okumamıza izin verilmiyor (kendi kendine terapi yok!), ben de beyin araştırmalarının son durumunu anlatan kitaplardan istedim. Hem daha etkili. Umarım Noah burayı görünce şok geçirmez. Ağır vakalar var. Tekerlekli sandalyede oturan ve durmadan başını sallayan bir kız. Bütün yüzü şişmiş bir oğlan. Hep mi böyleydi, yoksa ilaçların etkisi mi, bilmiyorum. On sekiz yaşlarındaki biri üçüncü kez burada. Kollarında ve bacaklarında dövmelemler var. Bazen terapi seansından dönünce öyle öfkeli oluyor ki başını duvara vuruyor. Ya da bir başka hastayla kavga ediyor. Ben onun yoluna çıkmıyorum. Oda arkadaşım durmadan bir şeyler yiyor.

Hadassa, 14 Ocak 2009

Dört saat kaldılar burada. Noah şok filan geçirmede. Tersine. Bana kalırsa burası hoşuna gitti. En azından ilgisini çekti. Her şeye dikkatle baktı; dinlenme salonuna, yemek salonuna, banyomuza bile. Her odada banyo var. Hatta sonunda benim yatağıma yattı, sıçrayıp durdu. Rahatımı diye görmek içinmiş. (Evet, öyle!) Birisine ziyaretçi geldiğinde odadan çıkılınası gerektiğini herhalde bilmeyen şişko kız pek güldü. Şok geçirenler Ariel ile Rubin'di. Ariel belli etmek istemiyordu ama onun sadece şaşkınlıktan sürekli gülümsediğini çok iyi biliyorum. Ruben ise saklayamadı. İstersem beni hemen alıp eve götüreceğini söyledi. Ama ben istemiyorum. Burada kalmak istiyorum. Bunu ona anlatmak öyle zor ki. Onların burada bir daha bu kadar uzun kalmalarını engellemeliyim. Aslında gelmeseler daha memnun olacağım. Ama

şimdi yeni kitaplarım var. Noah en sevdiği kitaplardan birini hediye etti bana: *Simetrisinin Gizemi*. Ben de ona, kırmızı-mavi-yeşil-sarı renklerde bir dostluk bilekliği hediye ettim ve hemen bileğine bağladım. Sanırım çok sevindi. En hoşuna giden de bu dostluk bilekliklerinin hiç çıkarılmaması oldu. Kendiliklerinden düşene kadar bilekte kalıyorlar.

Hadassa, 15 Ocak 2009

Bugün Ruben, önceden haber vermeden bir kez daha tek başına buraya geldi. Öğleden sonra ikiye, ben de yeni uyumuştum. Yatağının kenarına oturdu ve beni uyandırdı. Sonra da terapiyi kesmem için ısrar etti. Burada sağlığıma kavuşamayacağımdan çok emin. Sanırım daha önce hiç ruh sağlığı bozuk birini görmedi. Ayrıca üniversite mezunu olmayan tanıdığı da yok. Burada her şeyi çok kaba buluyor; davranış şekli, hastaların suratları, söylenen sözler. Burada kalırsam liseye devam edemeyeceğimden ya da bir gün yarıda bırakmamdan korkuyor. Ergen psikiyatrisinin karma olmasından da hoşlanmıyor. Bakışlarının donuk olduğunu iddia ediyor. Aldığım ilaçlara google'da bakmış ve kötü yan etkilerine işaret edildiğini görmüş. Bütün bunları dinlemek istemiyorum. Çünkü bir yararı yok. Eve dönemem. Olanaksız bu. Ruben bana asla yardım edemez. Çünkü o benim yarı üvey kardeşim. Ama bunu ona söyleyemem. Sonunda onun söylediklerini anlayamaz oldum. Gönderdim onu. Benimle değil, psikiyatrla konuşmalı. Ben yapamam.

Hadassa, 17 Ocak 2009

Çok yorgundum. Ama yine de gece uyuyamadım. Dinlenme salonunda oturup kitap okumaya çalıştım. Ama baktığım harfler bulanıklaştı. Ellerim titredi. İçimden haykırmak geldi. Dişlerim birbirine vuruyordu. Üşüyordum. O zaman dövme gibi başımı duvara vurdum. Hemen bir gece hemşiresi geldi ve doktorlara haber verdi. Birden bütün ışıklar yandı, etrafımı insanlar aldı. Bana bir iğne yaptılar, sonra on dört saat uyumuşum.

Saat kaç olduğunu bilmiyorum. Başım ağrıyor.

Hadassa, 29 Ocak 2009

Beyin sarsıntısı geçirmişim. Şimdi kapalı bölümdeyim. İlaçlarının dozunu artırdılar. Yanımda Esther yatıyor. Yine dört kilo verdiği için

getirmişler onu buraya. Burada olmasından memnunuz. El ele tutuşuyoruz.

Hadassa, 30 Ocak 2009

Esther haklıymış. Silinen günlerden beri dün ilk kez yeniden güldüm. Onunla birlikte. Neye güldüğümü hatırlamıyorum şimdi. Sanırım Ruben gerçekten konuşmuş psikiyatrla. Burada oluşumu artık kabullenmeye çalışıyor. Yanımda ancak on beş dakika kaldı. Esther'e selam vermedi. Burada bulunuşumun suçlusu olarak onu görüyordur mutlaka. Sonunda beni uzun uzun kucakladı. Onu seviyorum. Sorumluluk bilinci var onun.

Kudüs, 24 Şubat 2009

Yine evimdeyim. Evdeyken korkuyorum. Alt kata kimse girmek istemiyor. Annemizle babamızın yatak odası oradaydı. Elbette Alınanya'ya dönmek de istemiyorum. Burada kalmaya karar verdik, öyleyse kalacağız. Benimle ve Noah'la daha iyi ilgilenebilmek için Ruben ordudan istifa etti. Ariel de ona yardımcı olacak. Ama geçimimizi bir şeylerden sağlamamız gerek. Alınanya'da akrabalarımız yardım kampanyası başlattılar. "İsrail'deki öksüzler" için. Öksüzler biziz. Sözüm ona çok para toplanmış. Güya hiç kaygılanmamalıymışız. İsrail'de öyle çok öksüz var ki. O paraları istemiyorum.

Kudüs, 9 Nisan 2009

Tekrar okula başladım. Gerçi zor oluyor. Kendimi orada yabancı hissediyorum. Okuldaki kız arkadaşlarım benden uzak duracaklar gibi geliyor bana. Yoksa ben mi onlara yanaşmıyorum? Çoğunlukla, başka bir şubede olan Esther'le birlikteyim. Dikkatimi toplamakta da zorlanıyorum. Dalıp gidiyorum sürekli, bir bakıyorum aradan bir saat geçmiş. Aldığım onca hap yüzünden. Sonunda google'layabildim. Bu arada, günde iki kez iki değişik nöroleptik ilaç aldığım ortaya çıktı, ayrıca depresyon ve anksiyete bozukluklarına karşı ilaçlar, kramp ve epilepsiye karşı bir ilaç, bir de depresyon, uyku ve anksiyete bozukluklarına karşı bir ilaç daha. Sanırım aşırı ilaç alıyorum. Bütün bunlar beni yoruyor, başımı döndürüyor, şişmanlatıyor. Bir ara hepsinden vazgeçeceğim. Hadassa'daki son haftaları hayal meyal hatırlayabiliyorum. Belli ki sürekli kapalı ile açık arasında götürölüp getirilmişim. Psikiyat

bana iki kez intihara kalkıştığını söyledi: doz aşımı haplardan. O kadar hapi nereden bulduğumu bilmiyorum. Bize hep günlük dozlar verilirdi, onları bir bakıcının gözlerinin önünde yutmak zorundaydık. Rahel benim çok kurnazca davrandığımı söylüyor. Güya yasak olan ne varsa onu yapmışım: Odamda sigara içmişim –evet, şimdi sigara içiyorum–, haplar verildiğinde önce dilimin altına sonra da yatağımın altına gizlemişim, hastane günlüğümü (ötekini!) yırtmışım, sigara alabilmek için Ruben'den para çalmışım. Eh, doğrudur herhalde. Canım bunları düşünmek istemiyor. Huzur istiyorum. Her şeyin yine iyi olmasını istiyorum. Eskisi gibi değil ama iyi.

Hadassa, 17 Haziran 2009

İşte yine buradayım: Ergen psikiyatrisinde! Baş dönmesi, bayılma (geçenlerde bunun için serum verdiler bana), demir eksikliği yüzünden kansızlık, dağılma, migren. Psikotik bir gelişme olmasından korktuklarını biliyorum. Şizofreniden. Ama klinik bulgular bunu (henüz) doğrulamıyor. Hasta dosyama baktım. Gizlice. Böyle bir çelişki var: Güven sağlanmalı, her şey şeffaftır, her şey iletilebilir diyorlar ama sonra gizlice hastaların dosyasını tutuyorlar. Dosyada Olanzapin'i (psikotik gelişmeyi önlemesi gereken yeni ilaç olmalı bu) yan etkileri olmadan kullanabildiğim yazılı. Doğru değil. Görme bozuklukları yaşıyorum, uyuyamıyorum ve bu yüzden hep yorgunum. Üstelik kilo da aldım. Göğsümün ucundan süt gibi bir sıvı geliyor. İğrenç! Okulda, sürekli devamsızlığım olmasına karşın bu yıl beni geçirecekler (öğretmenler kurulu). Benim için fark etmez. Ben sınıfta kalmaya karar verdim. Gerilememe karşı yürütülen bu sürgit mücadele bir işe yaramıyor. Günün birinde dibe vuracağım. Ve belki o zaman tekrar yukarı çıkmaya başlayacağım. Yeni, ikinci hastane günlüğüme diğer hastaların hepsini kaydettim. Hatırlayabileyim diye. Koridorda rastladığım birinin, arkadaşımıyız gibi hana selam vermesi ama benim onu hatırlayamamam hiç hoş değil. Her gün yaptığım şeyleri de yazıyorum deftere: tarihi, yemekleri, rüyaları, konuşmaları. Daha sonra ipucu olsunlar diye.

Palmiyeleri dağıtan, biberiye çalılarını sarsan ılık, kuvvetli bir rüzgâr esiyordu, fırtına bu kez güneydoğudan gelmişti. Ne yapacağı tahmin edilemeyen, çok şiddetli değil de temposu değişmeyen, güvenilir bir rüzgârdı. Denizde, rüzgârın çoktandır önüne katmış olması gereken yüksek, geniş, çok uzaklardan yuvarlanıp gelen dalgalar. Her yerde köpüklü tepeler.

Josefine ile ben poker oynarken, Willi ile Bruno kahve hazırlarken, Filippa ince tahta çubukları bir levhanın üzerine çivilerken, Maya dostluk bileklikleri örerken Sarah küçük beyaz sayfaların üzerine kuş resimleri yapıyordu. Aslında, çocukların genellikle kuş resmi çizerken yaptıkları gibi iki tane birbirine bağlı yarım daireydi o çizim. Sayfanın üzerindeki ilk kuşlar bir çocuk elinden çıkma geniş “ın”ler gibi görünse de sayıları arttıkça okyanusları, çölleri, ormanları ya da bozkırları aşmak üzere yola çıkmış kocaman, vahşi bir kuş sürüsüne dönüştüler. Dünyada ne kadar kuş varsa hepsini çizmek isterdim, dedi Sarah. Her bir kuş için bir işaret.

Fırtınayı yağmur izledi. Bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Dolu, gri bir gökten grileşerek iniyor, gri bir denize dökülüyordu. Şimdiye kadar, eylül ayındaki gelişlerimizde ancak bir-iki kez yağmur yağmıştı. Ama bu kadar şiddetlisini görmemiştik. İki evin arasındaki bütün yollar, hem denize inen, hem de evlerimizin arkasındaki koya gidenler, kısa zamanda çamur oldu. Ayaklarımıza yapışan ağır, kırmızı, toprak toprak çamurları sürüklemekten evin dışında tek adım atamıyorduk. Güney ülkelerindeki bütün evlerde olduğu gibi bizim evler de iyi yalıtılmış olmadığından içerisi çok soğuktu. Yanımızda bizi ısıtacak ne varsa üst üste giydik. Koyu bulutlar havayı iyice karartmıştı, odalarda kitap okuyamıyorduk. Bu havada güneş panelleri işe yaramazdı. Rüzgâr değirmeni kanalıyla araba pillerinde depolanmış güçle çalışan lambaların ışığı da yeterli değildi. Denize bakan terastaki masayı büyük evin mutfağına taşıdık, etrafına sıkışıp oturduk. Willi, bundan böyle her gün evin kapısına bir özdeyiş, bir şiir ya da herhangi bir günün sözü yapış-

tırmamızı önerdi. Ruhla bedeni birbirine uyumlu hale getirmek içinmiş. Yoksa bu kadar çok doğa bizi aptallaştırmış. Hepimiz güldük. Ama o hemen iyi bir örneklerle devam etti ve mum ışığında bir kâğıda, "I'm looking for the face I had / Before the World was made" yazdı.² Şair Yates'ten alıntıymış bu deyiş, şiiri büyük bir hayranlıkla özgün dilinden okuduğunu söyledi. Sarah kâğıdı raptiyelerle ev kapısının iç tarafına tutturdu. Üç gün sonra Yom Kippur, dedi durup dururken. Sarah'ın annesiyle babasının beş yıl önce Yom Kippur'a üç gün kala öldürüldüklerini benden başka bilen yoktu. Zaten günlüğünü de benden başka kimse okumamıştı. Sarah'tan gözümü ayırmamaya karar verdim. O arada deniz öylesine karar-mıştı ki, teras kapısının bulanık camının arkasından bakınca onu neredeyse göremiyorduk. Habibi kuyruğunu altına alıp oturmuş, gözlerini dışarıya dikmişti. Sanki çevremizdeki dünya bizi buraya boşaltmıştı. Dünyada kalan son insanlardık. Josefine çay pişirdi, içine ev sahibimizin ürettiği, alkol derecesi yüksek, tehlikeli içki-den koyduk. Yavaş yavaş ısındık. Sanki bir kulübenin içindeydik. Dağa tırmanmadan bir akşam önce nasıl olunursa öyle neşeliydik. Bruno dışında hepimiz mutfakta sigara içtiğimizden çok geçmeden masanın tepesi sigara dumanına boğuldu.

Yine kültürün bozulmasından konuştuk. Filippa ile Maya iskam-bil oynuyorlardı. Sarah gözlerini önüne dikmişti. Josefine sadece kültürün değil bütün toplumun bozulduğunu ileri sürdü. Parasal destekler her yerde kaldırılıyordu, özellikle toplumla ilgili alanlar-da. Adli tıp zaten hiç kimseyi ilgilendirmiyordu artık. Amerika'da hapishaneler bile özelleştirilmişti. Bizde de, dedi Josefine, ellerin-den gelse anormal denilen suçluların yemek, bakım ve barınmasına harcanan paralardan tasarruf etmek için ölüm cezasını yeniden uygularlardı.

Bazı vakalarda bu kesinlikle dikkate değer olurdu, dedi Bruno.

Josefine başını iki yana salladı ve alkollü çayından kocaman bir yudum aldı. Ben de.

Ne gibi vakalarda, diye sordu sonra.

Örneğin Anders Behring Breivik vakasında, dedi Bruno, bugüne kadar en ufak bir pişmanlık göstermeden yetmiş yedi kişiyi, ki aralarında on sekiz yaş altında otuz iki genç de vardı, bir adada ve

2 "Dünya kurulmadan önceki / Yüzümü arıyorum" (ç.n.).

Oslo'daki bombalı suikastta öldürmüş ve hatta sonra hapisteyken solcuların ve aşağı ırktan insanların öldürülmesi için bir manifesto hazırlamıştı.

Breivik çocukken yatağını ıslatıyormuş, dedi Josefine. Can sıkıcı ailevi ilişkiler, babasıyla arasındaki anlaşmazlık, büyük olasılıkla paranoyak şizofreni. Annesi bu sorunlu çocukla zorlanıyordu ama bir ergen danışmanının araya girmesini kabul etmedi. Akut bir ruhsal rahatsızlık olduğu görülebiliyordu.

Bütün bunlar tabii mümkündür, dedi Bruno, ama mazeret olmaz.

Konu mazeretler değil, açıklamalar, dedi Josefine.

Sarah hiç konuşmadı. Ama sağ bacağını sol bacağına iyice dolaştığını ve eklem yerleri bembeyaz olana kadar parmaklarını birbirine sıkıca geçirdiğini görüyordum. Bu tartışmayı kesmesi için Bruno'ya işaret ettim. Beni yanlış anlamış olmalı ki gidip sokak kapısını açtı. Bir anda soğuk hava doldu içeri. Ve su. Arka taraftaki terasta su birikintileri oluşmuştu, geçen yıllardan biliyorduk bunu. Terasın yüzeyi düzeltilmemişti, eve doğru biraz yatıktı. Bruno, çamurlu yağmur suyunun ince derecikler oluşturup mutfağın içine akmasını seyretti.

Kapa kapıyı, diye bağırdı Willi, yine kahve makinesinin başındaydı.

Mutfakta sigara içmeyi bırakırsanız kapatırım, dedi Bruno. Bruno astım hastası. Bunu hepimiz biliyorduk ama böyle bardaktan boşalırcasına yağmur yağarken sigara içenler astımlılara aldırma-maya yatkındırlar. Kendisi de kötü havadan rahatsız olsa da astımlı, onların davranışını kabul etmek istemez. Kızlar iskambil oyununu bırakmışlardı. Haydi, dedi Filippa, burayı havalandıralım ve sigaralarımızı gidip kapının önünde içelim. Doğal olarak pek kolay değildi bu. Hepimiz yağmurluklarımızı giydik, ayak bileklerimize kadar suya batınamak için sundurmanın altına, duvarın olabildiğince yakınına sıkıştık. Hepimizin bir tek sigara içtiği sürede Sarah tam üç tane içti.

Biraz ıslanarak mutfağa döndüğümüzde Bruno, yatağını ıslatan herkesin kötü bir insan olmadığını söyledi.

Evet, dedi Josefine, ama hastalar.

Bu konu da yeni bir şey değildi adada. Burada ilk kalışımızda bu yüzden neredeyse birbirimize giriyorduk. O zaman çocuklarımız da

yanımızdaydı, tartışmalar sırasında Bruno hastalıklı turbo kapitalist toplum üzerinden sözü Charles Manson ve komününe getirmişti.

Basınca Charles Manson'u öldürebileceğim bir düğme olsaydı yanımda demişti, o sırada epeyce sarhoş olan Bruno saldırgan bir ses tonuyla, o düğmeye basmakta bir an bile tereddüt etmezdim. Bunu duyunca hepimiz dehşete düşmüştük. Özellikle de gençler, ki hepsi savaş karşıtıydı, idama karşıydı, sadece hayvanları değil, yumurta, süt filan gibi hayvansal ürünleri de korumak için vegandılar. O günlerde Paul, gözyaşları içinde. insanın hırsla kapılıp umursamazca dölünü çaldığı tavuklardan söz etmişti. Bunun üzerine Bruno sinirlenmiş, Charles Manson'un kara bir kurtuluş öğretisi yaydığını, müritlerinin de buna uyarak insanları gaddarca kurban ettiklerini söyleyerek kendini savunmuştu. Josefine de bipolar bozukluklar ve bu hastalıkların sendromları hakkında uzun bir nutuk çekmişti. Bruno, sözü Nürnberg duruşmalarına getirip nasyonal sosyalizmin lideri ve işkencecileri de bipolar olabilirler diye korunmalı mıydılar, diye sorunca Willi hangi tarafı tutacağını bilememişti. İmkânları olsaydı çocuklarımız o anda hemen oradan ayrılıp giderdi.

Bruno ertesi gün özür dilemiş ve gözlerinde yaşlarla, üzüldüğü apaçık görülerek, bir insanın gebe bir kadının canlı canlı karnını kesmesini, bebeğini çıkarıp duvara fırlatmasını bir türlü kabul edemediğini söylemişti. Çocuklar bile bu özrü kabul etmişlerdi.

Ancak bu defa durum farklıydı. Bu defa Sarah yanımızdaydı. Ve o her iki tarafı da, kurbanı da suçluyu da tanıyordu. Öyle durumlar vardır ki, dedi Sarah ve mutfakta olmasına rağmen bir sigara yaktı, ama her zamanki gibi sağ eliyle değil de sol eliyle tutması dikkatimi çekti, hiçbir şey senin elinde değildir. Yaşanmışlıklar, resimler, anılar senin üzerine biner, karar veremez hale gelirsin. O zaman tesadüfen yakınında bulunanı yaparsın. O anda ahlaki ilkeler yoktur. İyi ve kötü, dışarıdan bakanın görüşüdür, bir niyet sorundur. İçteyse, dedi, herkes aynı anda hem iyidir hem kötü.

Evet, dedi Maya, panik atak geçirirken evden dışarı çıkamıyormuş. Bu yaptığı iyi olsun olmasın, elinden gelmiyormuş çıkmak.

Tamam, dedi Bruno, ama bu sadece hastalığın yol açtığı durumlar için geçerli.

Hepiniz hastaysınız, dedi Sarah.

Gerçi buna inanmıyorum, dedi Bruno, ama durum bu olsa bile, hiç kimse akli başındayken ve hangi koşul altında olursa olsun

yapmayacağı bir şeyi hipnotize edilse de ya da ağır ruhsal baskı altında olsa da yapmaz.

Obsesif kompulsif bozuklukları hiç duymadın mı, diye sordu Josefine, ya da senin hiçbir etkinin olamayacağı, beyindeki kimyasal tepkimeleri?

Anladım, dedi Bruno, sesi epeyce sertti, bu ıssız adada geceleyin biri ortaya çıkıp hepimizi birer birer vurup öldürürse, bu onun beynindeki kimyasal bir tepkime sayılacaktır. Bizim karar verme özgürlüğümüz yoktur, kendi kaderimizi kendimiz saptayamayız, "ben" diye bir şey yoktur, bizim katil olup olmamamız tamamen tesadüfe bağlıdır. Herkes sustu. Sarah'ın yüzünün bembeyaz kesildiğini Bruno fark etmemiş gibiydi.

Harika, diye devam etti Bruno. Her gün sörf tahtalarınızı hazırlıyorum, kanoyu gölgeye çekiyorum, tuvaletlere dökmek için denizden kova kova su taşıyorum, deniz motoruyla sizi denizden kurtarıyorum, deniz yataklarınızı onarıyorum. Ama ben bütün bunları kendi isteğimle değil de kimyasal nedenlerle bir ahmak olduğum için mi yapıyorum?

İstemiyorsan bırakabilirsin, dedi Sarah, ansızın suratı kıpkırmızı kesilmişti. Maya Sarah'ın elini tuttu. Filippa da keçeleşmiş rastalarını okşadı. Bir süre hepimiz konuşmadan oturduk.

Müslümanlıkta bile, dedi Sarah birden acayip tiz, cırlak bir sesle, bir yasa vardır, bir katile verilen ölüm cezası ancak öldürülenin ailesi onu bağışlarsa kaldırılabilir. Misillemede bulunulmaması muazzam insancıl bir başarıdır.

Kimse konuşmadı. Herhalde hepimiz onun annesiyle babasının katilini düşünüyorduk. Onu bağışlamış mıydı Sarah? İçerisi o kadar sessizdi ki yere topluigüne düşse duyardık.

Bruno önüne bakıyordu, başını sağ eline dayamıştı.

Bizi kurtaran fikir Filippa'dan geldi.

Ne yapalım biliyor musunuz, dedi, haydi hep birlikte gidip yüzelim. Deniz herhalde havadan daha sıcaktır, biz sudayken yağmur yağıp yağmaması da hiç fark etmez. Filippa'nın dediğini yaptık.

Külotunu çıkarmayan Sarah dışında hepimiz çıplak soyunup çamurlara basa basa beyaz hayaletler gibi denize koştuk, ilk anda ürperdik ama gerçekten de su havadan daha sıcaktı. Sarah da dahil gençler çılgınlık atarak yüzdüler, daldılar, sıçrayıp durdular. Filippa ile Willi iskeleden denize atladılar, tekrar iskeleye koşup

tekrar atladılar. Josefine ile ben dalıp birbirimizin altından geçmeye çalıştık ama başaramadık. Maya ile Bruno şişme makarnaları getirmişlerdi denize. Maya, bir tanesine rahat bir koltuğa kurulur gibi yaslanmış, yağınurda sigara içiyordu. Ötekiindeki Bruno ise yanında bir fincan alkollü çay getirmişti. Kıyıda duran Habibi havlıyordu. Tekrar giyindik, Josefine, Filippa, Maya ve Willi çay pişirirlerken Bruno da şiddetli yağmurda sörf tahtasının kırık direk ayağını onarıyordu, Sarah ile ben, iyice yıkayıp kuruladığımız Habibi'yi de yanımıza alarak yattık.

Sarah benim pikemin altına girip giremeyeceğini sordu. Örtünün altında bacaklarımızı havaya kaldıralım ve rahat bir çadırda yattığımızı hayal edelim, dedi. Çocukken annesiyle böyle oynamayı çok severmiş. Habibi aramızdaki minicik boşlukta sırt üstü yatmıştı.

O kimseyi görmezse kimsenin de onu görmediğini sanıyor, dedi Sarah. Çocukken ben de hep öyle düşünürdüm. Çadırda, annemin yanında güvendeydim. Karanlık olduğu için Sarah ağladığımı görmedi.

O gece Bruno mutfakta uyudu, Sarah ile Habibi de benim yanımda, yatak odasında. Sabaha kadar gözümü kırpmadım.

On Birinci Gün

Burada balık avlayabiliriz, dedi Sarah. Avusturya'dan gelirken neden bu kadar çok erzak getirdiğimize daha ilk günden beri hayret ediyordu.

Üç yıl, balık tutabilmek için her şeyi denediğimizi bilemezdi elbette. Kıyidan olta sallamıştık, iskeleden, tekneden. Deniz yosunlarıyla kamufle ettiğimiz, içine mısır ya da peynir koyduğumuz balık tutma sepetleri yerleştirmiştik, bir sopaya bağladığımız kelebek ağlarını ve tel örgüleri suda çekmiş, hatta ikinci yıl profesyonel bir balık ağı getirmiş ve akşamları tekneyle açılıp demirlemiştik. Sabahleyin tek balık yoktu ağda. Ama yukarı çektiğimizde ağın yırtıldığını görmüştük. Doğru düzgün onaramamıştık onu. Willi ile Bruno epeyce uğraşmışlardı. Uğraşırlarken ağ tekrar yırtılmıştı. Maya ile Bruno ağı şişme makarnaların yardımıyla yuvarlayıp açmayı denemişlerdi. O zaman daha da yırtılmıştı, sonunda paramparça olmuştu.

Sadece Sarah balık sepetiyle iskelenin hemen dibinde bir iskorpit balığı yakaladı. Kızartamazdık, çok küçüktü, kocaman kırmızı bir kafası, etli dudakları ve parıltılı bir gövdesi vardı. Mavi gözleri, sakal dipleri ve kocaman kulakları da yok muydu? Ağzını iyice açmıştı. Sarah onu yine suya fırlattı. Daha bebek bu, dedi. Habibi feci havladı.

Bu denizde balık kalmamış, diyordu Bruno. Ta ki profesyonel bir balıkçı teknesi koyunuzda demirleyene kadar. Willi ile Bruno deniz motoruyla oraya gittiler ve on tane pembe balık satın aldılar. Sarah onların tekir balığı olduğunu söyledi. İri balıkları, içinde deniz suyu olan bir kovaya ustalıkla geçirdi. Su kıpkırmızı oldu. Balıkların mesanesini, bağırsaklarını ve yüzme kesesini karınlarından dikkatle çıkardı.

Eilat'taki üniversitede girdiğim ilk zooloji sınavı yüzme kesesi üzerineydi, dedi Sarah, kovadaki kırmızıya dönen suya bakarak. Bu konu eskiden beri çok ilgimi çeker. Hayvan dokusunun sıklığı suyun dokusunun sıklığından büyüktür. Ara vermeden yüzmezler-

se suda yaşıyan hayvanlar dibe giderler. Öbür türlü olsaydı biz de hiç kıpırdamadan suda süzülebilirdik. Sarah bir süre sustu. Sonra, gözlerini kıpkırmızı olan sudan ayırmadan, uzaydaki astronotlar gibi yerçekimsiz olurduk, dedi. Bu yüzden balıkların yüzme kesesi vardır. Dalmak isterlerse yüzme keselerine gaz doldurmaları gerekir. Yukarı çıkarken de hızla yükselmemek için kesedeki gazı boşaltırlar.

Maya ile Filippa etkilenmişlerdi. Zooloji dersinde herhalde pek çok şey ezberlemen gerekiyordur, dedi Filippa.

Sarah, zooloji eğitiminin tamamı ezbere dayanır, dedi. Kendi kendine durmadan ilginç sorular sormazsa bunalıma girermiş.

Benim bütün bunları aklımda tutmam mümkün değil, dedi Maya.

Sarah gülümsedi. Üç yıldır duyduğum ve okuduğum her şeyi aklımda tutuyorum, dedi.

Yemekten sonra Sarah, Filippa ve Maya tekrar denize indiler. Denizkestanesi toplamak istiyorlardı, bu hayvanlar sadece karanlıkta taşların ve kayaların arkasında bulunuyorlarmış. Maya Bruno'nun el feneriyle iskelede durup denizin dibine ışık tuttu, Sarah ile Filippa da kayalar boyunca şnorkelle dolaşırlar. Bir şeyden habersiz denizkestanelerini, hayvanlar taşlara sıkı sıkı yapışıp kalmadan, sopayla hızla o taşlardan koparmaları gerekiyordu.

Josefine ile ben zar atıyorduk, Bruno seyir defterine yazıyor, Willi de yine Günün Sözü'nü bir ağaca yapıştırıyordu. Söz şöyleydi: "Bilinçsiz zaman yoktur."

On beş yılı da geçmiş, Berlin'de Marieluise, Noah, Sarah, oğlum Paul ve ben, bir akşam henüz yoldayız. Diğer kreşteki bir veli toplantısından geliyoruz, ebeveynlerin dönüşümlü olarak çocukların öğle yemeklerini pişirip pişirmemeleri tartışılmış. Marieluise ile ben bitkiniz, çocuklar ise enerjik. Oyun alanının yanından geçiyoruz. Orada kreşteki gibi sadece tırmanma kuleleri yok, tırmanacak gerçek ağaçlar da var. Çocuklar dört ve altı yaşındalar. Marieluise ile bana kısa bir sigara molası iyi gelecek.

Tamam, ağaçlara tırmanın bakalım, biz burada bankta oturuyoruz!

İki sigara sonra oyun alanındaki görece karanlığa alışmıştık ki –orada sokak lambası bulunmaması dikkat çekiciydi– Marieluise

ve ben yalnız olmadığımızı fark ediyoruz. Ön taraftaki tırmanma kulesinin yanındaki küçük oyun kulübelerinde bir şeyler oluyor. İnsan sesine benzemeyen anlaşılmaz sesler, teneke sesine benzeyen gürültüler duyuyoruz. Tabii, konuşup gülüşerek teneke kutulardan bira içen gençler bunlar. Daha doğrusu, epeyce bira içmiş olanlar. Ağacın üstündeki çocuklarımıza kibarca sesleniyoruz. Yanıt gelmiyor. Gençlerden ikisi oyun kulübesinin önüne çıkıyor. Tabii ya; dövme! dazlak kafalı, çizmeli!

Sarah, Noah, Paul, lütfen inin ağaçtan.

Hiç tepki yok. Aşağı inmiyorlar.

Gençler yanımıza yaklaşıyorlar. E, nineler, siz de oynamak ister misiniz?

Sesimizi yükseltiyoruz: O ağaçtan hemen iniyorsunuz.

Noah, nedenmiş o, diye bağılıyor. Daha yeni başladık oynamaya!

Arkasından biz, yüksek, bıçak gibi keskin bir sesle: Hemen şimdi iniyorsunuz buraya!

Gençler yaklaşıyorlar, sert konuşmamızdan ürken çocuklar hemen ağaçtan iniyorlar, Marieluise ile çocukları yakalıyoruz ve olabildiğince hızla uzaklaşıyoruz. Marieluise, Sarah ile Noah'a öfkeli. En sevdiğimiz kafenin yanındaki sokak lambasının altında duruyor, Noah'ın kolunu yakalayıp sarsıyor: Sana hemen geleceksin dersem hemen geleceksin!

Noah annesinin elini itip kurtuluyor: Ben senin esirin değilim, diyor ve her kızdığı anda yaptığı gibi gözlerini iri iri açıyor.

Öyle durumlar vardır ki, diyor Marieluise, insanın hayatı çabuk davranıp davranmayacağına bağlıdır.

Ağacın üzerinde başımıza ne gelebilir ki, diye soruyor Paul, kaygısızca.

Sana söyleyeyim: Naziler gelip anneni taciz edebilirler, sonra da çakılarıyla sizin gırtlığınızı kesebilirler, diyor Marieluise. Bu sözleri bana biraz abartılı geliyor.

Şimdi çocukların üçü de faltaşı gibi açılmış gözlerle bakıyorlar bize.

Neden Naziler, diye soruyor Noah.

Çünkü orada Naziler vardı, diyor sokak lambasının altında çok solgun görünen Marieluise. Herhalde ben de öyle görünüyorum.

Şu cool konuşan çocukları mı söylüyorsunuz siz?

Öyle, diyorum, hem de binici çizmeli.

Onlar Nazi değildi, diyor Sarah.

Berlin'de altı yıl yaşayan her çocuk bir Nazi'nin ne olduğunu bilir. Ama Nazi görenlerin sayısı azdır.

Onlar kreşin yanındaki çocuk yuvasından Kevin ile Tom'du, dedi Noah.

O zaman Marieluise zıvanadan çıkıyor. Umrurumda değil, diye avaz avaz bağıyor, sana geleceksin diyorsam geleceksin!

Oyun alanındaki gençler, bağırışmalarımızı duyunca peşimizden gelmişler. Boş bira kutularına tekme atıyorlar. Biri, Kevin ya da Tom, sokak lambasının ışığında, parlak bir şey tutuyor elinde.

Çocukları anoraklarının yakalarından tutup peşimiz sıra çekiyoruz.

Onu izleyen haftalarda birkaç kez daha büyük şehirlerdeki tehlikeler ve annelerin talimatlarına kayıtsız şartsız uyulmasının gereği hakkında konuşuyoruz. Çocuklar da gözlerini iri iri açarak bakıyorlar.

Sonraları kendime o günkü durumun tehlikeli olup olmadığını soracağım. Belki de Kevin ve Tom, dünyadaki bütün büyük şehirlerde görüldüğü gibi on iki yaşında zararsız çocuklardı; sigarayla, bira kutularıyla ve *cool* konuşmalarla gösteriş yapmak istiyorlardı. Bizim tepkimiz isterikçe miydi, değil miydi? Marieluise beni kışkırtmış mıydı? Belki Jakob ve o, o sıralarda her yerde Naziler görmüşlerdi. Belki o zaman Israil'e göç etmeyi düşünmüşlerdi.

Her şey, komün siyasetçisi olarak çalışan Jakob'un eskiden Yahudi mezarlığı olan bir yerde bir süpermarket zinciri yapılmasına karşı çıkmasıyla ve bu yüzden sıkıntılarla karşılaşmasıyla başlamıştı. Mezarlığa dokunulmaması için yapılan bir gösteriden, kenarda duran yaşlı bir Alman'ın, Yahudiler böyledir işte, dediğini duyunca kaçıp gitmişti. Her şeyi paraya çevirmek isterler, demişti o adam. Ölülerini bile. Jakob adamın suratına yumruk atmıştı. Bu olayı önemli gazeteler manşetlerine taşımıştı: Zorba komün siyasetçisi zıvanadan çıktı! Partisi Jakob'u hemen hemen hiç desteklememişti. Kendine gel, demişlerdi, bu iş böyle olmaz! Jakob bunu anlayamamıştı. Naziler hâlâ hiçbir ceza almadan Yahudilere saldırabiliyorlarsa, demişti ilk kez ve buna karşı koyan kişi de kavgacı diye damgalanıyorsa, ben artık bu ülkede yaşamak istemiyorum. Tiyatro kumpanyasının iflası da kararını etkiledi. Marieluise ve Jakob, Sarah ve Noah'ı alarak Israil'e gittiler.

On İkinci Gün

Gençler, içinde on denizkestanesi ve üç deniz salyangozu bulunan bir kovayı terasa getirdiler. Suyun altındaki hayvanlar kısmen kovanın dibine, kısmen yanlarına yapışmışlardı. Salyangozlardan biri kovadan çıkmaya çalışıyor ama her seferinde içeri düşüyordu. Denizkestanesinin bütün dikenlerinin, suyun içinde kalın saç telleri gibi sürekli hareket etmelerini bir süre seyrettikten sonra hayvanları denize geri göndermeye karar verdik. Bir öğün için zaten kırk-elli tane denizkestanesi gerekir, dedi Sarah. Bruno da ona katıldı. İkisi de denizkestanelerinin hayatta kalabilmek için yine kayaların ve taşların altına yerleştirilmesi görüşündeydiler.

Bana küçüklüğümden biraz söz etsene, dedi Sarah, Bruno ile birlikte denizkestanelerini yeniden özgürlüklerine kavuşturduktan sonra, o kadar çok şeyi unuttum ki.

Spree kıyısındaki pikniklerimizi hatırlayabiliyor musun, diye sordum. Bruno yanımda oturuyordu.

Piknik sepetleriyle geziler tanıdık geliyor bana, dedi Sarah.

Bisikletlerle gitmiştik, dedim. Önce bir parktan, sonra daracık bir yoldan, küçük bahçeli evlerin olduğu bir mahalleden –Berlinliler oraya çardaklı koloni diyorlardı– geçerek mesken bulunmayan Spree kıyısına varmıştık. Evimizden buraya gelmek yirmi dakikadan fazla sürmemişti. Kırkıdaydık. Yakınlarda meyve ağaçları, uzun otlar ve inekler filan. Orada yere örtümüzü serdik, getirdiklerimizi üzerine yaydık. Hep bol yiyecek getirirdik. Tavuk butları, şnitzel, patates salatası, kavanozda hıyar salatası, kavanozda önceden kesilmiş meyveler, pasta, şarap, siz çocuklar için de alkolsüz şarap. Siz çok severdiniz bu piknikleri. Bazen gece geç saatlere kadar kalırdık orada.

Evet, şimdi hatırlıyorum, dedi Sarah. Çocukken orasının piknik için özel olarak düzenlenmiş olduğunu düşünürdüm, çocukların oynaması için hazırlanan oyun alanları gibi. Her şeyin doğaya uygun hazırlandığını, ineklerin özel olarak getirildiğini sanırdım. Piknik örtüsü kırmızı-beyaz kareliydi.

Marieluise daha o zamanlar Jakob'un ilk evliliğinden olma en küçük oğlu Daniel için kaygılanırdı. Okulu yarıda bırakmıştı. Marieluise onun *cannabis* kullandığını tahmin ediyordu. Çocuklar Spree'nin kıyısına, bizi duyamayacakları bir yere gittiklerinde bana bunları anlatıyordu. Jakob'un buna inanmak istemediğini söylüyordu.

Eski Yahudi mezarlığının yıkılması planına karşı çıkmak için düzenlenen gösteri sırasında yaptıklarının gazetelerde haber olmasından beri her yerde izlendiğini hissediyormuş. Daniel'in de okulda taciz edildiğine eminmiş.

Peki, doğru mu bu, diye sordum.

Olabilir, dedi Marieluise, Daniel'in adalet duygusu çok güçlüymüş. Bu yüzden okuldaki öğretmenlerinin çoğuyla tartışmış.

O öğle sonrasında Sarah ile Bruno birbirleriyle daha yakınlaştılar. Bruno, kendisi neredeyse yerinde sayarken Sarah'nın hiç zorlanmadan uzun mesafelere yüzmesine, hızla ilerlemesine hayran olmuştu. Aslında Bruno'nun ancak peşinden yararlı bir şey gelecekse yüzdüğü pek dikkatimi çekmemişti. Ya iskeleden denize uçan deniz yatağını yakalamak için ya da sörf yaparken alabora olursa sörf tahtasını çekerek kıyıya ulaşmak için yüzerdi. Bu da zaman alırdı tabii. Sarah'nın suda beceriyle, hızla ilerlemesini her gün artan bir dikkatle izledikten sonra, ben yüzmüyorum ki, diye iddia etmişti birden, olduğum yerde yalpalıyorum. Bruno'nun zaten suyla belirsiz bir ilişkisi vardı. Çokça yelkenli kullanan, kürek çeken, sörf yapan birinde garip oluyordu bu. Su –ama kesinlikle berrak, temiz su; Bruno klorlanmış yüzme havuzuna asla girmezdi– onu hem büyüleyip kendine çekiyor, hem de aynı zamanda itiyordu. Temelde, herhalde annesinin telkini olmuştu, sudan kaçardı. Bana sık sık annesinin suya sadece diz boyu girmeye cesaret ettiğini ve kendisini de yüzmenin tehlikelerine karşı sürekli uyardığını anlatmıştı. Bruno yüzmeyi ancak ergenliğinde öğrenmiş. Özel ders alarak. Halka açık yüzme havuzunda, bir ipe tutunarak. Korkunçmuş.

Kısacası, Bruno Sarah'dan yüzme öğrenmek istiyordu. Bruno'nun iyi yüzemediği o güne kadar belli ki Sarah'nın dikkatini hiç çekmemişti. Nasıl olduğunu görmek için yüzmesini istedi ondan. Ve gördü ki, Bruno yüzerken suyun içinde neredeyse dikey duruyor, başını mecburen dışarı uzatıyordu. İskeleden Bruno'ya, suda yürü-

Bu gece Sarah yine alet kulübesinde yattı. Ben de onun günlüğünü elime aldım.

Yarın Yom Kippur. Korkuyorum. İnsanlar beyaz kefenlerle ortalıkta dolaşacaklar. Kuralları sertleştirmeliyim. Bacak bacak üstüne atmamalıyım,

parmaklarını birbirinin üzerine çapraz bindirmemeliyim, başparmağımı kullanmamalıyım, başımı bütün vücudumla birlikte sola ya da sağa döndürmeliyim, sokakta dümdüz yürümeli, kavisler çizmemeliyim.

Okulda kıkır kıkır gülmeye başladılar bile.

Kudüs, 6 Ekim 2009

Bugün yıldönümü. Ruben mezarlıkta kadiş duasını okudu.

Mezarlığın her tarafında, yerde çizgiler vardı, onlara basmamalıydım.

Kudüs, 15 Ekim 2009

O kadar zor ki. Artık okula gitmiyorum. Yazmaya devam edemiyorum.

Kudüs, 20 Ekim 2009

Ne kadar çok hap.

Hadassa, 25 Ekim 2009

Yoğun bakım. Noah!

Hadassa, 28 Ekim 2009

Yorgunum. Haplar mı? Hiçbir şey hissetmiyorum.

Hadassa, 18 Kasım 2009

Yeni bir psikiyatrim var. Elimi tutuyor, ne gibi sesler duyduğumu, o seslerin ne istediğini öğrenmek istiyor. Ben ses duymadım. Kardeşlerim yüzünden yazdım öyle. Suçluluk yüzünden. Ölümümün suçlusu olmak istemiyorum. Bana inanıp inanmadıklarını bilmiyorum. Umu-
rumda da değil. Benim içimde bir parça o. Yoğun bakımda bir turnayla konuştum. Hep yanımdaydı. Ama bunu kimseye söylemiyorum.

Hadassa, 22 Kasım 2009

Ayağa kalkıp dolaşabiliyorum artık. Bana neler olduğunu bilmek istiyorum. Dövmeli çocuk tekrar burada (hâlâ mı?). Onunla konuştum. Adı Moşe. Babası (alkolikmiş) annesini öldürmüş. Çocuğa konulan teşhis: Şizofreni. Biri bana hakaret ederse beni koruyacağını söylüyor. Bana konulan teşhisi öğrenmek istiyorum. Bana ne yapacaklar?

Öğle tatilinde psikiyatrimın odasına gizlice girdim. Kapı kilitli değildi. Yemeğe gitmişti herhalde. Benim hasta dosyam masasında bir yığın dosyanın üzerinde duruyordu. Hemen en üstte. İlk sayfaları aldım. En önemli kısımları çabucak kopya ettim. Benimle ilgili ne düşündüklerinin benim için yaşamsal önemi var.

“Sarah W. 21.10.2009’da, bir intihar girişimi (aşırı dozda alınan çeşitli ilaçlar) sonucunda hastanemizin yoğun bakım ünitesine yatırılmıştır. Sorunları (travma sonrası karmaşık stres, dissotiyatif amnezi, trikotillomani, tekrarlayan depresif bozukluk), daha önce üç kez kaldığı için tarafımızdan bilinmektedir. İntihar girişimi, annesiyle babasının eski yatak odalarında olmuştur. Sarah’yı tesadüfen üvey kardeşi, velisi Ruben W. bulmuştur. Sarah, olay ânında hangi gerekçeyle intihara kalkıştığının bilincinde olmayıp, sonradan düşününce annesiyle babasının on beş gün önceki ölüm yıldönümü ve üvey kardeşinin ölümüyle ilintili olduğunu tahmin etmiş. O gün kendini ‘kendi bedeninde’ iyi hissetmediğini, gün içinde bu duygusunun arttığını söylemiş. Dört kez saçlarını iri tutamlar halinde yolmuş, yaraları tuz ve sirkeyle ovmuş, ancak daha önce bedeninde açtığı yaralara kıyasla bu kez hiçbir rahatlama hissetmemiş. Başının arka tarafındaki saçsız kısımlar tam tersine onun ruh halini şiddetle kötüleştirmiş. Kendine zarar verdiğini artık erkek kardeşlerinden gizleyememekten korkmuş. Bu nedenle –kısmen şiltesinin altında biriktirdiği, kısmen Sarah’nın eline geçmesin diye elbise dolabına saklayan yarı üvey kardeşinin odasında bulduğu– bütün ilaçlarını alıp annesiyle babasının, genellikle kimsenin girmedığı eski yatak odasına gitmiş. Orada ruh hali kısa süre sonra iyice bozulmuş. Tek istediği ölmekmiş, ama kardeşlerini düşündüğünden ilaçları yutmayı epey geciktirmiş.

Sarah W.’nin, kendi ifadesine göre onunla çok ilgilenen kardeşlerinin esenliği için büyük kaygı duyduğu anlaşılmaktadır. Özellikle en küçük kardeşi Noah W.’yi hiç telaşa düşürmek istememektedir. Bu nedenle, intihar etmesini öneren buyurucu seslere itaat ettiğini öne sürdüğü bir veda mektubu yazmıştır.

Hasta, bedeninde açtığı yaraların kardeşlerine kesinlikle bildirilme- nesi için ısrar etmektedir. Kendisinin bakımıyla ilgilenen hemşireye birkaç kez ısrarla, yaraları iyileşir iyileşmez kuaföre götürülmesi ricasında bulunmuştur, saçsız kısımları, bukleli bir saç modeliyle gizleyebilmeyi ummaktadır.”

Psikiyatr odasına döndüğü için artık bu sayfaları geri götüremem.

Yanında bir hasta var. Umarım farkına varmaz. Her hastadan sonra gidip kendine kahve alıyor. Ben de bundan yararlanacağım.

Hadassa, 24 Kasım 2009

Her şeyi inceden inceye düşünmeliyim. Bana konulan en önemli teşhis: Travma sonrası stres. Bana neden travma terapisi uygulamıyorlar. Bunu psikiyatra soracağım.

Hadassa, 12 Aralık 2009

Hanukka. Ruben, Ariel ve Noah bir Hanukia şamdanı getirdiler, pencereye koyduk, hava kararınca ilk mumu yakıtık. Noah, Ariel'le birlikte pişirdikleri latkes'i³ kapaklı kaplarda getirmişti. İntihar girişimi hakkında tek söz etmediler. Çok tatlılar!

Hadassa, 14 Aralık 2009

Bitmek üzere olan yıldaki zaman deliklerini doldurmaya çalışıyorum. Ne, ne zaman oldu? Hastane günlüğümün de pek yararı dokunmuyor. Sadece şu kadarını toparlayabiliyorum: Yaz boyunca Hadassa'daydım. Korkunç sıcak vardı sanırım. Psikolojik durumumun birden ona kadar olan çizelgesinde neredeyse her gün yedi yazılıydı, iki kez de dokuz. Pek çok hastanın adı da var ama çoğunu hatırlamıyorum. Son kaydın tarihi 17 Ağustos 2009, taburcu olduğum gün. Şöyle yazıyor: "Karnım öyle aç ki!" Noah'ın dediğine göre o gün hemen Kızıldeniz'e gitmişiz. O kayıttan sonra –ilginç ama hastane günlüğümde, ikinci günlüğümde belli ki unutmuşum– sadece birkaç tane tarih atılmamış not var: "Ruben bizimle daha iyi ilgilenebilmek için ordudan ayrıldı. Noah onun gülünç davrandığını söylüyor. Gülünç derken dindar demek istiyor." "Psikolojik durum: 120" Ruben'i kandırdım. Hapları dilimin altında sakladım. Onları şiltenin altında biriktiriyorum." "Psikolojik durum 290". "Artık okula gitmiyorum."

Hadassa, 16 Aralık 2009

Ruben, Ariel ve Noah her gün yarım saatliğine geliyorlar. Hanukka için mi? Ne için olursa olsun. Noah beni neşelendirmeye çalışıyor. Astronot olmak istiyor.

3 Yahudilerin Hanukka bayramında patates, un, yumurta ve soğanla hazırladıkları ve küçük toplar halinde kızarttıkları bir yiyecek (ç.n.).

Psikiyatır da her gün geliyor. Hapların tekrar değıştirileceğini söylüyor. Bir şeyleri metabolize etmemişim (??).

Hadassa, 19 Aralık 2009

Hanukka'nın son günü. Artık sekiz mumun tamamı yanıyor. Noah daha sonra astronot olma düşüncesine iyice kendini kaptırmış. En tehlikeli mesleğin bu olduğunu söylüyor. Teknolojisi yüzünden değil, füzeler zaten günden güne daha iyi oluyorlar, uzayda yerçekimsiz olmak yüzünden. Kan aşağıya akmadığı için astronotların yüzleri şişiyormuş, kalpleri daha yavaş atıyormuş, bacakları inceliyor, kasları güçsüzleşiyormuş, kemik yoğunluğu bile azalıyormuş. Bir düşünsene, dedi Noah, sanki bu söylediğinin beni neşelendirmesi gerekiyormuş gibi, dikkatin de dağılıyor, başkalarının sana söylediklerini iyi anlamıyorsun, kitaplar birer muamma oluyor. Gerçek hayaletler göröner, onlarla uzun uzun anlamsız konuşmalar yapanlar bile var.

Her şey eskisinden farklı işlerse, dedi Noah, kıstaslarını yitirirsin. Artık karşılaştırma yapamazsın. Her şey durmak bilmeden akıp gider. Hiçbir sınırlama kalmaz. Hiçbir şeyin olmadığı yere seni çeken bir soğurmadır. Yine de önüne bir engel, tanımadığın bir yıldız çıkarsa, oradan hızla geçen bir göktaşına rastlarsan ya da burgaçlanarak dönen sisin içine girersen, o zaman sonsuza kadar bir şey değışmez. Bu yüzden seni geceleri yatağına bağlamaları gerekiyor, aklını oynatan olursa diye de soğutucuda bir enjeksiyon hazır tutuluyor. Bazıları asla bir daha eskisi gibi olamıyor. Sadece bedenleri geri dönüyor ama o bile zarar görmüş oluyor. Kemik yoğunluğu sonsuza kadar etkileniyor. Düşünceler çoğunlukla yerçekimsiz durumda kalıyor ve oradan boşluğa süzülüyor.

Ruben ve Ariel güldüler.

Beni gerçekten teselli etti.

Ama ben yeniden sağlıklı olmalıyım. Noah için.

Hadassa, 30 Ocak 2010

Çok daha iyi. Günler artık kesişmiyor. Sabah, öğle ve akşam da öyle. Her şey yapılandırılmış. Sanırım psikiyatır benden hoşlanıyor. Bana bir kuş kitabı hediye etti.

Bugün beynin işleyişini konuştuk. Bir yerde okuduğuma göre, dedim, ön beyin kabuğu büyük olasılıkla algılama sinyallerini doğ-

rudan duyu organlarından değil, kökü daha eskiye dayanan beyin bölmelerinden alıyormuş, onlar da sinyalleri duyu organlarından alıyor ve işliyorlarmış. Bu da ön beyin kabuğunun daha önceden üzerinde çalışılmış sinyalleri tekrar işlediği ve böylece dış dünyanın değil de bizim algılarımızın tamamının beyin-içi motifler şekillendirdiği anlamına gelirmiş. Psitiyatr kararsızca başını salladı. Sonra bunun benim için ne anlama geldiğini sordu. Sanırım benim dürtüsel davranışlarımın ne anlama geldiğini yarım yamalak anlatabildim: Muhteşem motifler, süsler beni koruyor. Her canlı motifler arar.

Hadassa, 31 Ocak 2010

Bugün bana bir zekâ testi uyguladılar. Psikolog, olağanüstü yüksek çıkan zekâ ölçümün daha önceki testler yoluyla açıklanabileceğini iddia ediyor. Güya testlerden geçmişim. Oysa bana zekâ testi uygulandığını hatırlamıyorum. Ama psikolog bana daha önce yapılan iki testin sonuçlarını gösteriyor. Onlarda zekâm orta düzeyde görünüyor. Ahmaklar! Önce verdikleri haplarla beni öyle bir sarsıyorlar ki diğer hastaları bile tanıyamıyorum, sonra da beni zekâ testlerine sürüklüyorlar, aptallığımı belgeliyorlar.

Hadassa, 2 Şubat 2010

Bu psikiyatr benim için büyük şans. Kliniğin terapi kavramının şimdiye kadar sadece benim durumumu sağlam ve dayanıklı hale getirmeye yönelmiş olduğunu itiraf etti. Ama travma üzerinde durulmazsa durumumun herhalde sağlamlaşamayacağını söyledi. Travmayla yüzleşmenin hazırlık evresine geçmemiz konusunda anlaştık.

On Üçüncü Gün

Öğlen saat birdi. On bir saat uyumuştum. Uyandığımda önce nerede olduğumu bilemedim. Yalnız gibiydim. En azından büyük evden ses çıkmıyordu, denizde de kimse yoktu. Benim için fark etmezdi. Yumuşak yatakta uzun süre yatmaktan her yerim tutulmuştu, mutfakta seksenlik biri gibi yalpalayarak yürüdüm. Ellerim de kaskatıydı. Her yerim ağrıyordu. Üstelik başım da ağrıyordu. Kapıda yeni bir Günün Sözü asılıydı: “Bak, bugün senin önüne hayatı ve iyiyi, ölümü ve kötüyü koydum – ve sen hayatı seçmelisin.” (Yom Kippur’da okunan şefaath duası.)

Bir fincan kahve alıp arkadaki terasa oturdum, sırtımı eve döndüm ve bakımsız bahçeye baktım. Opuntia kaktüslerinin arasında paslı tavalar ve teneke kutular vardı. Daha önce hiç dikkatimi çekmemişti. Bahçeye, gözlerimi hiç kırpmadan, gözlerimin önünde bulanıklaşınca kadar bakmayı denedim. Oldu. Sonra zurnlayıp motifler aradım. Kareler ve dikdörtgenler buldum. Besbelli birisi burada daha önce bir sebze bahçesi oluşturmayı denemişti. Bahçenin teraslı olduğunu da şimdi görüyordum. Düzenli sulanmayınca herhalde zamanla yaban otları bürümüş, toprak kaymıştı. Bu adada yaşayıp bahçeyi yeniden canlandırmayı hayal ettim. Salata, brokoli, patates yetiştirirdim. Burada tavuk da beslenebilirdi, birkaç koyun, keçi. Hatta belki bir at da. Şarapçılık yapılabilirdi. Kiraz ve şeftali ağaçları yetiştirilebilirdi. Bütün mesele sulamaydı. İşinizi bitirdikten sonra Bruno ile öndeki terasta oturup denize bakardık. Ben marmelat pişirirdim, Bruno da anakaraya gidebilmek için satın aldığımız eski balıkçı teknesiyle uğraşırđı.

Randevularım olmazdı artık, okumalar yapmazdım, yazı atölyeleri de. İnsanların uçurumlarında köşe bucak dolaşmazdım. Sevdığım ve edebiyatınla hep fazla yaklaştığım insanların saldırısına uğramazdım. Eskiden beri tek yeteneğim gündelik şeylerdeki motifleri tanımaktı, pazar günleri kullanılan beyaz sofra örtüsündeki kahve lekelerini ve annemin o lekeleri örtmek için üzerlerine koyduğu küçük sütlükleri ve şekerliğı. Kaşık yulaf gevreğinin içine girdiğın-

de oluşan çukurları ve o katı kütlelerin kaşıktan sonra acımasızca tekrar kapanmasını. Babamın toprağa verilmesinden üç gün sonra onun ölümü hakkında yazmaya başlamıştım, annemin ölümünü anlattığımdaysa o ölmemiştii bile. Bunu yapmaya hakkım var mıydı? İnsanın buna hakkı olabilir mi?

Öyle zamanlar oldu ki varlıklarını uydurdukları şeylerin arkasına gizleyebildikleri için bütün yazarları kıskandım. Yapıların, karınaşık alışveriş merkezlerinin, hikâyelerin arkasına. Bu çoktan eskide kaldı. Tanıdığımız motifler, bizim zaten hep aramış olduğumuz motifler. Bizim önceden hayal ettiğimiz bir varsayım doğrulanırsa bunu kanıt olarak kabul ediyoruz. Bunun nesnellikle bir ilgisi yok, büyük olasılıkla gerçeklikle bile yok. Ben nasılsam öyleyim, Sarah'nın kendi ağında tutsak olması gibi ben de kendi ağında tutsağım. Hastane günlüğünü neden verdi bana okumam için? Onun hakkında konuşmak istediğı için mi, yoksa tersine bu konuda konuşamayacağı için mi verdi? Bilmiyorum. Sarah'a çok yaklaşılmayacağı. Yoksa şimdi, her şeyi tersine çevirip yazmak yerine konuşmanın zamanı mı?

Adada yaşamakla ilgili kurduğum hayal şimdi bana gülünç geliyor. Burada hayallerime dalıp gitmem değil, bambaşka bir şey istenmişti benden. Belki de bütün varlığım istenmişti, belki birkaç kelime, belki de sadece dinleyebilme gücü. Güç, gözüme asıl sorun gibi görünüyordu. Uzun bir uyku çekmeme karşın hâlâ yorgundum. Derin bir yorgunluktu, her bir kasta, her bir sinirde, bedenimin her bir hücresinde yerleşmiş görünen bir yorgunluk. Evrensel bir yorgunluk, bir hayat yorgunluğu. Bu, hep böyle değil miydi zaten? En geç ergenliğimden beri son derece yorgun değil miydim? Annemin bana sık sık öyle dolaşmasına, dediğini hatırlıyorum: Karın içeri, göğüs dışarı. Kendimi hayatımın içinden az ya da çok öylece sürüklemedim mi ben?

Kendimi suçlamaya dair can sıkıcı eğilimim istisnai olarak bir kez kolaylık gösterdi bana. Dışarıdan gelen en küçük zorlamada, bencil, çıtkırıldım, miskin, disiplinsiz, kendine acıyan, empati yoksunu ve ağlak vurdumduymazın biri oluyorum diye kınamamış mıydım kendimi? İğrenç! Kışın fırtınada kanolarla Horn Burnu'nun çevresinden kürek çekerek geçen, skilerle Antarktika'yı aşan, Himalaya'ya tırmanan, tek başına yelkenle dünyanın çevresinde dolaşan ve o arada yarılan bir parmak ucunu uyuşturmadan

basit bir iplik ve iğneyle diken bütün o cesur kahramanları düşündüm. Şimdi ihtiyacım, ağır çalışmadır diye karar verdim. Bir gün önceden kalan bütün bulaşıkları yıkadım, tuvaletleri yıkamak için on litrelik kovalarla dört kez denizden su taşıdım, büyük evdeki mutfağı temizledim ve her iki terası da süpürdüm. Sonra buz gibi sarnıç suyuyla dışarıda duş aldım, deniz motorunun iskelede bağlı olmadığı ilk kez dikkatimi çekti. Bir pasta pişirdim, sofrayı kurdum ve koyu bir çay hazırladım. Sonra denize bakan terasa oturup deniz motorunun gelmesini bekledim.

Grubumuz ancak öğleden sonra beşte geri döndü. Motoru ta uzakstayken gördüm. Suya iyice gömülmüştü. Maya ile Filippa emekleyerek karaya çıktılar, Josefine Willi'ye yaslanıyordu ama Willi de ayaklarının üzerinde zor duruyor gibi görünüyordu. Sadece Bruno ile Sarah çabucak kıyıya atladılar. Ötekiler, kurtulmak için açık denizdeki bir adaya çıkar gibi sürüklendiler terasa ve koltuklara yatarcasına oturdular. Filippa ile Josefine'in yüzleri ve omuzları güneşten iyice yanmıştı, Willi'nin çıplak ayakları su toplamıştı; Maya da masanın üzerine pastayla çayın yanına koyduğum bir şişe maden suyunu bir dikişte içti.

Sonunda Bruno, adamızın karşı tarafındaki bir çıplak tepeye tırmanmak, tepenin sırtındaki bir boğazı ve uçurumu aşarak öbür tarafına ulaşmak istediklerini anlattı. Oradan bütün takımadaların panoramik manzarası muhteşem olurmuş. Ne yazık ki bu kararı çok geç vermişler, öğlen vakti yola çıkmışlar ve dolayısıyla kızgın güneş altında tepeye tırmanmışlar, üstelik orada yol filan olmadığı için körlemesine yürümüşler. Josefine aralarından tırmanarak geçtikleri uçurumları anlattı, Maya aşmak zorunda kaldıkları insan boyundaki kayaları. Buna benzer bir şeyle sadece Batı Sahra'nın taşlık çölünde yapılan dört haftalık bir deneyimsel pedagojik terapi sırasında karşılaşmış. Onlar bunları anlatırken Sarah hariç hepsi durmadan pasta yiyorlardı, sonunda bana bir parça kaldı. Tırmanışı küçümsemişiz, dedi Bruno, aşağıdan bakınca her taraf çok yakın görünmüş, arazi de pek zor değil gibiymiş. Ayrıca yanlarına çok az içecek almışlar. Su toplayan yerleriyle ilgilenen Willi, yine de değdi, dedi, adanın sırtının öbür tarafında, denizdeki inciler gibi sayısız küçük ada varmış. Habibi'nin yanlarında olmadığı o anda dikkatimi çekti.

Nasıl, dedi Sarah, biz onu mahsus burada bıraktık. Sıcak diye. Öyle şey olur mu! Ne olursa olsun görürdüm onu.

Sarah köpeğe seslendi, ıslık çaldı, dilini şaklattı. Yok. Alışıldık değildi bu. Sarah ıslık çalsa ya da adını seslense Habibi normal olarak en girilmez çalılıktan bile bir anda fırlar ya da oturduğu şezlongdan ya da başka rahat bir yerden havlayarak atlayıp gelirdi. Mutlaka hemen gelirdi. Deniz motorunun en ufak sesini duyduğunda çıldırmış gibi Sarah'yı selamlamak için iskeleye koşmaması da dikkat çekiciydi. İçimizden biri evlerden biraz bile uzaklaşıp geri dönse, Habibi hep deli gibi havlar ve gelen kişiyi uzun zamandır görmediği bir arkadaşımı gibi karşılardı. Kaçıp gitmiş olmalıydı. Habibi'yi aramak için hepimiz fırladık. Josefine ile Willi, evlerin arkasındaki bakımsız bahçeleri aradılar, Maya ile Filippa kıyıdaki kayalıkların arkasındaki otların arasını. Hatta Bruno yandaki koya gitti. Habibi'nin Sarah'yı arayarak denizde yüzdüğünü ya da hiçbir yol bulunmayan arazide kırık hacağıyla oturup inlediğini görür gibiydim. Sarah çalılıkların altını ve zor ulaşılan köşeleri ve tahta bölmeleri aradı. Hastalandığı zaman Habibi'nin oralara girmekten hoşlandığını söyledi. Onu yanlarına almamaları da kuşkusuz hayvanı incitmişti. Yoktu. Sarah ağlamaya başlamıştı bile. Sonunda, Habibi'yi cezbetmek için köpek oyuncaklarını ararken onu alet kulübesinde yatağında, örtünün altında buldu. Ben uyurken ve kalktıktan sonra kahvaltımı hazırlarken, temizlik yaparken, yemek pişirip pasta hazırlarken, geziye gidenler geri döndüğü sırada ve onu ararlarken Habibi bütün gün orada kalmış olmalıydı. Sarah'yı görünce örtüyü üzerinden attı, uludu, kuyruğunu salladı, Sarah'nın üzerine atladı, elini yaladı, sırt üstü yattı, karnını okşattı. Sonra su ve yiyecek kabına koştu, suyunu içip yiyeceğini silip süpürdü. Onu adada tek başına bıraktığımı sanmış, dedi Sarah. Habibi kuyruğuyla birlikte bütün gövdesini sallıyor ve havlıyordu. Belli ki gezmek istiyor, durmadan bahçe kapısına gidip geliyordu. Hiç kimse birkaç metre yürümeyi bile göze alamadığından ben gönüllü oldum. Ama Habibi'nin Sarah olmadan benimle geleceğine hiç inanmıyordum. Oysa Sarah'nın tekrar adada olması ona yetmiş olmalı. Hemen yerleri telaşlı telaşlı koklayarak önüm sıra koştu.

Deniz kıyısı boyunca uzanan keçi yolu rahattı. Benim de köpeğin de iyice basılıp düzleşmiş yola pek dikkat etmemiz gerekmiyordu. Aslında sığ suda oynamayı seven Habibi kendiliğinden denize hiç girmezdi. Sarah ara sıra onu alıp suya biraz sokar ve dikkatle elinden bırakırdı. Habibi var gücüyle kıyıya koşar, iyice silkelenir, durmadan

deniz kıyısıyla büyük ev arasında gidip gelirdi. Kuruyana kadar. Sonra denizin olabildiğince uzağında otların arasına yatarı. Ama deniz onu kendine çekerti. Hep dizlerine kadar suya girmeyi ya da bir yudum su içmeyi denerdi ama sığ kısımlarda bile kayalarda ayakları kayardı, tuzlu su hiç hoşuna gitmezdi. Böylece yandaki koya olan yolculuğumuzun bir kısmı onun suya koşması, aynı yoldan geri dönmesi ve tekrar suya koşmasından ibaret kaldı. Habibi dinlenmişti. Yandaki koya vardığımızda ilk hedefi eski yangın yeri oldu, adadaki ilk günlerimizin birinde orada eski bir kemik bulmuştu. Yassı kayanın üzerine oturdum, Habibi'nin bu kez sonuçsuz kalan kemik arama çalışmasından dönmesini bekledim. Sonra dizlerine kadar suya girdi. Burada eğimli kayalardan kayma, kayıp düşme tehlikesi yoktu. Çakıltaşlı bir sahil tatlı tatlı küçük, turkuaz rengi bir koya doğru uzanıyordu. Habibi sığ suya yattı ve karnını serinletti. Böylece ferahladıktan ve benim açımdan dinlendikten sonra yaylaya götüren kısa, dik yola girdik. Dik bir patika, sağda solda kayalar, otlar, parlak kırmızı dağ çilekleriyle çalılıklar, sarı ve koyu mavi devedikenleri. Tırmanışın üstesinden geldikten sonra taş duvarlarla çevrili, işlenmiş zeytinliklere vardık. Burada yolumuzu bulnamız gerekiyordu. Bize yol gösteren taş duvarlardaki boşluklar oldu. Taze incirlerden topladım. Yediğim her incire karşılık Habibi'ye ceketimin cebinde hep bulundurduğum minik köpek kurabiyelerinden bir tane verdim. Yirmi kadar değişik, küçük zeytinlikten geçtikten sonra – sahipleri ilkbaharda tekneleriyle gelip zeytin ağaçlarının çevresindeki toprağı sürüyorlar, sonbaharda da gelip ürünü topluyorlar– ucu sivri, çoğu büyük, üzerinde yürünemeyecek kayalardan oluşan bir tepeye götüren yola ulaştık. Aşağıda kaldık ve uzun tarafında adanın sırtındaki görece düz patikanın başladığı eski bir yıkıntıya yürüdük. Yıkıntının önünde –herhalde eskiden koyun ağılıydı– adadaki en görkemli incir ağacı var. Yaşlı bir ağaç olduğu bazı dallarının yapraksız kalışından anlaşılıyor ama en iri ve en tatlı incirler bu ağaçta. Önden koşmuş olan Habibi orada oturdu. Küçük bir mola verdik, ben birkaç tane yumuşak, tatlı incir yedim, Habibi de sanki oralarda hâlâ koyun ve kuzular varmış gibi yıkıntıları koklayarak dolaştı. Bruno ile ben, iki denizin yukarısındaki eski ağılda hep uyumak isterdik, ama genellikle üç çeşitten oluşan akşam yemeğinden ve yanında içtiğimiz şaraptan sonra yeniden alnımıza fenerleri takıp yola çıkmayı hiçbir zaman gözümüz almadı.

Dinlendikten sonra adanın sırtında, çiçeklerin ve otların arasından –bana bodur çamları hatırlatan alçak çalılar da vardı– adanın güney ucunun bir yerinde, bir marina da bulunması gereken yerde biten yola girdik. Bruno ile ben bir gün sabah saat dörtte kalkmayı, o marinaya yürümeyi, orada kahlaltı etmeyi ve sonra eve dönmeyi de genelde hep planlamıştık –bütün bunlar, tepelerin üstünde, yol bulunmayan arazide inip çıkarak sekiz-dokuz saat sürecekti– ama bu planımız da asla gerçekleşmemiştir.

Hep epeyce önümden koşan Habibi ile birlikte tepenin sırtı boyunca yürürken gezintimizin en güzel kısmı başladı. Ada burada daralıyor, sağdaki ve soldaki deniz, uzaklarda gitgide pusun içinde görünmez oluyor. Denizin üstündeki hava titreşiyor. Kokular yoğunlaşıyor, özellikle adaçayı kokusu. Yakınıımızdaki renkler parlaklaşıyor, uzağıımızdakiler soluyor, algılar çevredeki ayrıntıları yakalıyor, devasa büyüklükte tek tek otları, çeşitli dikenlerin her birine özgü biçimlerini; bakışlar bir ağacın yapraklarında kayboluyor, aynı zamanda, ağacın bütünü bakanın içine nüfuz edene kadar o bütünü yutuyor. Orada hüznün yayılıyor. Umarsız bir hüznün değil, mutluluğu hatırlatan derin, sakin, düzenli bir hüznün.

İki taraftaki deniz arasından geçen patikada en fazla yüz-iki yüz metre yürüdükten sonra Habibi'yle birlikte geri dönmek zorunda kaldık. Güneş batmak üzereydi, çok geçmeden soluk kesici bir uçurumda kaybolacaktı, güney yönünde gitgide hızlanarak inen ve önümüze taşlar, kayalar, uçurumlar, dikenli çalılar ve birbirine dolanan keçi yolları çıkaracak karanlığa kalmamak için acele etmeliydik. Hayata geri dönmek gibiydi. Yapraklar, çalılar, dikenler, otlar, kayalar tekrar birleşip tek bir manzara oldular. Karnım acıkmıştı. Karanlık iyice çökerken son anda evlerin olduğu yere vardık. Atıştırmalıklar ve şarap masaya çoktan konmuştu. İçki, arkadaşları etkilemişti bile. Sarah bugünün Yom Kippur olduğunu söyledi, barışma günü ve Yahudilerin en önemli bayramı. Bütün gün oruç tuttuğunu bizden gizlemişti. Dini nedenlerden tutmamıştı, ısrarla söylediğine göre, sadece hatırlamak için. Şimdi elini yiyeceklere atıyordu. Evimizde nadiren yaptığımız kadar yedik, içtik, sigara içtik, oyun oynadık, konuştuk. Bruno yanıımızda oturdu. Ağustos-böcekleri cır cır ötüyor, dalgalar fışırıyor, sohbet yeni bir boyuta geçiyordu. Kendisinin söylediğine göre aldığı alkol yüzünden çoktan bir denizhiyari durumuna giren Willi, pedofili üzerine eskiden

çektiği bir belgesel filmi anlatmaya çalıştı. En kötü pedofilin gök mavisi gözleri olduğunu söylemekten öte gidemedi. Willi'nin omzuna kolunu atan Josefine, bunun üzerine adli tıptaki genç bir cinsel suçluyu anlattı, getirildiğinde son derece düzgün görünüyormuş: Uzun bir boy, narin, duyarlı bir yüz, uzun, sarı bukleler; bu kişi bir yıl sonra adli tıba geldiğinde tamamıyla çökmüş durumdaymış: şişman, saçları yağlı, bakışları donuk. Bazı insanlarda içgüdüsel Özdenetimin bedelinin bu kadar ağır olduğunu öğrenmek zorunda kalmanın hâlâ içini acıttığını söyledi Josefine. Evet, dedi Maya, aldığın her sakinleştirici, yaşama sevincini yok eder. Uyarıcılar da, dedi Filippa, o zaman film çok çabuk sona erer. Josefine, Filippa'ya baktı: Sen uyarıcı mı alıyorsun diye sordu, sertçe. Eh işte, dedi Filippa, hepimiz ona bir süre sessizce baktıktan sonra, ara sıra! O zaman Josefine delirdi. Hapların kötüye kullanılması, dedi, yapılacak en son şeydir kesinlikle. En büyük bağımlılık tehlikesi, sağlık üzerinde yıkıcı etkiler, kişilik değişimi, merkezi sinir sisteminin zarar görmesi, yavaş yavaş ilerleyen denge bozukluğu, aşırı saldırganlık filan falan. Acaba Florian da uyarıcı haplar mı alıyordu? Ara sıra, dedi Filippa, süklüm püklüm. Asla hap kullanmayan ve bir bardak Aperol spritz ya da limonata karıştırılmış bira dışında ağzına pek içki koymayan Josefine ayağa fırladı, fırlarken de sandalyesini devirdi. Benim evimde olmaz, benim oğlum yapamaz, diye bağırdı. Hatta yumruklarını sıktı. Oysa Florian ile Filippa, Florian'ın annesiyle babasının evinde oturmuyorlardı bile. Hepimiz Josefine'i sakinleştirmeye çalıştık. Willi devrilen sandalyeyi ağır çekimle kaldırdı. Maya bir sigara yakıp annesine verdi. Aslında hap kullanımına kesinlikle karşı çıkan Bruno, sadece ara sıraymış, dedi. Uyuşturucudan iyidir, dedim ben de, hiç de yakışık almayan bir şekilde. Josefine yerine oturdu. Bitkin görünüyordu. Gözyaşları içinde, burada yenilen yemekler bana fazla geliyor, dedi. Her gün üç öğün, artık dayanamıyorum. Temizlik yapılmasına da dayanamıyorum. Üstelik tuvaletin temizlenmediği, dedi Maya'ya doğru bakarak, söyleniyor insana. Willi'nin göğsüne yaslandı. Artık yirmisinde değilim, dedi, sesi çok yumuşaktı, ama bu yüzden hiçbir uyarıcı almıyorum. Willi onun başını okşadı. Her şey iyi olacak dedi, ninni söyler gibi, Josefine de gülümsedi.

Yatmaya gitmeden az önce Maya'nın aklına bir oyun daha geldi. Herkes bir kâğıda en sevdiği üç hayvanın adını yazacaktı. Ve neden

onları seçtiğini kısaca belirtecekti. Hepimiz hayvanları ve seçme nedenlerimizi yazdıktan sonra Maya, ilk seçtiğimiz hayvanın, kendimiz nasıl olmak istiyorsak onu gösterdiğini, ikinci hayvanın bizi başkalarının nasıl gördüğünü, üçüncü hayvanın gerçek halimizi simgelediğini söyledi. Sonuç her birimiz için şaşırtıcı derecede mantıklıydı. Tabii hepimiz sevdiğimiz hayvanların isimlerini ve özelliklerini şu sırayla karşılıklı okuduk: Bruno'nun en sevdiği hayvanlar –sırayla– şunlardı: kartal (özgür), ayı (sağlam) ve derin deniz balığı (görülmez), Josefine'inkiler: fil (güçlü), sinekkuşu (renkli), deve (inatçı, gururlu), Willi: domuz (duyarlı), fino (akıllı), kunduz (yıkıcı), Filippa: kobra (tehlikeli), bukalemun (uyum yeteneği), kurt (yalnız), Sarah: yunus (arkadaş), ceylan (hızlı), telliturna (akıllı). Benim sevdiğim hayvanlar: vaşak (kurnaz), eşek (inatçı), dağ keçisi (kanaatkâr).

Habibi artık bizim yaptıklarımıza hiç katılmıyordu. Yorulmuştu, bizden önce adada kalan İtalyanların bıraktıkları kendi küçük şezlongunda uyuyordu. Ara sıra inliyor ya da uluyordu, bacakları da sanki rüyasında çok eski zamanlardan gelen bir koyunun peşinden koşarmış gibi ansızın geriliyordu.

On Dördüncü Gün

Ertesi gün Sarah bana yine bir şey gösterip gösteremeyeceğini sordu. Tavsiyemi dinleyip ilk kez bir öykü yazmıştı. Aslında bir tür masalmış yazdığı, öyle dedi.

Normalde amatörlerin yazdıkları öyküleri okumaktan nefret ederim. Özellikle de tanıdığım kişilerse. İnsan ne söyleyebilir ki? Ya yeteneklidir kişi, öykü benim hoşuma gitse de gitmese de zaten yazmaya devam edecektir, ya da yetenekli değildir, işte o zaman sorun olur bana.

Masalları çocukluğumdan beri sevmezdim. Onları hep itici ve ürkütücü bulurdum. Bir masalın yanında her “olay yeri” tam bir dinlenme sayılır. Ama öyküsünü okumamı isteyen kişi Sarah’tı. Sarah’nın ricasını geri çeviremeyeceğimi o güne kadar zaten öğrenmiştim. Böylece evin arkasındaki, deniz görmeyen terasta masalı okudum.

Büyük erkek turna çok uzaklardan geliyor. Mola verdiği yerde, Berlin’in kuzeyindeki Gross Mohrdorf denilen yerde âşık oluyor. Tam üç yaşındadır. Yeni kız arkadaşı da öyle. Ünlü dansı yapıyorlar, kanatlarını açıp başlarını öne eğiyorlar, boyunlarını uzatıyorlar, zikzaklar çizerek birbirlerinin etrafında hızla uçuyorlar, bir yandan da bağırlıyorlar. Dişi turna guruldamaya başlayıp kafasını havaya dikince çiftleşiyorlar. Sonra uçuşlarına devam ediyorlar ve hedefledikleri noktada, Rügen’de, küçük, sazlık gölün yüzeyinin hemen üzerinde bir yuva kurmaya başlıyorlar. Dişi turna önce bir yumurta yumurtluyor, üç gün sonra bir tane daha. Yumurtaların üzerinde bütün gün kuluçkaya yatmak gerekmektedir; burada gölün sazlık kenarlarında, tuzlu suyunda tehlikeli olanlar sadece (çok nadir) deniz kartalları ya da sığ sularda saldıran yabandomuzlarıdır. Turnalar nöbetleşe yiyecek aramaya giderler. Ama sonunda sadece erkek turna çıkar yiyecek aramaya. Yuvayı sürekli düzeltmeleri gerekmektedir. Özellikle ilk yavru ve ertesi gün ikinci yavru yumurtadan

çıktıktan sonra. Yavrular olsa olsa yüz elli gram gelmektedirler ve sürekli açtırlar. Yirmi saat sonra ayağa kalkıp yürüyebilirler, otuz saat sonra da anne babaları onları yuvanın dışına çıkarabilir. Ama ancak on hafta sonra uçabilirler. Ağustos ayı sonunda hep birlikte Gross Mohrdorf'a uçarlar, kışlık bölgelerine göçmeden önce orada mola verip dinleneceklerdir. Aslında anne turnanın böyle bir şey yapmasına gerek yoktur çünkü o, kışı Brandenburg'da geçiren turna cinsindendir. Ama baba turna öyle değildir. Şarkılarını ikisi birlikte düet yaparak söylese de ve turnalar çoğunlukla ömür boyu birlikte kalsalar da baba turna bir sürüye katılarak güneye uçar. Eşiyle yavruları geride kalır. Ailesini bilerek mi terk ettiğini, yoksa yanlışlıkla mı güneye giden kafiye katıldığını kesin olarak söylemek zor. Gerçek şu ki, daha Rügen'deyken yiyecek aramaya çıktığında her seferinde daha da uzaklara uçmuştu. O sırada henüz uçamayan heyecanlı yavrularının tiz cıyıklamalarını duymazdan gelmiştir. Baba turna önce kafiyeyle birlikte doğuya gider. Havanın direncini olabildiğince azaltmak için üçgen oluşturan kafilenin en önünde uçmaktadır. Kafile Macaristan'daki bir ovada mola verir. Orada birkaç hafta uygun rüzgârı bekleyeceklerdir. Baba turnanın sinirli hali ötekilerin dikkatini çeker. Bazen birdenbire, ortada bir neden yokken trompet sesine benzeyen bir uyarı çığlığı atar, sonra düete başlar ama eşi yanında değildir. Boynunu ileri uzatıp kanatlarını iki yana açarak daireler çizer. Bir keresinde de dolunay olduğu bir gece, Mecklenburg-Vorpommern'e geri dönmek ister gibi görünür. Sonra Hortobágy Ulusal Parkı'na geri döner. Uygun rüzgâr çıktığında turnaların bir kısmı batıya doğru uçar, daha küçük bir kısmı ise doğuya doğru. Baba turna, önce Kıbrıs'a kadar uçup orada mola verecek kuşlara katılır. Yine kafilenin başındadır. Kanatları alüminyum gibi hafiftir. Güneşte gümüşsü parırlarlar, hiçbir şey onun uçuşuna engel olamaz. Deniz kartallarının hücumunu, uçarken sırt üstü dönerek ve onlara bacaklarıyla saldırarak püskürtür. Kıbrıs'ta katıldığı bir başka kafiyeyle birlikte Mısır'a yönelir. Küçük bir grupla, üzerinde büyük beyaz yelkenleri olan gemilerin yüzdüğü Nil'i geçer. Sonunda çölleri de aşarak İsrail'deki Hulatal'a inip dinlenir.

Brandenburg'da kalan ailesi zor bir kış geçirir. Yerleştikleri Lausitz'in göller bölgesinde, göllerin kenarlarında ince buz tabakaları oluşur, geceleri sıg suda uyumak için anne turna ağır

gövdesiyle abanıp o buzları kırar. Yavruları için geçici bir yuva hazırlamıştır. Kuş istasyonlarına kurumuş tahıl konulduğu için yeterince yiyecek bulurlar. Yine de günden güne üzüntüsü daha da artar. Yavrularını alıp baba turnanın güneye doğru gittiği yolu izlemeye karar verir. Ama elbette şubat ayı çok geçtir böyle bir şey için. Yavrularının babasını bulamaz, o uzun yoldan onlarla birlikte geri dönmek zorunda kalacaktır. Bir şekilde yollarını bulurlar ve şubat sonunda Hulatal'a varırlar.

Baba turna aynı günlerde bir çöldeki vahanın sığ sularında durmaktadır. Karşı kıyıdaki gürültücü insanların ona hayran mı olduklarını, yoksa vurmak mı istediklerini bilmemektedir. Başını sarkıtıp ailesini düşünür. Sabah gün ağarırken geri dönmeye ve ailesini aramaya karar verir. Nil'i uçarak aşar, Kıbrıs'a giden yolu bulur, orada, gelirken mola verdiği yerde mola verir. Tek fark, şimdi tek başına olmasıdır. Sürekli bir düet şarkıya başlar ve hemen keser şarkıyı. Huzursuzluk içinde dönüp durur. En uygun rüzgârı bekleyemeyecek kadar sabırsızdır, yola çok erken çıkar. Macaristan'daki ovaya giden yolu bulamaz. Kuzeye doğru gittikçe hava iyice soğur. Doğru yoldan ayrılır, uzun bir süre şaşırıp sağa sola gittikten sonra hava kararırken bir şehre varır, orada büyük bir inşaatın havuzunu bataklık alan sanır. Boynuyla başını suya sokar, hemen uyur, o gece buz gibi olur ve donup kalır. Ertesi gün gelen inşaat işçileri talep ettikleri vincin gece getirilmiş olmasına şaşırırlar. ⁴

Sarah masalı nasıl bulduğumu sorunca, bir tür fabl bu, dedim, ama nasıl bir ahlak dersi çıkarılacak bundan, başka ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Hangi ahlak dersi, dedi Sarah, öyle bir şey yok. Ben edebiyatın amacı olmadığını sanırdım. Öyle zaten, dedim, ama sen masalla ne anlatmak istiyorsun? Hiçbir şey, dedi Sarah, işte bu yüzden yazdım. Hoşuna gitti mi?

İşin tuhafı, gerçekten hoşuma gitmişti. Bir ahlak dersine bağlandıkları için fabllardan hoşlanmasam da Sarah'nınkinde böyle bir ders olmadığı için hoşlanmıştım büyük olasılıkla. Zaten bu okuduğum daha çok bir meseldi. Ama ben mesellerden de hoşlanmam. Onlarda verilen örnek hep öğreticidir. Herkesin söyleyeceği ne varsa

⁴ Alınancada vinç *Kran* ve turna *Kranich*'dir. Türkçede bunu vermek mümkün olmadığından sözcükleri doğru anlamlarıyla çevirneyi yeğledim (ç.n.)

açık açık söylemesinden yanayım ben. Ama herhalde Sarah için hayatının bir bölümü hakkında konuşmanın en dolaysız yoluydu bu. Hikâyesinde bir öğreticilik de yoktu. Benim hoşuma gidiyor, dedim, ama mesele, senin hayat hikâyesi bilmeyen birinin bu masaldan bir şey anlayıp anlamayacağında. Yazı atölyesindeymişim gibi hissettim. Neden benim hayat hikâyem, dedi Sarah, bunun onunla bir ilgisi yok ki. Ama fark etmez, önemli olan senin hoşuna gitmesi. Güldü. Başkaları hoşlanmayacak olsa da hikâyesinin benim hoşuma gitmesine gerçekten sevinmiş görünüyordu. Boynunu ileriye uzatıp parmaklarını gererek defalarca daireler çizdi, sonra durdu, kollarını yanına sarkıtıp boynunu ve başını öne eğdi. Vinç sözcüğünün aslında turnadan geldiğini biliyor musun, diye sordu. Artık biliyorum, dedim, Sarah boynuma sarıldı. Sonra birlikte kürek çekmeye gittik. Habibi her zamanki gibi peşimizden koştu ama biz kanoya binince uygun bir uzaklıkta durup havladı.

O sırada iskelede duran Maya, iki aylık bir deneysel pedagoji terapisi sırasında 750 kilometre yürüdüğünü, sonunda da Kanada'nın insan eli değmemiş bölgelerinde 350 kilometre kürek çektiğini anlattı. Ben senin taşlık çölde olduğunu sanıyordum, dedi Sarah. Evet, dedi Maya, o ondan iki yıl önceydi.

On Beşinci Günden On Yedinci Güne Kadar

Adamız o kadar güzel ki. Hava berrak ya da saydam ya da floresanlı ya da bulanık, gümüşsü, tertemiz, karanlık, kaygan, hafifçe mavi, yeşil, mor, pembe ya da sarıya çalıyor. Sürekli değişiyor. Her gün. Karşımızdaki adalar zinciri bazı günlerde daha kabarıyor. Bazen boğazın öbür tarafında yüksek, dik, aşılmaz, sivri duvarlar belirliyor sanki; sonra yine deve sırtı gibi, çöl fırtınalarına karşı koyabilmek için peş peşe dizilmiş, kum rengi dağ sıralarına benziyorlar. Ama öyle günler oluyor ki dağlar küçülüyor, mükemmel, yumuşak tepelere dönüşüyor, bakışlarımız evin, terasın, patikanın önümüze yığılmış her kenarına takılıp kalıyor. Bazen adanın sırtı tembel tembel yayılmış, zor görülen kıvrılışları sürekli değişik gölgeler düşüren dev bir yılanı benziyor. Sonra evler, teraslar ve patikalar silik bir manzaraya dönüşüyor. Hep ışığa ve bakışa bağlı bunlar.

İsrail'de Jakob'a ne olduğunu öğrenmek istiyorum. 2005 yılında oraya göç ettikten sonra Marieluisse'den gelen ilk haberler coşku-luydu. O sırada İsrail Gazze Şeridi'nde yerleşim yerlerini boşaltmıştı. Kudüs'ün merkezinde bahçeli, harika bir ev bulmuşlardı, eski şehirdeki pazarın hemen yakınında. Jakob'la birlikte birkaç ay sonra koşer yemekleri sundukları bir lokanta açmışlardı. Ama fazla müşteri olmadığından Marieluisse koşer olmayan bir balık lokantası açmış, orada işler gerçekten de daha iyi gitmişti. Bağnazların ilk başlarda düzenli olarak her sabat günü yaptıkları gösterileri belli ki ikisi de ciddiye almamış. Hatta Jakob, aradan çok geçmeden Kudüs'te bir gece kulübü açmış, orası da gayet iyi işlemiş. O sırada bunun Kudüs'ün ilk karaoke barı olduğunu sonradan, Jakob Berlin'e geldiğinde öğrendim ben; kapısı herkese açık olan, hem Yahudilerin, hem Arapların geldiği gece kulübünün bir barış vahası olduğunu ballandıra ballandıra anlatıyordu. Bağnazlar başta burayı da protesto etmişler ama zamanla durulmuşlar. Marieluisse bir ses galerisi⁵ açmayı planlıyormuş. Kudüs'ün ilk ses galerisi olacakmış.

5 Farklı seslerin bir araya toplandığı bir havuz (ç.n.).

Ama sonra birtakım zorluklar -herhalde mali açıdan- çıkmış olmalı, çünkü ben açıldığını duymadım. Marieluise'in aşırı coşkusu zaman içinde belki de bu yüzden azalmıştı. Jakob sonradan bir gece kulübü daha açmıştı, ilk evliliğinden olan iki oğlu da İsrail'e gelmişti. Hep birlikte Kudüs'teki büyük evde yaşıyorlardı. "Jakob'la ben zemin katta, çocuklar birinci ve ikinci katta" diye yazmıştı Marieluise bana. O sırada Daniel'in adı geçmiyordu. Gazze Şeridi'ndeki zafferan ailenin hayatında büyük bir dönüm noktası olmuştu. İsrail'de yeniden çok sayıda suikastlar ve intihar komandoları görüldü. Marieluise ebeveynlerin okullarda nöbet tuttuklarını, sokakların ve pazar yerlerinin güvenliksiz olduğunu yazıyordu. Jakob'un üç cinayete yakından tanık olduğunu, bu yüzden tabanca taşımaya başladığını da. Gece kulüplerinde korumalar güvenliği sağlıyordu. Ölümünden birkaç ay önce Marieluise'den bir gece beklenmedik bir telefon aldım. Uzun zamandır haberleşmemiştik. Anlattı, bir saat sürmüştür konuşması. Jakob çok değişti, demişti. Dıştan da. Çok kilo almış, özellikle yüzü iyice tombullaşmış. Belki de hap kullanıyormuş. Üstelik her gün birkaç litre kahve içiyormuş. Buna rağmen çoğunlukla şevksiz oluyormuş ama sonra yine sinirlenip öfkeleniyormuş. Ona neler olduğunu anlayamıyormuş artık Marieluise. O arada Kudüs'e gelmiş olan ve yanlarında kalan Daniel de Jakob'un canını sıkıyormuş. Daniel'in uyuşturucu sorunu varmış. Jakob belli ki dine sığınmıyormuş. Çok dua ediyor, bazen günde iki kez sinagoga gidiyormuş. Marieluise Yahudiliğe geçmiş, dini inançtan değil, Jakob'a destek olmak için. Ama ona yardımcı olabileceğine inanmıyormuş, çünkü Jakob psikolojik sorunları olduğunu kabul etmiyormuş. Marieluise çocukları da alıp Almanya'ya dönmeyi düşünüyormuş. Öte yandan çocuklar İsrailli olmuşlar, özellikle Sarah oradan ayrılmak istemiyormuş. Böyle bir şey yaparsam kendimi hain gibi görürüm, diyor. Marieluise'in o gün telefondaki son sözleri, Jakob'la birlikte yaşlanmayı hayal edemediği olmuştu.

Adamızın karşısındaki adalar zinciri güneşin batmasıyla birlikte yayılıyor, mavileşiyor, iyice genişliyor, güneşin son ışıklarında altın sarısı parlıyor ve solup kum rengi kumullara dönüşüyor, uzun bir uykuya hazırlanıyor.

On Yedinci Gece

Gece yarısını biraz geçmişti, iyi yemiş, çok içmiştik; yaklaşan dizel motoru gürültülerini duyduğumuzda terasta, elimizde son kadeh şaraplarımızla bir mumun loş ışığında oturuyorduk. Geceleyin evin bu kadar yakınına gelen olmazdı. Olsa olsa, çok açıktan, boğazdan geçen bir balıkçı teknesini duyardık ya da koyun öbür ucunda bir geceliğine demir atan bir yelkenliyi. Ama şimdi bir yat besbelli üstümüze doğru geliyordu. Işıkları yanmıyordu. Ne anlama geliyordu bu? Kısa bir süre konuşmaya cesaret edemedik. Sanırım hepimizin aklından aynı düşünceler geçiyordu: Breivik!⁶ Manson! *Clockwork Orange*!⁷ Bu adada bizden başka kimse yok, cep telefonlarımız sağda solda, komodinlerin içinde, büyük olasılıkla şarjları bitmiştir; dolu olsalar ve yanı başımızdaki masanın üzerinde dursalar bile terastan bağlantı çok kötüydü, telefon edemezdik. Biri şimdi bize saldırmak ya da soymak için gelecek olsa çaresizce eline düşerdik. Silahsız olarak. Bu türden pek çok film var: Mutlu aile ıssız bir yerde tatil yaparken vahşi bir şekilde öldürülür. İlk dürtüm, arka tarafta gizlenmek ve güvenli bir uzaklıktan önce yatın mürettebatının gece yarısı bizden ne istediğini gözlemlemektir. Tamam, akla ilk gelmesi gereken, yatın gece yol alırken elektriğinin kesildiği, mürettebatın elinde harita olmadığı için yollarını şaşırdığı ve bu yüzden karanlıkta demir atacakları güvenli bir yer aradıkları fikri olurdu. Ama ıssız bir adada, gece yarısı, insan en yakındaki fikre değil, ister istemez en kötü fikirlere kapılıyor. Habibi tiz bir sesle havlayarak küçük şezlongundan atladı, iskeleye koştu. Seslenmelerinize tepki vermedi. Ortama uyup iskeleye inmekten başka yapacak bir şeyimiz yoktu.

Bruno ile Willi yalnız gitmek istiyorlardı.

6 Aşırı sağ görüşlü Norveçli terörist. 2011 yılındaki katliamında 77 kişiyi öldürmüştü (ç.n.).

7 İngiliz yazar Anthony Burgess'in 1962'de yayımlanan distopya romanı. Yakın gelecekteki İngiliz toplumunu ve aşırı şiddete yönelik alt kültür gençliğini anlatıyordu. Stanley Kubrick tarafından filme çekilmişti (ç.n.).

Hatta Bruno, kadınlarla çocuklar doğru eve, diye bağırırdı. Ama erkekler belki de canlarını kurtarabilmek için savaşıırken bizler onun isteğini yerine getirip evlerde beklemeyi hiç düşünmüyorduk. Geceleri hep alnına taktığı fenerle dolaşan Bruno öne geçti. O arada yat iskelemizde demirlemişti, adamın biri halatı bağlamakla meşguldü. Bizim varlığımızdan hiç rahatsız olmadı ve hiç konuşmadı.

İçimizden biri, merhaba, ya da iyi akşamlar gibi bir şey söyledi, adam suskun kalmayı sürdürüp sırtı bize dönük durumda halatlarını yokladı. Bruno ona İngilizce olarak iskelemizde ne aradığını sorduğunda da yüzünü dönmedi.

This is not your landing stage, dedi adam, bozuk bir aksanla.

Yes, but we pay for it, diye yanıt verdi Bruno, onun aksanı da bozuktı.

Adam bize döndü, hepimizi yukarıdan aşağıya süzdü. Sonra denize tükürdü. Genç değildi ama sağlam yapılı ve tıknazdı.

Adam ellerini beline dayadı.

This is my country, not yours, dedi sesini yükselterek.

Habibi çılgınca havlıyordu.

Burada söz konusu olan eski oturma hakkı mıydı, ulusal gurur muydu yoksa antikapitalist ideoloji miydi? Ne de olsa bu ülke, çok da eski olmayan bir dönemde komünizmle yönetiliyordu. Burada savaşılmıştı. Bize bu ülkenin tamamını satmayı amaçlayan zengin Batılı saldırganlar olarak mı bakıyorlardı? Ama nihayetinde, karşımızda hava atan adamın hiçbirimizin parasının yetmeyeceği büyüklükte bir yatı vardı, bizim değil. Adadaki bu tatil için bütün bir yıl para biriktirmiştik. Sanırım hepimiz büyük tedirginlik yaşıyorduk. Her önüne gelen yat sahibi bizim iskelemizde demir atamazdı, belki de burnumuzun dibinde tatil yapamazdı, üstelik bizimle istilacı diye alay edemezdi. Kendimizi çaresiz hissediyorduk. Tam o sırada Bruno, o heyecanı içinde bir hata yaptı:

This is not your country, it's God's country, dedi.

Aman Tanrım, aman Tanrım! Karşımızdaki belki de dar kafalı, eski bir komünistti, ulusalcı, Batının etkisine öfkeli – ve ateist olan Bruno kalkmış Tanrı'nın adını kullanıyordu. Adam bir fırlayıшта yata çıktı, bir an güvertenin altında kayboldu, sonra elinde bir av tüfeğiyle geri döndü.

I stay here this night and nobody will stop me, dedi, sonra da tüfeğini doldurdu.

Sarah hemen eve koştu. Filippa, Maya, Josefine ve ben de arkasından. İlginçtir, tüfeği eline aldığından beri adamdan artık korkmuyordum. Sadece Sarah'yı düşünüyordum, bu durum onun için tetikleme olmuştu herhalde. Büyük evin terasından, Bruno'nun alnındaki fenerin aşağı yukarı hareket ettiğini görüyorduk. Saçı başı darmadağın, beyaz gecelikli yaşlı bir kadın yatın güvertesine çıkmıştı, adamın elindeki tüfeği çekiştiriyordu, o arada adamın ayağı kayınca tüfek neredeyse patlar gibi oldu. Habibi de güverteye atlamıştı, kadının geceliğini çekiştiriyordu. Kadın sürekli "Peace!" diye bağırıyordu. Benim kafamın içinden başka bir film şeridi geçiyordu, bir şamatalı güldürü. Tek eksik olan kremalı pastaydı. Bu düşünce beni güldürdü. Bir türlü sakinleşemiyordum. Bir süre sonra herkes gülmeye başladı. Sarah bile. İsterik olsa da rahatlatıcı kahkahalardı. Bruno'nun fenerinin ışığı bizim yönümüze çevrilip sıçramaya başladı, yaşlı adam tüfeğini indirdi. Bir şişe beyaz şarap açtık ve birer kadeh içtik. Josefine terasta mumlar yaktı, masanın çevresinde oturduk, sigara tütürüp içkimizi içtik. Beyaz gecelikli yaşlı kadın tekrar yatın içine girip gözden kayboldu, erkekler tartışmaya devam ettiler, sadece ara sıra ikisinden biri sesini yükseltiyordu. Habibi kuyruğunu kıstırıp yanımıza geldi, Sarah'nın kucacağına yatıp onun elini yaladı. Saatini bilmiyorum, yatmaya gittik. Ertesi sabah yat görünürde yoktu. Bruno ile Willi, gece daha geç saatte, ev sahibimizin verdiği ev yapımı içkiyi alıp iskelede o yaşlı adamla birlikte içtiklerini anlattılar. O da onlara peynir ikram etmiş.

On Sekizinci Gün

Sarah ile Bruno, evlerimize ait dört beygirlik kırık dökük motorlu tekneyle çöp yığınının bizim sahilimize kocaman bir kütük getirmiş olmaları. Uyanıp pencereye gittiğimde, kütüğü motorun arkasına bağlayarak suda çektikleri halatı çözdüklerini gördüm; kütüğü denize girdiğimiz yerin biraz uzağına sürüklediler, ittiler ve oraya dayadılar. Denizden bu tarafa gelen herkes onu çok uzaklardan görürdü herhalde. Açığındaki duşumuzda yıkandım, sarı-siyah çizgili bir örümceğı uzun uzun gözlemledim, olağanüstü büyük, ince bir ağ örüyordu, sonra sıkı bir kahvaltı edip kütüğü görmeye gittim. Sarah elindeki baltayı kütüğe indiriyordu.

Bu bir denizyılanı olacak, dedi soluk soluğa, yatla gelenleri uyarmak üzere. Denizyılanları çok zehirliymiş. Zehirde büyük miktarda nörotoksinler varmış, hem uzuvların ve soluk almaya yarayan kasların felç olmasına hem de beyindeki sinirlerin iptaline neden oluyormuş.

Filippa balta seslerinden uyanmış olmalı ki, sırtında sadece üzerinde *'I hate everybody'*⁸ yazan uzun bir tişörtle, elinde bir fincan kahveyle yanımıza geldi. Yılan şeklindeki heykel fikrine bayıldı ve yapımında yardımcı olmayı önerdi hemen. İki kız, o canavarın kafasının ejderha kafası, deniz yosunundan yelesi ve siyah, gri ve kahverengi pulları olmasında görüş birliğine vardılar. Alt tarafı da beyaza boyanacaktı.

Odama çekildim ve birazcık çalışma fırsatı bulabilmeyi umdum. Doğruyu söylemem gerekirse balta ve çekiç sesleri beni epeyce rahatsız etti. Seyir defterine hava koşullarını, ısıyı, bulutlanmayı, rüzgârın yönlerini, gel-giti, özellikle de olayları yazan Bruno'yu da. Ama çocuğı olan ve onları seven herkes, kaç yaşında olurlarsa olsunlar, onları yaratıcı çalışmalarında rahatsız etmekten kaçınır. Çocuklar çoğunlukla gürültülü hobileriyle uğraşırken anne babalar genellikle evden çıkar, arkadaşlarının yanına sığınır. Evleri

8 "Herkesten nefret ediyorum" (ç.n.).

gürültülü çalışılan yere daha yakın olan Josefine ile Willi de çok geçmeden el ele tutuşup bize geldiler.

Maya da, dediler, un, kova ve tutkal alarak Sarah ve Filippa'ya katıldı.

Willi ile Bruno bir gece önceki baskın sırasında nasıl davran-
dıkları hakkında bir kez daha, ayrıntılı olarak konuşurlarken Jo-
sefine ile ben zar attık. Ama konuşurken ve hatta zar atarken bile
rahatsız ediyordu gürültü. Deniz motoruna binip boğazın öbür
tarafındaki bir sahil lokantasına gitmeye karar verdik, kuytu bir
yerde olduğundan sadece yelkencilerin ya da civardaki adalarda
oturanların geldiği basit bir yerdi burası. Çoğunlukla da bomboştu.
Biz yola çıkarken kızların çalışma yerlerine Pina Colada ve çeşitli
atıştırma-liklar götürmüş olduklarını gördük.

Sahil lokantasını önceki ziyaretlerimizden iyi biliyorduk. Motorla
gitmek kırk beş dakika kadar sürüyordu, rüzgârın ve denizdeki
akıntıların durumuna göre biraz daha kısa ya da uzun sürebiliyordu
yol. İlk başlarda her yıl bir kez kuzu eti yemiştik burada, tek yiyecek
de oydu ve önceden telefon ederek ısmarlamak gerekiyordu, tabii
cep telefonuyla bağlantı sağlanabilirse. Ama kendi yağında yüzen
et günlerce midemize otururdu. Üstelik yıldan yıla pahalılaşıyordu.
Sadece ekmek ve şarap ısmarladık, önceki yıllarda şaraba, önce
rahatlatan, adeta büyüleyen, sonradan ve özellikle ertesi gün insanı
mahveden etkisi yüzünden köpeköldüren adını takmıştık.

Lokantayı uzun saçlı, eski hippilerden oluşan garip bir ekip
işletiyordu, onları birbirinden ayırmakta zorlanıyorduk. Herhalde
kardeştiler. Aralarındaki tek kadın, oranın şefi gibi görünüyordu,
adamlara kısa talimatlar veriyordu, onlar da yemek sipariş edildiğin-
de dik araziye tırmanıyorlar, kısa süre sonra da öldürdükleri koyunu
sırtlarına vurup geliyorlardı. Ekşimtırak şarap da çok pahalıydı
ama tabii nakliye için gereken uzun yolu ve lokantanın muhteşem
konumunu dikkate almak gerekir. Tertemiz, zümrüt rengi suyu olan
küçük bir koyda bu lokanta, o suyun içinden çıkan beyaz kayalar
çepeçevre, dimdik yükseliyor. Hatta denizde bir mağara bile var,
içinde rengârenk parıldayan küçük balıklar sağa sola seğirtiyorlar.

En ufak bir ses yok etrafta.

İnsan burada saatlerce oturabilir, denizi seyredebilir ve köpe-
köldüren içebilir.

Bu kez de konuşmadan şarap içerek oturduk orada, herkes kendi düşüncelerine dalmıştı, sonra Willi Sarah'nın annesiyle babasının öldürülmeleri konusunu açtı. Bu hikâyeyi aklından çıkaramadığını söyledi, bir belgesel film için ideal malzemeymiş. Acaba ben daha fazla bir şey biliyor muymuşum. Bilmiyordum. İkisi de bıçaklanmış, dedim, gazetedeki haberde kan gölünden söz ediliyordu, Sarah'nın annesinin gırtlığı kesilmiş olmalıydı. Daniel'in adını ağzıma almadım. Nedenini ben de bilmiyorum. Sarah'nın bana duyduğu güveni boşa çıkarmamak için pek fazla bir şey açıklamamam gerektiğini hissediyordum. Bu arada güneş iyice alçalmış, masamız gölgede kalmıştı. Yüksekteki iskeleden tekneye inmek ve denize açılmak pek de kolay olmayacaktı, çünkü hepimiz sarhoştuk. Ama çok geçmeden göreceğimiz üzere, belli ki kızlarımız kadar sarhoş değildik. Belki akşam yemeğini hazırlamışlardır, biz de hazır sofraya otururuz diye ummuştuk. Bunun yerine kızlar, suratları ve yarı çıplak bedenleri un ve çamur içinde, yosunlardan yapılma yelesini salları gibi görünen denizyılanının çevresinde bağıra çağıra dans ediyorlardı. Habibi kızların bu garip hareketleri karşısında kendinden geçmişti, onların çevresinde, aralarında koşuyor, yılanın üzerine atlıyor, yosun yelesini çekiştiriyor, havlayıp hırlıyordu.

Herhalde adli tıpta on yıllarca, ağır koşullar altında çalıştığı için hazır yemeğe alışkın olan Josefine iki büyük kutu gulaş açtı, onu ısıttık, önceden pişirilniş küçük ekmekleri de ısıtıp yedik. Hepinize lezzetli geldiğini söylemeliyim, köpeköldüren ve bir sürü Pina Colada'dan sonra böyle gelmiştir. Kötü içki insanın karnını acıktırır, tat alma duyusunu zayıflatır. Akşam yemeğinden sonra elimize konserve meyve salatalarımızı alıp aşağıdaki kayalarda duran denizyılanının yanına oturduk. Willi heykeli çeşitli açılardan filme çekti, Bruno'nun yer yer denizyılanını kocaman çubuk lainsıyla aydınlatması gerekti, kızların tekrar onun çevresinde dans etmeleri, Josefine'in onun sırtına oturması, benim de defalarca önünde çömelip başını okşamam gerekti, o arada Bruno sürekli ışık tutuyordu. Habibi'nin ise talimata ihtiyacı yoktu, çıldırmış gibi yılanın çevresinde sırıyordu. Sonradan, adadan döndükten sonra, Willi kesip hazırladığı ve davul sesleri eklediği filmi bize gösterdi. Willi evinde, rahatlamak için davul çalmayı deniyordu. Çektiği filmde yılan, gerçeğinden daha ürkütücüydü, hatta kâh karanlıkta kâh ansızın parlak ışık altında olduğu için dikiliyor,

kuyruğunu savuruyor, dilini çıkarıyor gibi görünüyordu. Kızlar da boyalı suratlarıyla yarı saydam ruh çağırıcılara benziyorlardı. Willi onların danslarını bazen hızlı çekimle bazen ağır çekimle gösteriyordu; böylece kolları, bacakları davulların ritmine uyarak, ışıktaki ve karanlıktaki hızla geriliyor ya da yavaşça açılıyor, uzanıyordu. Josefine ile ben bile, yüzümüz gözümüz boyanmamış olmasına karşın hayalete benziyorduk. Bizi cadılara dönüştüren, sanırım köpeköldüren yüzünden kızarmış suratlarımızdı.

Willi'nin film çalışmaları bitince, ki pahalı kamerası az daha suya düşüyordu, hepimiz yorulup odalarımıza çekildik. Sarah hariç. Sırtını denizyılanına yasladı, ben tam kalkmış yatağıma gitmek üzereyken alttan doğru bana baktı, sağ eliyle yılanın gövdesine vurdu ve bu, Tanrı Abzu, dedi, ilk Tanrı.

Ben de ha, ya gibi bir şeyler söyledim.

Sanki olağanüstü, şaşırtıcı bir şey söylemişim gibi Sarah bana uzun uzun baktı.

Daniel ilk önce bir ağaç kütüğünü yontarak yapmıştı onu, şimdi yeniden doğdu, dedi.

Daniel mi yeniden doğdu?

Abzu yeniden doğdu, dedi Sarah.

Daniel bir sanat okuluna gitmiş. Acaba bunu biliyor muyum? Hayır, bilmiyordum.

Evet, dedi Sarah, heykeltıraş olmak istiyordu. Büyük bir yetenekmiş. Herkes öyle söylüyormuş.

Daniel'in yaptığı Abzu buradakinden çok daha büyükmüş. Hem de çok daha güzel. Gözleri kömürdenmiş, pulları da yeşil yeşil parlıyormuş.

Daniel Abzu'yu bahçeye yerleştirmek istiyormuş ama babası, komşular yüzünden buna izin vermemiş. O zaman ikisi sert bir kavgaya tutuşmuşlar. Hem de ilk değilmiş bu. Aslında sürekli kavga ederlermiş. Siyaset, din, yaşam tarzı, sanat konusunda. Babası Daniel'i amatör olarak görüyormuş, Daniel de babasını sanattan anlamayan biri olarak. Babaları Abzu'ya çirkin bir canavar derken Noah ile Sarah yanlarındaymış. Sonunda Daniel babasını ve bütün İsrail'i dar kafalı, hoşgörüsüz ve korkak olmakla suçlamış; babaları kükreymiş, burada yaşamaktan hoşlanmıyorsa Daniel'in istediği anda Almanya'daki annesinin yanına dönebileceğini söylemiş. Bunlar olurken Noah sürekli ağlamış.

Daniel Abzu'yu hemen o akşam denizde batırmış. Sarah uzun bir süre sustu. Noah ve ben de Daniel'le birlikte gittik, diye devam etti sonra, bir istif arabasıyla onu Daniel'in kamyonetine yüklememiz ve deniz kıyısında tekrar indirmemiz gerekti. Orada birkaç tane ağır kaya parçasını teknenin içine sürükledik. Sonra, bu sabah Sarah'la Bruno'nun yaptığı gibi kütüğü tekneye iple tutturmuşlar, denize açılmışlar, kaya parçalarını heykele sıkıca bağlamışlar, böylece ağırlaşan kütüğü denize batırmışlar. Daniel, Abzu'nun zaten denize ait olduğunu ve çok derine batması gerektiğini anlatmasına rağmen Noah yine ağlamış.

Bir hafta sonra Daniel gerçekten de Almanya'ya uçmuş ve ancak iki yıl sonra geri dönmüş. O arada kuvvetli haplar kullanmaya başlamış.

Daniel hakkında o kadar az şey biliyorum ki, dedim.

Ben de, dedi Sarah.

Yine uzun uzun sustu.

Gözünün rengini bile hatırlayamıyorum, dedi uzunca bir süre sonra ve bana baktı. Herhalde kahverengiydi.

Benimle birlikte eve gelmesi, yatıp uyuması için Sarah'yı ikna etmeye çalıştım ama başını iki yana salladı.

Abzu'nun buradan asla kaldırılmayacağına dair söz verinemi istedi.

Biz her yıl adaya geldikçe ve gücüm yettiği sürece, söz veririm, dedim.

Kaldırılmasın, dedi Sarah.

Başka bir şey söylemedi. Onu orada bırakıp eve döndüm.

Kapımızın üzerine Günün Sözü yapıştırılmıştı. "Hatırlayabilmek için unutmak gerekir." Bunu Sarah yazmış olmalıydı. Bir müddet uyuyamadım. Sarah'nın hastane günlüğünü okudum, düşündüm, okumaya devam ettim, Sarah'yı bekledim. Yatağına gittiğini duyduğumda saat sabahın dördüydü.

Hadassa, 8 Şubat 2010

Benim ricam üzerine Noah, yeni ilacımın kullanım kılavuzunu gizlice içeri soktu. Dehşete düştüm. Antipsikotik bir ilaç olduğu ve şizofreni tedavisinde kullanıldığı yazıyordu. Kullanım kılavuzunda "Şizofreni, aslında var olmayan şeyleri duymak, görmek ve/veya hissetmek gibi,

yanlış varsayımlar, alışılmadık kuşkular, içe kapanıklığın artması, tutarsız konuşmalar ve davranışlar, duyguların daralması gibi semptomlarla kendini gösteren bir hastalıktır. Bu hastalığa yakalanan kişiler ayrıca kendilerini depresif, korkak, suçlu ya da gergin hissedebilirler” diyordu.

Bu da ne? Bende psikotik bir gelişmeden yola çıkmadıklarını düşündüm. Duygularım mı daralmıştı, yoksa bu ilaç bana hastalığa karşı koruyucu olarak mı veriliyordu? Yan etkileri, uyku hali, baş dönmesi, huzursuzluk, titreme, hareketlerde yavaşlama, kasların tutulması, balgam fazlalaşması, kalp atışlarının hızlanması, mide bulantısı, bitkinlik, kilo alma, karabasan görme, yüzün ya da bedenin kontrol dışı hareketleri, kramplar, kan basıncının düşmesi, kan akışında azalma, bacaklarda şişme, reglden kesilme olarak verilmişti. Ben de o sıralardaki hareket etme zorluğumun, kaslarındaki tutulmaların, yüzümün seğirmesinin, kan basıncının düşmesinin (üç kez bayılmışım) yaşadığım olduğum travmadan kaynaklandığını düşünmüştüm. Bu durumumun nedeni aldığım haplar mıydı? Her gün aldığım bütün hapların yan etkileri arasında intihar eğilimi, bağışıklık sisteminin zayıflaması (sürekli nezleyim), sırt ağrıları, konsantrasyon azalması, bilinç yitimi, bilinç bozukluğu da var. Üstelik bütün bu hapları çok yüksek dozda alıyorum. Bu hapların artık verilmemesini talep edeceğim. Bu yan etkiler varken bir travma terapisine başlayacak durumda görmüyorum kendimi.

Hadassa, 9 Şubat 2010

Psikiyatr, bütün psikiyatri ilaçlarının, gidermeye çalıştıkları semptomları bazı nadir hallerde tetikleyebileceklerini söylüyor. Benim anlattığım semptomların çoğu bende hapları almadan önce de vardı: disosiyasyon ânında kaslara kramp girmesi, dikkat toplamada zayıflık, kendi kendini yaralama, enerji noksanlığı, düzensiz adet görme, karabasanlar, korku durumları, sırt ağrıları, uykusuzluk, huzursuzluk. Bunlar hep ipte yürüme gibiymiş. Yararların ve zararların üzerinde iyice düşünmekmiş. Bir semptomun bastırdığını ötekisi doğurabilirmiş. Örneğin benim çektiğim aşırı uykusuzluk ve huzursuzluk ilaçla tedavi edilirse, tamamıyla çaresiz bir durumda bulunmanın hissettireceği enerji eksikliği yüzünden panik yaşayabilirmişim. Ama genel durumumun sakin olması bir travma terapisinin ön koşuluymuş. Kendime zarar verme tehlikesi giderilsin diye içimdeki bir baskı azaltılırsa, bu

özel olarak, bir yoksunluk belirtisi anlamına gelirmiş, çünkü psişik rahatlamama yardımcı olan bir eylem artık ortadan kalkmış oluyormuş. Bunun sonucu yeniden disosiyasyon olabilirmiş. İnsanın kendi kendine zarar vermesi zaten bir tür ruhsal hijyenmiş, tıpkı şizofreninin paralel dünyalara kaçarak kendini kurtarma çabası olduğu gibi.

En azından benimle mantıklı konuşuyor doktor. Oda arkadaşım, kendisine hiçbir zaman hiç kimsenin bir şey açıklamadığını söylüyor. Ama bunun nedeni kendinde olabilir. Hiçbir şey sormuyor ki.

Sonunda hapları dikkatle azaltmak konusunda anlaştık, psikiyatr dozları küçülterek sonunda tamamıyla kaldırmak diye niteliyor bu çözümü.

Hadassa, 10 Şubat 2010

Dikkatimi semptomlarından uzaklaştırmam gerek. Oda arkadaşım ile ilgilenmeyi denedim. Ama bu anlamsız. Öyle ahmak ki (haplardan mı?) bazen hiçbir şeyle ilgilenmediğini düşünüyorum. Örgü örmek dışında. Bütün gün örgü örüyor, akşam da ördüğünü söküyor, ertesi sabah yeniden başlıyor. Suratı balon gibi şiş (kortizondan mı?). Ben yine Noah'ın en sevdiği kitap olan *Simetrisinin Gizemi* ile ilgileneceğim.

Kuaföre bile bırakmıyorlar beni. Oysa iki haftadır saçlarımı hiç yolmadım. Güya kafamın derisi tam iyileşmediği içinmiş.

Akşamları sık sık Levi ile sohbet ediyorum, bakıcılardan biri. Levi, psikofarmaka ilaçlara tamamıyla karşı. Uzun sarı saçını örüyor, bir kibutzda büyümüş. Levi, kibutzda ideal insan topluluğunun bulunduğunu söylüyor. Çocuklar yuvalarda eğitim gördüğü için kadınlar nihayet tam anlamıyla eşit haklara sahiplermiş. Herkes gücünün yettiğince veriyor, herkes ihtiyacı kadar alıyormuş. Her şey demokratik temellere uygun olarak belirleniyormuş, kimse kendine ait bir şey istiflemiyor.

Hadassa, 11 Şubat 2010

Belki de travma terapisinden sonra bir kibutza yerleşmeliyim. Ruben elbette karşı çıkıyor. Kibutzta sadece hurma hasadı yaparmışım, öyle diyor. Ama ben buna aldırmam. Günü nasıl geçireceğim önceden kesin bir plana bağlanırdı, kibutzta oturanlarla birlikte yemek yer ve eğlenirdim, yalnız kalmazdım ama ailemle birlikte olmazdım. Tabii Noah da benimle birlikte gelmeliydi.

Ruben bunu aklımdan çıkarmamı söylüyor, okulumu bitirmeli, sonra da üniversiteye gitmeliymişim. Hem zaten on sekiz yaşının üstündekileri alıyorlarmış kibutza. Ama Levi, gençlere özel bir psikiyatrik deneme kibutzu olduğunu söylüyor. Orada bakıcı olarak çalışmak üzere başvurmuş, çünkü Hadassa'da ilaç sanayii bağlamında çalışmaktan bıkmış.

Hadassa, 12 Şubat 2010

Levi'den gençlere özel psikiyatrik kibutz broşürünü aldım. Ama büyük olasılıkla orada kendimi rahat hissetmem. Dinle çok iç içe. Sadece koşer yemekleri yeniyor, sabata da öyle sıkı sıkıya uyuluyor ki, asansörün düşmesine bile basılamıyor, nerede kalmış okumak ya da yazmak ya da resim yapmak. Uyulması gereken kuralların sayısı yaklaşık olarak 600. Levi bunun önemi olmadığını söylüyor, çünkü ruhsal dengesizlik varsa ne kadar kural konsa az gelirmiş. Duyuru tahtasına sık sık birtakım sözler yazıyor. "Güzellik, içten vuran durgun bir parıltıdır" ya da "Kendini değil, başkalarını düşün". Eh, bilemiyorum. Çalışma kampına benziyor. Ne de olsa terapi görüyorum. Rahel, Levi'nin ezoterik bir hayalperest olduğunu söylüyor.

On Dokuzuncu Gün

Böyle ıssız bir adada her gün olup bitenler gerçekten inanılmaz.

Yeşil bir engerek yılanı ansızın denize inen yoldan geçiyor ve bir kayanın girintisinde gözden kayboluyor. Bir sabah iki koyun ve bir kuzu terasımızda duruyorlar ve bizi görünce hemen arazimizi çevreleyen duvarın üstünden atlıyorlar. Tuvaleti temizlemek için denizden su taşıdığımız kovanın içinde minicik, saydam yengeçler kaynaşıyor; boğazdan bir kruvazör geçiyor, onlar da bizi, bizim yaptığımız gibi dürbünle seyrediyorlar. Sırtı turkuaz bir kuş denizin yüzeyine neredeyse sürtünerek uçup yanımızdan geçiyor, mor çiçekler açan biberiye çalısında binlerce arı vızıldıyor, sis bir duvar gibi yükseliyor ve sonra yine dağılıyor. Neredeyse her gün bir şey kırılıyor: bardaklar, tabaklar, kül tablaları. Domatesler küflenmeye yüz tutmuş. Habibi çürümüş balıkların içinde zıplıyor, denizde yıkıyoruz onu, daha ıslakken kumlara dalıyor, akşam tüyleri yine tertemiz. Evin yanındaki çalılarda minicik bir kuş çifti yaşıyor, sabahları, öğlenleri ve akşamları, biz yemek yerken gelip pergoladan bize bakıyorlar. Yolunu şaşırarak bir motosikletli yanlışlıkla bizim koya giriyor, çılgın gibi geçip gidiyor. Deniz ayakkabılarımın tekinin içinden bir akrep beni gözetliyor, Sarah'ın başına güzel bir tavus kelebeği konuyor.

Evvelki gün arı sokması, dün deniz kartalı, bugün yangın uçağı.

Arı, kuskus salatasının içindeydi. Benim katılmadığım yürüyüşte Sarah orada pek çok denizkestanesi gördüğü için deniz motoruyla boğazın öbür tarafına geçerken Maya salatayı yanına almıştı. Maya mutlaka denizkestanesi yumurtalı spagetti hazırlamak istiyordu. Aç kalmaktan hep korkar. Bebekken gırtlığı ve mide mukozası iltihaplanmış, o zaman neredeyse açlıktan ölüyormuş. Kısa bir gezintiye çıksak bile yanına o kadar çok yiyecek alıyor ki, başımıza bir şey gelse hepimize bir tam gün yetecek kadar şey oluyor. Maya, panik ataklarını bile bebekken yaşadığı bu olaya bağlıyor. Kuskus salatasında domates, soğan, salatalık, havuç ve sarı kabak parçaları vardı. Filippa arıyı bu yüzden görmemişti ya da onu bir

kabak parçacığı sanmıştı. Sonradan, kuskus salatasında balık parçaları da bulunduğunu sanmıştım, dedi, yanlışlıkla çok keskin bir balık pulunu ya da kılçığı ısırdığını düşünmüş. Ama Maya arının Filippa'nın ağzından çıkıp uçtuğunu görmüş. Arı ağzının epeyce gerisini, akıl dişlerinin biraz üzerinden gırtlaklarını sokmuş. Yanağı hemen şişti. Elbette ki o kısa gezintiye çıkarken yanımıza ne bir hap ne de merhem almıştık. Hemen motorla geri döndük. Filippa tir tir titriyor, yanağı şiştikçe şişiyordu. Mesele, ağzını arı sokan herkesin mi titrediği, yoksa Filippa'da alerjik bir reaksiyon mu gösterdiğiydi. Filippa'nın gırtlaklarının, soluk almasına olanak veremeyecek derecede şiştiğini düşünmek hepimizi tedirgin ediyordu ama hiçbirimiz bunu dile getiriniyorduk. Filippa'nın başı müthiş ağrıya başladı. Bruno dört beygirlik motorun içinde ne varsa dışarı çıkardı. Yine de evlerin bulunduğu yere varmanız yarım saat kadar sürdü. Hemen ilgilendik Filippa'yla. Hatta aşırı ilgilendik. Önce bir Parkeined yutturduk, bu ilaç iltihabı da biraz önleyecekti. Sonra hemen, taze kaynatılmış adaçayıyla gargara yaptı. Sonra da Bruno ağız boşluğunda arının soktuğu yere, mukoza zarı için uygun olan, şişliği giderici bir kremi pamuklu çubuğa koyarak sürdü. Yatakta yatarken Filippa'nın boğazına bir tampon da koyduk (içinde yağda kızartılmış sıcak soğan vardı), içine buz küpleri doldurulmuş bir elbezini de yanağına bastırdık. Bence Filippa bütün bu iyileştirici önlemlerden o kadar yoruldu ki, akşam yemeğinden önce uyuyakaldı ve ertesi sabah saat ona doğru uyandı. Yanağı hâlâ şişti. Bu olaydan sonra Bruno nereye gitsek, sırt çantasına bir ilkyardım çantası ve ağrı kesiciler, battaniye ve alın feneri koydu.

Hemen ertesi sabah da deniz kartalı konusu. İyice iyileşen ama Bruno'nun ne olur ne olmaz diye bir şezlonga oturtup üstünü örttüğü ve Bruno'nun uyarılarına rağmen ("ağızda ve gırtlak bölgesinde iltihap varsa asla sigara içilmez!") peş peşe sigara yakan Filippa kartalı ilk gören oldu. Evin arkasındaki tepelerin üzerinde ejderhalar uçuyor, diye bağırdı. Hepimiz terasta toplandık. Gerçekten de biraz uzakta, yükseklerde iki büyük yırtıcı kuş uçmaktaydı. Sıcak havayla birlikte, birer siyah nokta haline gelene kadar döne döne havaya yükseldikten sonra yine döne döne aşağı indiler, devasa bir boyuta ulaştılar, sonra ansızın, orta yükseklikten, baş aşağı dalıp bir vadinin çukurunda gözden kayboldular. Onlara üçüncü ve dördüncü yırtıcı kuşlar katıldı. Bir süre sonra beşinci ve altıncı. Hepsi önce

döne döne yükseldiler, sonra alçaldılar ve ansızın dalarak aynı vadi çukuruna girdiler. Bruno ince ayarlı dürbününü, Willi kamerasını getirdi. Dürbün için bir miktar didiştikten ve bunların hangi yırtıcı kuşlar –şahin mi, atmaca mı, doğan mı, kartal mı– olduklarına dair tahminler yürüttükten sonra –Filippa onların ejderha ya da uçan dinazorlar olduğunu söyledi– Sarah, sağ elini güneşe siper edip çıplak gözle bakarak onların deniz kartalı olduklarına karar verdi. Son derece olağandışı, dedi, bu kadar büyük kartalların böylesine büyük bir sürü oluşturması. Bunu daha önce hiçbir yerde görmediğini söyledi. Vadinin çukurunda büyükçe bir hayvan yeni ölmüş olmalı, herhalde bir koyun. O zaman akbabadır onlar, dedi Willi. Ama Sarah bize, sadece akbabaların hayvan leşi yediklerine dair inanışın bilimsel açıdan geçersiz olduğunu açıkladı.

Ve bugün de yangın söndürme uçağı. Bir yabanarısı gibi güdük ve sarı-siyah. Deneme uçuşu yaptığı belli. Uçak görüldüğünde hepimiz aşağıda, deniz kenarındaydık. Uğultuyla ortaya çıktı. Alçalmasını, bir sonraki koyda denize gitgide yaklaşmasını, sonunda suların üzerine inen bir kuğu gibi suları püskürtmesini hayretle izledik, tek fark burada suların havaya fışkırmasıydı, sonra bir süre, karnının üstünde suyun yüzeyini sıyrır gibi görüldü, epeyce zorlanarak tekrar yükseldi ve nihayet karşıdaki sıra tepelerdeki vadi çukurunun belli bir noktasında yeniden su fışkırttı. Bütün bunlar on kez filan tekrarlandı. Hassas dürbün ve kamera tekrar getirildi, bir yangın söndürme uçağının, bir yerde yangın çıkmamasına ya da duman görülmemesine rağmen neden su çekip sonra boşalttığına dair yine önce tahminler yürütüldü. Sadece deneme yapıldığında görüş birliğine vardık. Büyük olasılıkla yeni bir pilot işe başlatılıyordu ya da yangın söndürme uçağının işlevselliği deneniyordu. Uçak gitgide yaklaşıyordu. Sonunda bizim koydan su çekti ve yine burada boşalttı. Her şeyi açık seçik görebiliyorduk. Ve duyabiliyorduk. Epeyce gürültü çıkarıyordu. Pilotlar bizi görmüşler miydi acaba ya da denizde yüzenler ya da sörf yapanlar olup olmadığına bakmaksızın koyumuz onların deneme çalışması planlarına dâhil miydi ve bundan sonra biz her an böyle bir yangın söndürme uçağı tarafından sudan çekilmeye ve sonra bir su fıskiyesiyle herhangi bir ormanlık alan üzerinde yeniden dışarı fırlatılmaya hazırlıklı olmalıydık? Denizde yüzen bir tatilcinin ölüme gittiğı bir film, hatta gerçek bir olay yok muydu buna dair? Bu gösteriden özellikle

hoşlanan Maya dışında hepimiz bunu düşününce paniğe kapıldık ve denize bakan terasa çekildik. Güvenlik açısından. Terasta, ellerimizde cep telefonları, fotoğraf makineleri ve kamerayla yeni gösteriyi bekledik. Ama uçak adamızın üstünde güneybatıya yöneldi. Tam yine denize inecekti ki, evimizin hemen arkasından, cehennemi bir gürültüyle çıkageldi, içgüdüsel olarak kulaklarımızı kapadık, alçaktan uçarak adeta başlarımıza sürtünerek geçti, denize doğru gitti, biberiye çalıları ve palmyeler sallandılar, uçak denizden su çekti, hantal hantal havalandı, koyun üzerinde geniş bir kavis çizerek uçtu, sonra tam gözlerimizin önünde, sadece yirmi-otuz metre kadar uzakta suyu, güneşin altında gümüş gibi ışıldayan görkemli fıskiyeleler halinde boşalttı. Sonra güneye doğru uçtu, uçarken de bir kez sağa, bir kez sola yattı. Bize selam verdiler, dedi Maya, pek heyecanlıydı.

Hemen sonra duş sırası kavgası başladı. Bruno mutfakta yemek pişiriyordu. Maya akşam yemeğinden önce duş alıp saçlarını yıkamak istiyordu. Soyundu, açık havadaki duşun altında, saçlarını şampuanlarken su kesildi. Deniz havlusuna sarınıp darmadağın saçlarından sular süzülürken, Bruno dışında hepimizin poker oynadığı arkadaki terasa geldiğinde öfkeden köpürüyordu Maya. Josefine'in hatası, gülmesi oldu. Maya'dan önce duş yapan ama işi bitince yukarıdaki güneşli terasta bulunan duş suyu deposunu sarnıç suyuyla doldurmayanın Josefine olduğu anlaşıldı. Canikom, dedi, hâlâ gülüyordu, kusura bakma, unuttum. Canikom filan deme bana, dedi Maya. Duş suyunu dolduranın, tuvaleti temizleyenin, bulaşıkları yıkayanın hep ben olması artık gerçekten sinirimi bozmaya başlıyor. Haydi ama, dedi Willi, bulaşıkları çoğunlukla ben yıkıyorum. Evet, dedi Maya, ama nasıl? Deniz suyuyla yıkıyorsun, bütün yağ tabaklara yapışıp kalıyor. Bulaşıkları önce yumuşatman, sonra ön yıkama yapman, sonra ocakta ısıtılmış suyla yıkaman, en sonunda da yine sıcak suyla durulaman gerekir. Duş suyu da herhangi bir saatte değil, sabahları yeniden doldurulur, çünkü o zaman su güneşte ısınır. Ben sana duş alman için su ısıtırım, dedi Bruno mutfaktan, Maya ancak o zaman sakinleşti. Gerçekten güvenilecek tek kişi Bruno, dedi.

Daha sonra, denize bakan terasta kahve içip pasta yerken, uçmak da yelken kullanmak gibi bir şey aslında, dedi Sarah, Josefine baş ağrısına karşı hepinize aspirin vermişti ama Sarah kesinlikle kabul etinemişti, çünkü yıllardır bir tek hap bile almamış olmakla övünüyordu.

Nedenini bilmek ister misiniz?

Maya, Filippa ve ben öğrenmek istedik, Josefine istemedi, hakmakta sakın sakın yatınak istiyordu; Bruno eski evde kalmıştı, kitap okuyordu; Willi de biberiye çalılarında çıkıp patikadan geçerek mutfağa kadar gelen karınca yolunu filme çekiyordu.

İlerleyebilmek için uçakların da tıpkı yelkenliler gibi ilerlemelelerini engelleyen hava direncini yenmeleri gerekir, diye başladı Sarah açıklamalarına. Hava direnci, taşıt aracının biçimine ve hızına bağlıdır. Rüzgâr sadece yelkenli kullanırken değil uçarken de önemli rol oynar. Uçaklar, mümkün olduğunda, rüzgâra karşı kalkarlar ve inerler. Hız, denge sağlar. Hızı az olan bir tekne fırtınada dengesini kaybedebilir ama bir uçak kesinlikle yere çakılır. Bu yüzden de uçarken, deniz motoruyla giderken olduğundan daha fazla kasılıyorum. Sürekli donup kalıyorum, ancak yere indikten sonra gevşiyorum.

Eğer seçme hakkım olsaydı, dedi, Avusturya'ya kesinlikle uçakla gelmezdim. Ama İsrail'den bir yere başka türlü gidilmiyor. Her şeyi araştırmış. Artık direkt feribot bağlantısı yokmuş. Teorik olarak Eilat geçidinden geçip Ürdün'deki Akabe kentine gidilebilirmiş, oradan da otobüsle Amman'a. Oradan Şam'a, sonra otobüsle İstanbul'a, oradan da trenle Viyana'ya. Ya da Ürdün ve Mısır üzerinden. Mısır'dan da feribotla İspanya ya da İtalya'ya. Bütün bunlar hem güç hem de -siyasi durum düşünüldüğünde- neredeyse imkânsızmış, üstelik çok zaman almış. İnsan kendine zaman bulabilirmiş. Viyana'ya uçakla gelmekse yüz altmış Euro'ya mal olmuş.

Sonunda Viyana'ya uçakla gelmek zorunda kalmış. Habibi'yi de pilot kabininin hemen altındaki, ısıtılan bagaj bölümüne koymuşlar.

Tam bir yıl önce, deneme amacıyla, Habibi'yi de alarak Berlin'e uçmuş. Çocukken yaşadığı evi bir kez daha görmek kendisi için çok önemliymiş. Kreşi, okulu ve anaokulunu da. Öncelikle de Daniel'in mezarını.

Daniel'in mezarının İsrail'de olmadığını bilmiyordum ama bir şey sormak istemedim. Sarah da bir şey söylemedi.

İnsan daha önce yaşadığı bir şehre geri dönmek isterse, kendi geçmişiyle yüzleşmesi ve böylece yeni bir gelecek aramak zorunda kalması kaçınılmazdır. Benim durumumda, ben Daniel'in bu şehirdeki geçmişiyle de yüzleştim ve Noah için yeni bir gelecek aramak zorunda kaldım.

Eskiden tam buğdaylı pizzalar aldığımız fırın hâlâ duruyor, hatırlıyor musun, diye sordu, daha sonra sahilde deniz yatağının üzerinde yüzüstü yatarken.

Başım la evet işareti yaptım.

Savigny Meydanı'ndaki kafede kahvaltı ettim. Her şey eskisi gibiydi. Aynı kafe, aynı enerji verici kahvaltı, bir keresinde geceleyin ağaca tırmandığımız ve sizin de çok korktuğunuz oyun yerinin aynı manzarası. Sarah güldü. Hep aşırı korkardınız zaten, dedi. Kreşin bahçesindeki çit hâlâ duruyor, Paul ile beni, başta Kevin ve Tom olmak üzere büyük çocuklar o çalıların arasına sürükleyip külotlarımızı çıkarmaya zorlamışlardı. Çitin arkasındaki gözden uzak patika bile duruyor, isteyen çitteki bir delikten oraya geçebilir ve kimse görmeden sıvışabilirdi. Çitteki delik bile yerinde. Biz sık sık tek başımıza aşağıdaki mahalleye giderdik. Hiç yakalanmadık.

O zaman kaç yaşındaydınız?

Hiçbir fikrim yok, dedi Sarah, daha kreşteydik. Ama biz bahçede oynarken öğretmenler hiç dikkat etmezlerdi, ya kitap okurlar, ya uyurlar ya da yemek pişirirlerdi; bir süre sonra geri döner, hiçbir şey olmamış gibi kum havuzuna otururduk.

Sarah, kum havuzunun kenarında uzun uzun oturmuş, Berlin'deki günlerini düşünüp sigara içmiş. Sonra ilk gittiği ilkokulun önünden de geçmiş. O okulun da hiç değişmemiş olması ürkütücüymüş. Ne bir yenileme, ne değişiklik ya da ek bina, aynı ana kapı, hatta okulun sundurmasının altındaki, herhalde öğrencilerin yaptığı aynı mukavva ejderha. Başka gençler, dedi Sarah, doğdukları şehirde kalırlar, eski evlerini, çocuk yuvalarını ve okullarını ziyaret ettiklerinde her şeyi değişmiş bulurlar ya da hiçbiri yerinde yoktur.

Sadece Berlin'de her şey eskiden olduğu gibiydi. Tek değişen tam da bizim oturduğumuz binanın rengiydi. Şimdi sarı olmuş. Bir süre sustu Sarah.

Temelde bu deneme yolculuğuna öncelikle Daniel yüzünden çıktığını söyledi sonra. Berlin'de çocukken onunla pek teması olmamış. Sadece hafta sonlarında Daniel onların evine geldiğinde görüşmüşler. O zaman bile birbirleriyle pek konuşmazlarmış. Çocuklukta beş yıl büyük bir yaş farkıdır. Daniel'in Berlin'de Ruben, Ariel ve annesiyle birlikte nerede oturduğunu da bilmiyormuş Sarah, onun Alınan arkadaşlarından ya da tanıdıklarından hiçbirini de tanıımıyormuş. Ama Daniel burada büyümüşmüş, bu şehirde dolaşmışmış, sanat eğitimine, sergilere gitmeye burada başlamışmış. Sarah da sanatı Daniel sayesinde keşfetmiş. Belki de Berlin'de beni bekleyen geleceğimdir bu, diye düşünmüş. İlk başlarda, Daniel ile bir kez daha karşılaşmanın en iyi yolunun sanat olduğunu düşünmüş. Daha İsrail'deyken internet kullanarak her şeyi önceden planlamış. Üç sergi seçmiş: C/O galerisinde, Daniel'in en sevdiği fotoğrafçı olan Larry Clark'ın fotoğraf sergisi; Berlin Galerisi'nde, Daniel'in sürekli sözünü ettiği Şilili politik sanatçı Alfredo Jaar'ın kapsamlı retrospektif sergisi; Hamburg Garı'nda, Anthony McCall'ın Sarah'nın özellikle ilgisini çeken büyük çaplı bir ışık gösterisi.

Önce Berlin'in merkezindeki C/O galerisine gittim, orayı biliyor musun, diye sordu Sarah. Hayır, dedim. Eski bir posta merkeziymiş, pek de onarım görmemiş. Duvarlardaki sıvalar dökülüyor. Zeminde hâlâ eski işaretler duruyor. Böyle şeylerden hoşlanıyorum. Larry Clark'ın fotoğrafları oraya çok uymuş. Konusu, altmışlı yıllardan bu yana Amerikan gençliğiymiş, neredeyse tamamı toplumdan dışlanan tipler. Eroin enjekte edenler, sevişen hippiler, on dört-on beş yaşındakilerin teşhirci pozları, hepsinin bedenleri büyük boyutta. Daniel'in dünyası bu muydu, diye sordum kendime. Cinsellik, haplar, narsisizm. Daniel'in birçok kız arkadaşı olmuştu. Para kazanmak için ara sıra modellik de yapmıştı, ayrıca eroin ve Larry Clark'a duyduğu hayranlık. Bütün bunlar beni perişan etti, tabancalarını çekmiş gençler, ellerinde bıçaklar, muştalar. Hiçbir şey güzelleştirilmemişti, her şey gerçekçi, kesin, apaçık, doğrudu. Işık öyle uygun konulmuştu ki fotoğraflar neredeyse insanın gözünü alıyordu. Sonunda onlara bakamaz oldum ve galeriden çıktım. Politik sanatın nasıl bireysel bir etkisi olduğunu, onu sadece seyret-

meyip aynı zamanda onunla kişisel olarak yüzleşmek de gerektiğini daha orada fark ettim. Hemen o gün, Alfredo Jaar'ı görmek üzere Berlin Galerisi'ne de gittim. Belki de Jaar'dan tam karşıt bir resim beklemişimdir, Larry Clark'tan çok Daniel'in karşıtı.

Ve beklediğimi de buldum, ancak Larry Clark'tan daha kolay üstesinden gelinecek gibi değildi.

İçinde bir video gösterilen siyah perdeli bir kabine girdim. Kabinin üstündeki yeşil ışık yanınca içine girilebiliyordu. Karanlık kabine on kişi kadar sığabiliyordu. Videoda önce siyah zemin üzerine beyaz bir yazıdan başka bir şey görünmedi. Ekranın bir yanından öbür yanına ağır ağır akan satırlarda, Güney Afrikalı beyaz fotoğrafçı Kevin Carter'ın hikâyesi anlatılıyordu. Ekranda Kevin Carter'ın foto muhabiri olduğu ve pek çok savaş alanında fotoğraf çektiği yazıyordu. Başından çok şey geçmişti ve kendisi de pek çok kez ölümden kıl payı kurtulmuştu. Sudan'da bir otobüsün içinden, sokakta sürünen ve açlıktan ölmek üzere olan küçük bir kızın fotoğrafını çekmişti. Biraz uzakta bekleyen bir akbaba vardı. Bu fotoğrafın o tarihlerde bütün dünyaya gösterildiği ve Kevin Carter'ın bu yüzden ağır eleştirilere uğradığı yazıyordu. Çocuğa yardım etmek yerine neden fotoğrafını çektiği sürekli sorulmuş ona. Bu fotoğrafla Pulitzer Ödülü'nü almış, sonra da Amerika'nın en büyük, en ünlü fotoğraf ajansında işe girmiş. Kevin Carter bundan kısa bir süre sonra intihar etmiş. Veda mektubunda, kederin ve ıstırabın bir biçimde sevinçten daha ağır bastığını, artık hiçbir şey hissedemediğini yazmış. Bu hikâye siyah zemin üzerine beyaz harflerle anlatıldıktan sonra, sanki o anda deklanşöre basılmış gibi o ünlü fotoğraf saniyenin onda biri kadar bir süre gösterilmiş. Parlak bir ışık çakınca seyirciler hem ürkmüşler hem de gözleri kamaşmış. Sonra video bitmiş. Orada oturup kaldığını söyledi Sarah, o videoyu üç kez peş peşe seyretmiş.

McCall'ın sergisinin nasıl olduğunu da öğrenmek istiyor musun, diye sordu Sarah. Epeyce yorgun olmama ve başımın yine ağrımaya başlamasına rağmen olur, dedim. Bu sergiyi anlatmanın Sarah için önemli olduğu belliydi. Ama önce sert bir kahve içmeliydim. Sarah hazırlamak için koşup gitti, az sonra üzerine kakao tozu serptiği iki fincan köpüklü kapuçino ile geldi.

Ertesi gün McCall sergisine gittim, dedi. Sarah'nın burnunun üzerinde kahvenin köpüğü kalmıştı. Habibi ile ben, dedi, akşam

geç saatlere kadar Charlottenburg Sarayı'nın bahçesinde gezmiştik. Ertesi sabah erkenden kalktım, Habibi'yi dolaştırdım, sonra onu almadan Hamburg Garı'na gittim.

Orada da ilk ziyaret ettiğim yer, bir video gösterimi oldu. Aslında McCall'u seyretmekten başka bir plan yapmamıştım ama sergi salonlarından birinin önünde birtakım kâğıtlar duruyordu, tesadüfen onları okudum. İsraillilerin ve Filistinlilerin sessiz video portreleri gösteriliyormuş. Tabii ilgimi çekti. Gerçi neler göreceğimin önceden açıklanmasından pek hoşlanmam ama bu durumda yararlıydı. Üç tane dar ama çok yüksek ekranda peş peşe üç kez, önce soldaki ekranda, sonra ortadakinde, sonra da sağdakinde aynı insan gösteriliyordu; bu kişiye, her video dizisinden önce belli bir cümle söylenmiş oluyordu. Bu cümleler salonun girişindeki kâğıtlarda yazılıydı. İlk cümlede, o dizideki filmde görünen kişiden adını ve kökenini düşünmesi isteniyordu. Kamera iki-üç dakika kadar bu kişinin yüzüne odaklanıyordu. İkinci cümlede şu isteniyordu: Size ve ailenize neler yapıldığını düşünün. Bu söze verilen sessiz yanıt da filme alınmıştı, ortadaki ekranda gösteriliyordu. Nihayet üçüncü ekranda üçüncü cümleye verilen tepki gösteriliyordu. Cümle şöyleydi: Bağışlayabilir misiniz? Salonda çıt çıkmıyormuş. İlk ekranda, yani ilk cümle üzerinde düşünülmesi istenildiğinde, filme alınanlardan bazıları gülümsemiş, bazıları gururlu ama çoğunluk kederli görünmüş. Aynı kişiler ikinci ekranda görünmüşler, hiç konuşulmasa da ikinci cümle üzerinde düşündükleri belliymiş. Kederle kaplanmayan ve sonunda tamamıyla kedere boğulmayan bir tek yüz yokmuş. Üçüncü ekranda, yani üçüncü sorudan sonra pek çok yüzde çaresizlik, tedirginlik, içe dönüklük okunmuş, bakışlar da çoğunlukla yere çevriliymiş. Birkaçı hemen başlarını hayır anlamında sallamışlar. Bir süre sonra hemen hepsi başlarını hayır anlamında sallamışlar. Ağır ağır, üzülerek ya da kararlılıkla ve sertçe, ama hepsi, İsrailli mi Filistinli mi olduğu anlaşılmayan bir tek kişi dışında hepsi başlarını iki yana sallamışlar.

McCall'ın ışıklı projeksiyonlarının olduğu serginin adı "Five Minutes of Pure Sculpture" imiş. İçleri kapkaranlık olan birkaç büyük salonu işgal ediyordu. O zifiri karanlıkta kurulu ışık çadırları, ağırları, perdeleri ve duvarlarının çevresindeki su buharı sis gibi titreyordu. Gözünün önüne getirebiliyor musun? Yanıt vermedim, Sarah'nın da yanıt beklediğini hiç sanmıyorum. Hemen

devam etti: Önce her ışıklı duvarda durdum; gözlerimin bir duvar gördüğünü ve o duvara çarpıp bir yerimi incitebileceğimi insanın beyni pek hızlı kavrayamaz. Ama sonra, adım adım sırtımdan bir yük kalktı. Kollarımı uzattım, önce arkaya, sonra tekrar öne doğru gittim. Ellerimle yolumu belirleyerek bir ışık çadırının içine girdim ve orada yere oturdum. Çevremde duvarların izdüşümleri vardı, öyle ki sanki bir hücrede oturuyor gibiydim. Bir gerçeklikten bir başkasının içine. Akıl, duygulara karşı pek fazla şey yapamaz. Kudüs'teki evimizde arka tarafını gösteren cam bir kapımız vardı. İlk başlarda tam iki kez cam kapıya toslamıştım, başım şişmişti. Habibi de koşarken o kapıya çarpmıştı ve o günden sonra oturma odasıyla mutfakın arasındaki o tehlikeli engeli yanında biri olmadan geçmeye cesaret edememişti. O günden beri tek başınayken sık sık, genellikle ardına kadar açık olmasına rağmen camlı kapının önünde durmuş ve ulumuştı. Ruben de kapının üzerine bir poster, bir de kâğıt çiçeklerden yapılma bir zincir yapıştırmıştı. Ondan sonra kimse camlı kapıya çarpmadı, bir tek Habibi hâlâ onun önünde inleyerek oturuyor. Hamburg Gari'nda ışık duvarlarının üzerinde posterler yoktu.

İkinci bir salon daha vardı, orada projektörler bütün salonun içinde geniş ışık boruları görüntüsü yaratıyorlardı. İçinde insanların durduğu gerçek boru etkisi yapıyorlardı. Boruların içinden çıkan insanlar hemen sisin içinde görünmez oluyorlardı. Sisin içinden çıkan başka insanlar ışık duvarlarını deliyorlardı. Sanki bir anda hiç kimsenin sağlam bir bedeni kalmamıştı. Herkes, röntgen ışınları gibi o duvarların içinden geçebiliyordu. Bu sanal salonda her zamankinden daha kötü işitebildiğimi, daha kötü görebildiğimi ve dengemi zorlukla koruyabildiğimi hissettim.

Bu büyüdü dünyadan çıkıp güneşin altında bir banka oturduğunda, eskiden, bir sürü güçlü hap aldığı günlerde sürekli buna benzer bir sanal dünyada yaşamış olduğunu anlamış. Kolları, omuzları, bacakları ve başından -ama çevresindeki nesnelerden de sanki- ışına benzeyen gergin iplikler çıkıyormuş. Bu ipliklerin arasına dolanmamak için çoğunlukla çaba harcadığını söyledi Sarah. Kızıldeniz'deyken de kımıldayamayacak kadar güçsüzken ışınlar onu her tarafından sımsıkı çekiyormuş. Artık hiçbir şeyin geçerli olmadığı durumlar bulunduğunu insanların bilmesi gerektiğine inanıyormuş Sarah. Ne deneyimler, ne doğa yasaları, ne ahlak geçerli olurmuş.

Bizim gördüğümüz dünyayla gerçek dünya arasında bir fark varmış. McCall'ın ışık mekânında, dedi Sarah, bütün o ışınların arasında kendimi mutlu hissettim. Özgürdüm.

Berlin'de geçirdiği toplam altı ay olağanüstü yoğunmuş. Her bakımdan. Bir sürü sergi dolaşmış, çocukluğunun pek çok yerini gezmiş, Daniel'in okulunun ve onun annesinin bugün hâlâ oturduğu evin önünde durmuş; Humboldt Üniversitesi'ni, Berlin Gözlemevi'ni ve Berlin-Babelsberg Gözlemevi'ni gezmiş, hatta gelecek sonbaharda Noah ile birlikte kalabilecekleri bir koinün bile bulmuş. Her şey, şimdi ve geçmiş, yaşanan ve sergilerde görülen, bir arada yoğrulmuş gibi görünmüş ona. Sanki kısa bir zaman için bir atomla çekirdeği arasında kalan büyük, boş alan bastırılıp dışarı akıtılmış ve Sarah bütün hayatını küçük bir çakıtaşı halinde ayaklarının altında hissetmiş. Ya da aslında hiç olmayan zamanların arasındaki bir kesişme noktasına vardığını ve bu kesişme noktasının, henüz yaşamadığı gelecek de dahil, bütün hayatı olduğunu hissetmiş; o gelecek de aslında yokmuş, çünkü içinde geriye ya da ileriye dönük düşünülen şimdiki zamandan başka bir şey yokmuş. Hatta bu şimdiki zaman bile tam olarak mevcut değilmiş. Çünkü şimdiki zaman nerede başlayacak ve nerede bitecekmiş?

Belki Hamburg Garı'nda, McCall'ın ışık odalarında.

Daniel'in mezarında çiçek yoktu, dedi Sarah. Kocaman beyaz bir taş vardı, ben de üzerine küçük taşlar koydum.

Sonra günün birinde Ruben telefon etmiş. Kullandığı sözcükleri Sarah artık hatırlayamıyormuş. Korkunç bir şey oldu, demiştir herhalde, Noah, Nefes Çölü'ndeki gözlemevinin kubbesinden atladı. Sarah sustu. Noah'ın öldüğünü anlamam birkaç dakikamı aldı, dedi. Aynı gece uçakla İsrail'e döndüm.

Artık Berlin'de yaşayamam. Bu yüzden Avusturya'yı denemeyi düşündüm.

Yirmi Birinci Gün

Belki bir başka dile tam anlamıyla uyum sağlamanın tek olanağı başından beri tabi olduğumuz işaretlerden kurtulmaktır. Ailesi İsraile göç etmeden önce Sarah neredeyse hiç İbranice konuşamıyordu. O zamanlar buna şaşırdığımızı hatırlıyorum. Ama Marieluise, kendisiyle Jakob'un yeni hayatlarına hazırlanmaları için elzem olan şeyin çocuklar için gereksiz olduğu görüşündeydi: Bir dil kursu. Dil kursları disketler gibidir, demişti o zaman. Sadece o hard diskte ne varsa insanın yurdu o olur.

Sarah ile ben, Filippa'nın hazırladığı yeşil kokteyllerimizi alarak iskelede yatmıştık, yıldızlı gökyüzünü seyrediyorduk.

İsrail, değişik ülkelerden gelen göçmenlere alışıktır, dedi Sarah. İlk başta Kudüs'teki bir lisede sağdan sola yazılan o muhteşem yazıyı bütün o kavisleriyle, kıvrınlarıyla ve noktalarıyla birlikte öğreninişti. Bunun dışında İbranice derslerine girmişti. Başlangıçta konuşmadan ve pek fazla bir şey anlamadan. Birkaç ay sonra birden İbranice konuşmuştu. Hem de -en azından ailesi öyle diyormuş- akıcı ve aksansız olarak. Çocukken, ikisi de kendi içine kapanık iki ayrı dünyada aynı anda yaşadığına inanıyor şimdi, bir Alınan ve bir Yahudi dünyasında. İki dünyası arasında hiçbir bağlantı yokmuş. Biri ötekine dönüştürüleliyormuş. Daha sonra iki dünya birbirinden kesin olarak ayrılmış. Alman dünyası gitgide uzaklaşmış ondan, Yahudi dünyası yakınlaşmış. Almanca konuştuğunda sesi, İbranice konuşmasına göre daha yüksek çıkıyormuş.

Adaya hareketimizden az önce Hırvatistanlı bir komşumla konuşmuşum, bana bir Avusturyalıyla arasındaki aşk ilişkisinde yaşanan sorunların dilden kaynaklandığını söylemişti. Almanca konuşması, Hırvatça konuşmasına göre daha kaba oluyormuş. Sevgilisine Almanca söylediği bazı şeyleri Hırvatça asla söylemezmiş. Ama bu şekilde daha güvendeyim, demişti. Beni ancak Hırvatça söylenenler gerçekten incitebilir.

Değişik dünyalara bölünmek, ben daha çok küçükken başladı, dedi Sarah. Ailem Hamburg'dan Berlin'e taşındığında ben altı aylıkmışım. O tarihten sonra yılda birkaç kez, baba tarafından akrabalarımızı ziyaret etmek için Aix-en Provence'a giderdik. Çocukken akrabalarım ile Fransızca konuşurdum. O sırada bile iki dünyada yaşırdım, dedi Sarah. Fransızca benim akraba dünyamdı. Daha yumuşak, daha keyifliydi. Almanca kadar pürüzlü değildi.

Noah çocukken ne Fransızca ne de Almanca konuştu, çoğunlukla susardı. Ama birdenbire konuşmaya başladığı yıldan itibaren kısa süre içinde hem Fransızca hem İbranice konuştu. İbraniceyi kendi kendine öğrendi. Noah'ın İsrail'de gittiği ilkokulda, dedi Sarah, insanın önce yazı yazmayı, sonra matematiği öğrenmesi gerektiği düşünülüyordu. Bu nedenle Noah'ın İsrail'de gittiği ilk sınıfta neredeyse hiç matematik yokmuş. Noah köpürmüş. Matematik dersi olmayan bir okulu düzgün bir okul saymıyormuş. Ona kalsa saatlerce matematik alıştırması yaparmış. Zaten matematik ona her zaman konuşmaktan daha mantıklı gelirmiş.

Maya ile Filippa da birer parlak yeşil kokteyl olarak iskelede bize katılmışlardı. Dördümüz de sırtüstü uzanmıştık, üstümüzde o inanılmaz gökkubbe parıltıyor, ışıltıyordu.

Belki evren yüzündendir, dedi Filippa. Evren hakkında konuşulmaz, onu hesaplamak gerekir.

Evren benim hiç umurumda olmamıştı. Çok uzaktaydı. Ama burada yatarken, durmaksızın bir sonsuzluğun içinden hızla geçen bütün galaksileri düşününce ürperdim.

Noah demişti ki, diye devam etti Sarah, galaksilerin en kenarlarındaki yıldızlar çok hızlı hareket ederler. Bu yüzden kara madde fikri gelmiş insanlara.

Geceleyin bütün gökyüzü siyah, dedi Maya, yıldızlar neden istedikleri gibi hızlı hareket etmesinler ki?

Yerçekimiyle merkezkaç kuvvet arasındaki bağıntıya aykırı olduğundan, diye açıklamıştı Noah bana, dedi Sarah. Bir cisim, kendi yörüngesinde olan bir başka cisme ne kadar yakınsa o kadar hızlıdır, ne kadar uzaksa o kadar yavaştır. Galaksilerin en dıştaki kenarlarında yıldızlar, ölçülmüş madde kitlesinin onları yörüngede

tutabileceğinden daha hızlı hareket ederler. Ayrıca yukarıda bizim göremeyeceğimiz madde olduğu da varsayılıyor.

Sustuk ve dördümüz de görülmeyen maddeye uzun uzun baktık.

Daniel gerçekten İbranice konuştu mu, diye sordum Sarah'a ertesi gün, o resim yapıyordu, ben de sebze çorbası hazırlamak için malzemeleri ince ince dilimliyordum. Hayır, dedi Sarah, yanaşmadı buna. İsrail'de İngilizceyle işini halledebiliyormuş. İngilizce ilginç bir şekilde tarafsız bir dilmiş. Hatta gittiği sanat okulunda eğitim dili İngilizceymiş. Daniel, ailenin geri kalan kısmının tersine, Yahudi dinine geçmemiş. Ama en çok korktuğu, askerlik hizmetiymiş. Üç yıl askere gitmeyi hayal bile edemiyormuş. İsrail'de askerlik süresi başka şeyler yanında göçmenlerin ülkeye uyum sağlamasına da yarıyormuş. İbranice dersleri, din, politika, İsrail tarihi filan gibi dersler varmış. Daniel tam da bunu istemiyormuş: Uyum sağlamak. Sarah onun kendini İsrail halkı arasında gerçekten iyi hissetmediğini düşünüyor. Almanya'da kimse kimseyle ilgilenmezmiş. İsrail'de durum farklıymış. Sıkıntıya düşene yardım edilirmiş. Ve Daniel'in sıkıntıda olduğunu nihayetinde herkes görmüşmüş. Ama Daniel bunu kabul etmek istememiş. Ailesindekiler de öyle. Sarah, bir arkadaşının annesine, Daniel'in patlamak üzere olan bir barut fıçısı gibi olduğunu söylediğini duymuş. Evet, biliyorum, demiş annesi de. Ve hiçbir şey yapmamış. Babası zaten yapmazmış. Jakob her şeye hâkim olduğunu düşünüyormuş. Ama insan bir bağımlıya hâkim olamaz ki.

Yirmi İkinci Gün

Her şey sürekli değişiyor. İnsanlar, inanzaralar, durumlar. Hatta anılar bile.

Sonradan, adayı düşünürken, herkes bir başka şey düşünecek. Bazı dikenli çalılar belki her birimizin aklına gelecek, aynı şekilde bazı düşünceler de, belirli içkiler de (köpüklü şarap ve Aperol mutlaka), belki gün batımları da, çünkü onların yoğunlaşıp tek bir gün batımına dönüşme özelliği vardır. Herhalde her birimizin görmüş olduğu gün batımı manzaralı pek çok kartpostal yüzünden. Şurası kesin: Hiçbirimizde adanın eksiksiz bir görünümü kalmamış. Yine de ada konusunda anlaşılabiliyoruz. Gerçekliğimizde değil de imgelerimizde daha iyi anlaşıyoruz. İmgelerimiz birbirine bağlı olmayan açıklamaları, fikirleri, anıları tamamlıyor. Birbirimizi dinlemeden konuştuğumuzu, ada ya da travma ya da ölüm derken her birimizin farklı şeyler kastettiğini anlamanın üstesinden gelmeliyiz, bir an karşımızdakinin kafasının içinden bakarak görebilsek aklımızı kacırdık. Gözümüzde canlandırdığımız şeyler o kadar farklıdır birbirinden. Öte yandan bizi korkutacak kadar da yakındırlar. Sarah'nın hikâyesi bu adaya dair anıların içine girecek, onları değiştirecek.

Şu anda en büyük değişiklik, bizim koyumuzun önündeki koyda, kayalıkların üzerinde bulunan bir derin dondurucu ve büyük bir odun yığını, odunlar bizim evlerimizle bir sonraki koydaki iki boş ev arasında duruyor. Herhangi bir yerde, görünürde elektrik olmadan duran paslı bir derin dondurucuya el konulabileceği belli. Eski yıllarda bu olay hakkında konuşmuştuk aramızda. Tekneyle gezerken, çevredeki pek çok adanın birinde atılmış bir derin dondurucu görürsek –ki bunun hiç de hoş olmayan bir çöpe atma şekli olduğunu düşünmüştük– sonraki yıllarda aynı yerde bir ev ya da bir kulübe de gördüğümüz dikkatimizi çekmişti. Bizim ıssız adamız zamanla kocaman bir tatil yerine mi dönüşecekti? Kresimir'e kalırsa burada inşaat yapmak hâlâ pek kolay değil, ancak gizlice

yaparsanız ve ev bitmeden yakalanmazsanız mümkün. Bir önceki koydaki arsanın sahibi temele beton döktürürken yakalanmış. Bunun üzerine hemen inşaat yasağı getirilmiş. Bizim koyla iki boş evin bulunduğu koy arasında inşaat yapma planı hakkında bir şey demedi Kresimir. Ama o koca odun yığınının başka ne anlamı olabilir? Belki de adadaki tatillerimizin sona ermesi yakındır.

İnsan vazgeçmeyi bilmeli, dedi Sarah. Her şey sürekli değişiyor. Aşk da. Tam üç yıl Moşe ile birlikteymiş. Ama bir yıl önce ayrılmış ondan. Moşe onun yalnızlığını kabullenememiş. Sarah da onun asla intihar etmeyeceğine dair söz verememesine katlanarak hayatını sürdürmek istememiş.

Daniel'i bağışlayabilir misin, diye sordum Sarah'a.

Başını iki yana salladı.

Bağışlayamam, sadece sevebilirim, dedi sonra.

Hadassa, 6 Şubat 2010

Şimdi travma terapisine hazırlanıyorum ama bir şeyin değiştiğini hissetmiyorum. Aynı tekdüzelik: Her gün ergo terapisi (dostluk bileklikleri örüyoruz), haftada iki kez konuşkan olmayan psikologla tekli terapi, haftada bir kez psikiyatrı otojen çalışma. Bu kadar. Aslında sadece hapların dozajını biraz azalttılar. Psikiyatrim, artık kendimi tehlikeye sokma durumunun azaltılmasının önemli olduğunu söylüyor, günde-lik dengeliliğin, sağlam alanlar yaratmanın, güvenin, güvenilirliğin, anlaşma yeteneğinin. Eh, peki.

Hadassa, 10 Şubat 2010

Öfkeliyim! Rahel'i benden uzaklaştırdılar. Güya benimle temas etmesi travma terapime zarar veriyormuş. Çünkü psikologum yerine onunla konuşuyormuşum. Ama bunun suçlusu ben değilim. Suçlusu psikologum. Hiç konuşmuyor. Benim onu zorlamamı gerekiyor. Karşındaki susarsa içini nasıl dökebilirsin? Güya amaç buymuş. Biri konuşmamı istediği için değil, kendim istediğim için konuşmalıymışım. Ama ben Rahel'le konuşmak istiyorum.

Hadassa, 12 Şubat 2010

Bana yine iğne yapmaları öyle heyecanlandırdı ki beni. Bu mu güven sağlayacak? Rahel bugün geldi ve hâlâ eğitimde olduğunu söyledi.

Benimle konuşmasına izin verilmiyormuş. Buna kendisi de inanmıyor. Önce konuşmam isteniyor, konuşunca da kendi istediğim kişiyle değil, onların istediği kişiyle konuşmama izin veriliyor. Psikiyatrim da ansızın bana zaman ayıramaz oldu. Psikiyatriden nefret ediyorum.

Hadassa, 15 Şubat 2010

İşkence çekiyorum. Kadın psikolog şimdi benimle gezintiye çıkıyor. Ama salyangoz gibi sürünerek yürüyor. Herhalde hareket etmenin konuşmamı kolaylaştıracağını sanıyor. Ama ben konuşmakta zorlanmıyorum. Beni zorlayan kadının suskunluğu.

Hadassa, 16 Şubat 2010

Ruben, Ariel ve Noah da artık beni ziyaret edemeyecekler. Tam da şimdi! Daha önce akıllarına gelmeliydi bu. Acilen huzur istediğim günlerde. Şimdiyse ziyaretçi istiyorum. Benden ne istiyor bunlar? Onların talimatlarına uymamı mı? Vesayetten nefret ediyorum. Bunu anlaşılmaya yatkınlık olarak mı anlıyorlar? Okuyacak bir şeyim de kalmadı. Akşam sekizde uyumak istemiyorsam televizyonda erken saat dizilerini seyretmem gerekiyor. Harika! Terapiye uygun olmak için insanın ahmaklaşması mı gerekiyor? Moşe bana hak veriyor. (O sürekli psikiyatride mi?)

Hadassa, 18 Şubat 2010

Psikoloğuma bir itirazım yok. Tersine. Sempatik buluyorum onu. Hiçbir şey söylememesi de sorun değil. Zaten çok fazla konuşuluyor. Ama onun susmaya hakkı varken konuşan neden hep ben oluyorum? Moşe bana âşık olduğunu iddia ediyor. Söylediklerine inanmıyorum. Kendine müttetik arıyor.

Hadassa, 22 Şubat 2010

Güya yirmi gündür travma terapisine hazırlık aşamasındaymışım. Pesah Bayramı'nda bir haftalığına eve gitmeme izin verilecek. O gün gelene kadar yüzleşme konusunu tamamlamalıyım.

Televizyonda hastane dizileri oynarken Moşe ile ben sigara odasında oturuyoruz. Berbat kokuyor orası. İskambil oynuyoruz. Moşe öğretti bana. Zaman geçiriyoruz. Haftada bir kez Ruben telefon ediyor.

Noah iyi. Ariel hastabakıcılık eğitimine katıldı. Şaşırdım. Askerden döndükten sonra fizikçi olmak istiyordu.

Hadassa, 26 Şubat 2010

Moşe saçlarıma perma yaptı. Öylece. Elinden iyi geliyor. Üstelik böyle bir şeyi hayatında hiç yapmamış. Eline geçirdiği bütün berbat kokulu sıvıları ve çeşitli renklerde bigudileri gizlice içeri soktu ve işe girişti. Başımın derisi feci yandı, ama artık bütün saçsız yerleri kapatan güzel, iri buklelerim var. Psikiyatride saçlarımı görünce ortalığı ayağa kaldırdılar. Güya yaraların henüz tamamıyla iyileşmemiş. Moşe'yi kovmakla tehdit ettiler, bana da kan tahlili yaptılar.

Sanırım şimdi de narsistik kişilik bozukluğum olduğunu tahmin ediyorlar. Neden hemen borderline kişilik bozukluğu demiyorlar? Ne herkesin dikkatini çekmek istiyorum ne de istenenleri yapmak. Sadece okumak istiyorum. Ve saçma sapan televizyon dizileri izlememek. Güya bir de insanlardan kaçırıyormuşum. Ama ben buradaki süs bebekleriyle televizyon dizileri ya da makyaj sorunları hakkında konuşmak istemiyorum. Moşe ile olan ilişkimden hiç hoşlanmıyorlar.

Hadassa, 28 Şubat 2010

Dün akşam Purim başladı.⁹ Bazı psikologlar ve bakıcılar maske takıp ortalıkta dolaşıyorlar. Bugün aşağıdaki tören salonunda bir geçit resmi yapılacaktı. Ben gitmeyeceğim.

Haftada iki kez Jakobsen'in gevşeme yöntemlerini öğreniyorum. Hoşuma gidiyor. Bedenimdeki her kası birbiri ardına tek tek geriyorum, öylece birkaç saniye bekleyip tekrar gevşetiyorum. Çok hoş bir şey. Şimdiye kadar en hoşlandığım şeyler bu beden terapileri oldu. Gevşeme çalışmalarının sonunda güzel bir şey düşünmemiz isteniyor. Ben bir kuş olduğumu hayal ediyorum. Bazen de bir balık.

Hadassa, 1 Mart 2010

Sonunda psikiyatr benimle tekrar mantıklı bir biçimde konuştu. Bende narsist bir bozukluk olduğunu hiç düşünmemiş. Benim, dikkatimi sorunlarımdan uzaklaştırmaya çalıştığımı söyledi. Okuyarak, ziyaretçilerle, Moşe ile. Bu çok normalmiş. Bana zorla bir şey yaptırmayı

⁹ Purim: Antik Pers İmparatorluğu'nda yaşayan Yahudilerin, Haman'ın onları öldürme planından kurtuluşunun anısına kutladıkları bir bayram. (ç.n.)

hiç düşünmüyorlarmış. Her şey bana bağlıymış. Zaten kendimi böyle oyalamamın da bir anlamı varmış. Beynimi, dikkatini başka yöne çevirme konusunda çalıştırırlarmış. Ailem beni ziyaret etmezse onları kaybetmekten korkar mıymışım? Hayır, korkmam. Yanımda olduklarını biliyorum.

Sanat çalışmaları yapmak ister miymişim? Hayır, istemiyorum.

Artık travmamla yüzleşmeye başlamak istiyorum.

Ondan ne mi bekliyormuşum?

“Güven” dedim, o da gülümsedi.

Yirmi Üçüncü Gün

Kızlar akşam yemeğini hazırlarken –beş çeşitlik bir Israil-Avusturya menüsü olacaktı– Josefine, Willi, Bruno ve ben Habibi’yi de alıp dağ bayır dolaşmaya çıktık. Dün geceki sirokkro rüzgârının ardından hava serinlemişti ama gökyüzü maviydi. Manzara pırıl pırıldı, her şey yeni yıkanmış gibi görünüyordu, biz de çevik adımlarla yola koyulduk. Habibi bu akşam –havanın serinlemesinden olacak– özellikle neşeliydi, sürekli yoldan ayrılıyor, çalıların arasına dalıyor, taşların altını kokluyor ve yaşlı zeytin ağaçlarının kol kalınlığındaki köklerini sökmeye çalışıyordu. Tepeye çıkınca, altımızda, sağda ve solda, oyuncak gemiciklere benzeyen beyaz yelkenlileriyle kobalt mavisi deniz çarşaf gibi yayılırken, Habibi daha da uzaklaşmaya başladı bizden. Onun kum rengi gövdesinin orada burada, dikenli çalılarının arasında, büyük kaya parçalarının üzerinde ya da uzun, cılız otların içinde parladığını görüyorduk. Nihayet geri dönmek istediğimizde –güneş batmaya başlamıştı– seslenmelerimiz de ıslık çalmamız da fayda etmedi. Habibi ortalarda yoktu. Acaba Sarah bizimle gelmediği için yine gücenmiş ve eski bir ahıra ya da bir çalının altına mı saklanmıştı? İncir ağacının altına, yıkıntının basamaklarına oturup bekledik. Güneş battı. Birden Habibi’nin uzakta havladığını duyduk. Neler oluyordu orada? Bu ıssız adada kime havlıyordu Habibi? Adanın en kuzeybatısında bulunan marinaya kadar koşmuş muydu? Havlama sesi tiz bir ulumaya dönüştü, sonra yine havlama duyuldu. Ya bir yerine bir şey olduysa? Ya kayadan kayaya usulca geçerken kaydıysa ve kendi başına kurtulamıyorsa, ya da ya bir çukura düştüyse? Josefine ile Willi, Habibi’nin başka bir köpeğe –belki de koya demirleyen yelkenlilerden birinden inen ve köpeğiyle birlikte tepeye tırmanmak isteyen biri vardı– rastladığını ve ona havladığını düşünüyorlardı. İki ayrı köpeğin havladığı belli, dediler. Saat çok ilerlediği için geri dönmemizi önerdiler. Habibi nasıl olsa tek başına bulabilirdi evlerimizi. Ama ben dağların arasındaki yarıklarda ya da koyların ötesinde güçlü yankılar duyulabildiğini, Habibi’nin de sık sık kendi sesinin yankısını baş-

ka bir köpek sandığını biliyordum. Habibi'nin düştüğü bir çukurun içinden hayali bir köpeğe havladığını, sonunda bitkin düşüp sustuğunu getiriyordum gözümün önüne. O zaman o ıssız adada hiç ses duyulmayacak, biz de Habibi'yi bir daha bulamayacaktık. Hayatında sevdiği her şeyi kaybetmiş olan Sarah'a, gezintimizden döndükten sonra Habibi'yi bir başına karanlık bir çukurda bıraktığımızı, açlıktan ölüme terk ettiğimizi nasıl anlatmak zorunda kalacağımı hayal ediyordum. Paniğe kapıldım. Habibi'yi kesinlikle kurtarmalıyım. Ne yazık ki güneş durmadan alçalıyordu, gözümde de yolu daha da karanlık gösteren numaralı güneş gözlüğüm vardı. Ama gözlüksüz ne yapacağımı bilemezdim ve günüşiğinde bile, yolu olmayan bir yerde yürürken bir yerime bir şey olmadan tek adım atamazdım. Habibi durmaksızın havlıyordu. Sonunda Josefine ile Willi'nin eve geri dönmelerine –biz o arada sofrayı kurar ve içecekleri hazırlarız, dediler– Bruno ile benim de köpeği kurtarmaya çalışmamıza karar verdik. Bruno sırt çantasını doldururken içine alına takılan fenerleri ve su da koymuştu. Yol geçmeyen bir arazide o günkü kadar hızlı yürümemiştim hiç. Aslında dağ keçisi gibi taştan taşa sıçradım desem daha doğru. Tehlikeli bir şey bu, çünkü dağda taşta, otlarla ve dikenli çalılarla kaplı yerlerde kolayca ayağını burkabilir insan. Ama olağanüstü durumlarda belli ki kesinlikle ayağını sağlam basıyorum. Ben önde, daha yavaş tırmanan Bruno arkada, gitgide daha da kuvvetlenen havlamaları izledik. Alçak duvarların birkaçına ve iki kayaya tırmandıktan sonra, adanın güneyindeki tepeleri ve koyları görebildik. Oradan bakarken, epeyce aşağıımızda, iki sonraki koyun kıyısında Habibi'nin bir koyunun karşısında durmuş havladığını gördük. Lacivert denizin önünde hem koyunun hem Habibi'nin tüyleri pırıl pırıldı. Kayalar koya dimdik iniyor, kıyı da az ya da çok dik kaya parçalarından oluşuyordu. Tanrı'ya şükür Habibi bir çukura düşmemişti! Önce zaten hiçbir yol bulunmayan dağ sırtını, sonra da geçilmesi daha da zor kayaları yıldırım gibi aşip iki sonraki koya nasıl indiğimizi hatırlayamıyorum. Biz koya vardığımızda Habibi koyunu denize iteklemek üzereydi. Hemen yanımıza gelmesi talimatını verinemize rağmen dönüp bize bakmadı bile. Öyle bir av heyecanına kapılmıştı ki, ne kanıp yanımıza geliyor ne de yakalanıyordu, incecik bacaklarıyla denizin kıyısındaki kayalara tırmanıyordu. Koyun da öyle. Ben tam karın üstü sürünerek Habibi'ye yaklaşmış-

tım ki, korku içindeki koyun denizdeki küçücük bir kayanın üzerine atladı ve orada durup böğürdü. Var gücüyle uluyan Habibi'yi kuyruğundan yakalayıp kendime çektim. Bruno tasmaını taktı. Kaybedecek zamanımız yoktu, koyunu denizdeki küçücük kayanın üzerinde bıraktık, dik bayırı tırmanmaya başladık. Kayaları ve özellikle kayaların arasındaki derin çukurları loş ışıktaki hâlâ görebiliyorduk. Numaralı güneş gözlüğümle Bruno kadar iyi göremiyordum tabii. Arkamızdaki Habibi'nin tasmaını çekerek aceleyle teppeye tırmandık ve güneş tam batarken tepenin doruğuna ulaştık. İlk anda kurtulduğumuzu hissettik, dip dibe dizili adaların tepelerinden geçen patıkaya az sonra ulaşacağımızdan çok emindik. Ama hava bir anda kararmıştı, Bruno'nun çantasından çıkardığımız alın fenerleri de arazinin ancak küçük bir parçasını görmemize yetiyordu. Birkaç metre boyunca bir patıkaya ya da yola benzeyen her yer kısa süre sonra ya bir çalılıkta ya da kayada bitiyordu. Kısacası, söyleyecek bir şey yok: Hiçbir yol bulunmayan arazide kaybolmuştuk. Ve ihtiyatla, fenerin ışığında adım adım ilerlerken genel görüşümüzü kaybettik. Ne sık sık gittiğimiz yıkıntının nerede olduğunu ne de alçak duvarların hangisinin üzerinden atladığımızı biliyorduk. Hepsi tanıdık geliyordu gözümüze. Ama acaba yıkıntının öbür tarafına geçmiş miydik, yoksa bu tarafında mıydık ya da tam ters yönde mi tırmanıyorduk? Bazen bir zeytinliği ya da taşlık düzlüğü tanıdığımızı emin oluyorduk, ama sonra adanın o güne kadar hiç bilmediğimiz bir yerine geldiğimizi düşünüyorduk. Bu şekilde birkaç saat yolumuzu bulamadan dolaştık. Herhalde karda ve siste Alp dağlarına tırmanan ve elli metre ötedeki sığınacakları kulübenin çevresinde daireler çizip duran, sonunda donan dağcılar gibiydik. Yorulduk, düşüp yaralanlama olasılığı arttı. Sonunda dimdik indiği anlaşılan dağınık kayalarda bulduk kendimizi. Kayaların arasındaki, cılız, uzun otların gizlediği yarıklar derinleşiyordu. Bir keresinde bir ayağım bir yarığa girdi, güçlükle çıkarabildim; bir seferinde de Bruno beline kadar geniş bir yarığa düştü. Habibi ulumaya başlayıp daha ileri gitmek istemeyince sivri bir kayanın üzerinde mola verdik. Habibi kucağıma geldi, soluk soluğaydı. Kalan suyumuzu ona içirdik. Yarım saat dinlendikten sonra üçümüzün de o karanlıkta daha fazla tırınanamayacağı anlaşıldı. Bizimle bir sonraki koy arasında –doğru tahmin ediyorduk– aşamayacağımız bir koyak vardı. Aşağıdaki koyda bulunan ve karanlıkta

fenerlerimizin sağı sola hareket ettiğini görmüş olmaları gereken birkaç gemi, kırmızı ışıklarla sinyal verdi ama bunun bize bir yararı yoktu. Uzaklarda, evimizin terasında yanan gaz lambasının ışığını görüyorduk. Sabahı beklemeye karar verdik. Başımıza bir şey gelemezdi, hava ılıktı, hem hırkalarımız yanımızdaydı. Sırt çantasında bir paket gofret de vardı. Benim altı sigaram kalmıştı. Yine de kendimi buzda ve karda kalmış gibi hissediyordum. Tam o sırada Bruno'nun cep telefonunun yanında olduğunu hatırladık. Henüz şarjı bitmemişti. Josefine'e telefon ederken aklımıza bir an bile kurtarılmak gelmedi, anlaşılan arayacağımızı tahmin etmiş Josefine, açık arazide geceleyeceğimizi ötekilere haber vermek üzere yerinden fırlamış. Telaşa gerek yok, dedi Bruno, sabah gün ağardığında Habibi ile birlikte geliriz. Söz konusu bile değil, dedi Josefine, biz zaten epeydir fenerlerinizin ışığının tepelerde oraya buraya döndüğünü görüyoruz. Ayrıca yemek de hazır. Gelip alacağız sizi. Sivri kayaların üzerinde gayet rahatsız bir durumda otururken, bizi kurtarmayı başarabilecekleri hiç aklımıza gelmemişti. Nerede bulunduğumuzu, alnımızdaki fenerler sayesinde bizden daha iyi bilen Josefine ile Willi, cep fenerini ve gaz lambasını alarak yola çıktı. Yaklaştıklarını görüyorduk. Sonunda Josefine gaz lambasıyla güvenli patikada kaldı, Willi de el feneriyle –Josefine'in elindeki gaz lambasının görüş mesafesinde– kayalık arazide adım adım ilerledi. El feneri yavaş yavaş yaklaştı, sonunda seslensek Willi'nin duyacağı mesafeye ulaştı. O arada iyice koyulaşan karanlığın içinde yönelebileceğimiz bir noktanın olması, kurtulacağımızı düşünmemizi sağladı. Bruno yorgun Habibi'yi sırt çantasına soktu, dikkatle el fenerinin ışığına doğru yürüdük. On dakika sonra Willi'nin yanındaydık, beş dakika sonra da patikadaki Josefine ile buluştuk. Yarım saat uzaklıkta olan evimize doğru bayır aşağı iniş, numaralı güneş gözlüğüme rağmen gül bahçesinden geçer gibiydi.

Evde coşkuyla karşılandık, kızlar sırt çantasının içinden sadece başı çıkan Habibi'nin fotoğrafını çektiler. Sonra Israil-Avusturya menüsündeki beş çeşit yemeği silip süpürdük, birkaç gün önce sahil lokantasından getirdiğimiz köpeköldürenlerin sonuncusunu içip sarhoş olduk, Habibi'yle birlikte güven içinde olmamıza çok seviniyorduk. Ama şoktan geriye bir şey kaldı: Her şey çok çabuk tersine dönebilir. Biri bir iz sürer. Biri kopup gidebilir. Biri kaybolabilir.

İlerleyen saatlerde herkes yaşadığı serüvenleri anlattı, hepsi birbirinden baskın çılgın tesadüflerdi. Maya eskiden, küçük bir kızken ve panik atakları başlamadan önce, öyle korkusuzmuş ki, cebinde parası olmadan otostopla bir yerlere gitmeye kalkışarak ailesinin ödünü koparmış; sonunda, bir otomobil sürücüsünün yaklaşma denemelerini geri çevirdikten sonra nerede bulunduğu hakkında en ufak bir fikri yokken, bu adam onu gece vakti arabadan atmış. Maya korkusuzca yolun karşı tarafına geçmiş, ters yönde otostop yapmış ve mucize eseri yirmi dört saat sonra şehrine geri dönmüş. Herhalde, diyerek güldü Maya, birkaç saat İtalya'da kalmışımıdır.

Filippa arkadaşlarıyla gittiği Türkiye'de gezerken yolunu kaybetmiş, uyumak için karanlıkta bir yere yatmış, sabah erkenden görmüş ki yattığı yer bir çöplükmüş. Willi ile Josefine, Kanada'nın el değmemiş bir bölgesinde çadırlarında gecelemişler, birden bir ayı çadırın çevresinde dolaşmış, sonunda çadırın yukarısındaki bir ağaca yerleşmiş. İkisi, ertesi gün çadırdan çıkmayı göze alamamışlar. Sarah bütün anlatılanları taçlandırdı: Zooloji eğitimi sırasında bir kız arkadaşıyla birlikte üç ay orta Afrika'daki bir doğal yaşamı koruma bölgesinde stajını tamamlamış, geceleri açık havada uyku tulumlarında yatmışlar. Gece yarısı iki çita gelmiş, ısınmak için olsa gerek kızların üzerine yatmışlar. Hatırı sayılır ağırlıkları ve kızların dayanmaları gereken korku dışında en kötüsü, çitaların berbat ağız kokusuymuş.

Yirmi Dördüncü ve Yirmi Beşinci Gün

Ertesi gün, eski evin ot bürümüş bahçesinde yabani roka toplarken Sarah, annemle babam tanıştığında sen yanlarında mıydın, diye sordu.

Hayır, dedim, ben o sırada Berlin'de yaşıyordum, Marieluse de Hamburg'da. Ben ancak altı ay sonra bir okuma için Hamburg'a gittiğimde tanıştım Jakob'la.

Bir taşın üzerine oturdum, eskiden bahçeyi çevreleyen küçük bir duvardan kopmuş olmalıydı o taş.

Sendeki izlenimi nasıldı, diye soran Sarah roka toplamaya devam etti. Yakışıklıydı, dedim, topladığım yaprakları elimde çiçek demeti gibi tutarken, çoğunlukla kot pantolon ve beyaz gömlek giyerdi. Öndeki iki dişinin arasında küçücük bir boşluk vardı, bu yüzden biraz peltek konuşuyordu. Güldüğü zaman görülebiliyordu o boşluk. Sonra bir biçimde düzelttirdi onu. Çocuksu, çekici, sevimli görünürdü.

Bir başka yönü daha vardı, dedi Sarah.

Evet, dedim.

O arada Jakob'un Spree kıyısındaki bir piknik sırasında, akşam bolca şarap içtikten sonra İsrail'deki Yom Kippur savaşını anlattığını hatırladım, güya gençken katılmış savaşa ve öldürdüğü her Arap için silahının kabzasına bir çentik atmış. O sırada bunun kışkırtmaca olduğunu düşünmüştüm ama Sarah'a bundan hiç söz etmedim.

Berlin'de birlikte geçirdiğimiz aylarda Marieluse bazen görünüşte nedensizce telefonda ağlardı ve öyle yavaş konuşurdu ki ne dediğini zor anlardım, sonra da Jakob'un turne sırasında içki içen bir oyuncuyu nasıl hemen kovduğunu ve aynı gün onun yerine bir başkasını bulduğunu, böylece turnenin neredeyse hiç kesintiye uğramadan devam ettiğini coşkuyla anlatırdı. Bir keresinde, bana telefon ettiğinde arkadan korkunç bir gürültü duyuluyordu. Jakob'un ilk evliliğinden olan üç oğlunun on beş günde bir hafta sonlarında onlara geldiğini söylemişti Marieluse; görünüşe bakılırsa, Jakob evden ayrıldıktan sonra öz anneleri onların her şeyi yapmalarına izin vermişti. Marieluse birden, ondan hiç beklemediğim kadar

yüksek bir sesle ve saldırganca, “Susun!” diye haykırmıştı. Arkadan duyulan gürültü bir anda kesilmişti.

Sen yanlarındayken Jakob hiç hiddetlenir miydi, saldırganlaşıyor muydu, diye sordu Sarah, hâlâ hevesle roka topluyordu. Uzun uzun düşündüm. Aslında öyle bir şey olmadı, dedim ve kendi söylediğime kendim şaşırdım. Ama bize, Marieluisse’e, ya da Sarah’a ve Noah’a saldırganca davrandığı bir tek durum gelmedi aklıma. Sarah’ın annesiyle babasının evinde daha çok Prusya disiplini hüküm sürerdi. Marieluisse güneyli anneler gibi değildi, entelektüel bir anneydi. Onun çocuklarından birini okşadığını ya da kucağına oturttuğunu hiç hatırlamıyorum.

Yeterince roka toplamıştık. Sarah’ın hazırladığı pizza hamuru mutfakta kabarmıştı, üzerine roka koyacaktık. Sarah hamuru, yumuşaması için -usûl böyleydi- defalarca mutfak masasının üzerine vurdu. Pizza hamuru açılırken topaklaşmamalı, ipek gibi düz olmalı, sonra pişirilmeli.

Bir gün, Berlin’de ortağı olduğu Café Goldberg’de Jakob bana, yüzünde güçlü bir ifade olan, iyi giyimli bir adamın çeşitli pozlardaki eski fotoğraflarını göstermişti. Fotoğrafların epeyce büyütüldüğü belli oluyordu, pek iyi taranmamıştı. Portrelerden birinde adam kameraya aşağıdan bakmıştı, fotoğrafa bakacak kişilerin tam gözlerinin içine. Bir başkasında, bir aynanın önündeki şömine rafına gelişigüzel yaslanmış, çenesini bir eline dayamıştı. Üçüncü bir fotoğraf daha hatırlıyorum, boş bir odada basit bir iskemlede bacak bacak üstüne atmış oturuyordu ve bir partituru inceliyordu.

Anne tarafından büyükbabam, demişti Jakob, dansçı ve koreograf. Yirmili yıllarda Almanya’nın ilk bağımsız dansçılarından biriymiş, bir dans kumpanyası kurmuş, her harekete en üst derecede yapaylık katarak dansı doğallığına yeniden kavuşturmak istiyormuş.

Benim örnek aldığım kişi olmuştur hep. Ne yazık ki onu tanıyamadım.

Erken mi ölmüş, diye sormuştum.

Evet, demişti Jakob, Auschwitz’te. Ona pembe bir tütü giydirmişler ve döne döne dans ettirmişler. Sonra kendini elektrikli tellere atmış.

Ertesi sabah her yer puslu ve pespeimbeydi. Denizin üzerini pespeimbe bir tül kaplamıştı, koyun karşısındaki dağlar zor seçilebiliyordu, oysa her bir çalıyı tek tek görebilirdik orada. Hava boğucuydu, dayanılmaz bir nem vardı. Hep birlikte terasta kahvaltı ettik ama pek konuşmadık. Her şey öyle gerçekdışıydı ki. Kendi sözlerimiz bile. Evde pişirdiğimiz ekmek dişlerimizin arasında çıtırdıyordu. Bruno'nun da benim de başımız ağrıyordu, Josefine ile Willi kendilerini pelte gibi hissediyorlardı, Maya ve Filippa'nın keyifleri yoktu. Tek gülen Sarah'tı. Çöl kumunu severim, dedi, rüzgâr onu önüne katar, denizin üstünde nemi iyice emer ve sonra usulca yaklaşır rengini yitirene kadar arazinin üstünde dans eder, bulanık bir görünüm alır, peçeli kadınlar gibi hatları ancak belli belirsiz görülebilir. Filippa'yı oturduğu koltuktan kaldırdı, iki elinden tuttu. Gel, dedi, dans edelim. Suyun altındaymış ya da uzaydaymış gibi, ağırlıksız. İkisi iki yana sallana sallana terasta döndüler. Maya da kalkıp onlara katıldı. Sıra Josefine'deydi. Sonunda hepimiz ele ele tutuşup gitgide hızlanarak sendeleye sendeleye döndük orada.

Adadan ayrılmamızdan beş gün önceydi bu.

Ertesi sabah kâğıtta yazılı Günün Sözü şuydu: "W. bir sabah uyan-
dığına bütün eşyasının çalındığını ve yerine onların aynılarının
konmuş olduğunu gördü."

Hadassa, 8 Nisan 2010

Her şey şimdi açıklığa kavuştu.

Travmamla yüzleşmeyi kabul etmeyeceğim.

Pesah yortusu sırasında evde, anne ve babamızın ölümüyle ilgili çıkmış bütün haberleri okudum. Ruben onları bir dosyaya koymuş ve fotoğraf albümlerinin arkasına saklamış. O zaman neler olduğunu şimdi biliyorum. Ve tam da onları hatırlamak istemiyorum.

Bütün haberlerin bir biçimde yanlış olduğuna inanıyorum. Ama onları farklı gerçekler sayıp dokunmayacağım. Benim anılarım da farklı gerçekliklerin bir çeşitlemesi sayılabilir. Daniel'in hepsinde değil ama bir kısım haberlerde yer alan nefret dolu suçlamalarına da kızmıyorum. Dikizciliğe de. Ve o zaman kaçıp gitmeme de. On beş yaşındaydım. Her şey nasılsa öyleydi.

Derlediğim çeşitli gazete haberlerinden yararlanarak olayların bir versiyonunu yazacağım. O da benim versiyonum olacak. Bunu yaparken hiçbir şeyi hatırlamayacağım, kimseyi yargılamayacak ve hiçbir şeyi mazur görmeyeceğim. Bu raporu kendime ve kliniğe borçluyum. Odamda internet bağlantısı olan bir dizüstü bilgisayar kullanmama izin verdiler. Raporumu yazmayı bitirir bitirmez klinikten bir daha dönmek üzere ayrılacağım.

Yirmi Beşinci G nle Yirmi Sekizinci Gün Arası

Aydınlanan gün geceye üstün gelmişti. Sabah deniz koyu maviydi, beyaz kayalık kıyılar, mor   eklerle beneklenmiş koyu yeşil biberiye çalıları, doymun yeşil palmiyeler ve parlak beyaz ya da parlak kırmızı   ekli zakkumlar, aralarında kahve-yeşil dikenli otlar, gri taşlar ve gri beton, kızıl kahve çamurlu yollar denizden bıçakla kesilmiş esine ayrılıyordu. Yeşil panjurlu, kırmızı damlı iki beyaz ev. G m şs  zeytinlikler. Sahilin beyaz kıyısında renkli şişme makarnalar. Josefina'nın sarı hamağı, tek başına duran dalları birbirine girmiş bir zeytin ağıacıyla kabarık bir çalılığın arasında gerili. Çalıların ortasında kıpkırmızı katlanır kayığımız. Koyu mavi sularda Bruno en büyük yelkeniyle sörf yapıyor.      rüzgâr pek az. Rüzgâr fazlaysa yelken küçük olur, diyor Bruno. S rf tahtasıyla kontrolsüz bir şekilde açık denize kadar savrulmamak için. Habi-bi ile birlikte evlerimizin yakınındaki tepede dururken –biz ona Yağ Dağı adını taktık– boyutların farkına varıyorum. Maviliğın ortasında sörf tahtasının  zerindeki Bruno çok küçük görünüyor. Devrilirse hiçbirimiz onu kurtaramayız. Bu tepeden bakınca, duruşuyla en küçük oğlumza benziyor. Tek fark Paul' n bu kadar az r zg rda sörf yapmaması. Bruno, eski fotoğraflarına yakından bakınca Paul' n şimdiki halini andırıyor. İki birbirine kişilik olarak da benziyorlar mı? Birlikte oldukları insanlar ne kadar yabancıysa ikisi de o kadar hoşsohbet oluyor. İnsanlarla yakınlaştıkça konuşkanlıkları azalıyor. Paul Bruno'ya kıyasla biraz daha böyle olabilir. İki de kendilerini hemen geriye çekiyorlar. Paul' n her zaman Bruno'dan sakladığı şeyler olmuştur. Sadece *cannabis* içtiğini değıl, mutsuzluğunu da saklardı. Hep söylemeden, izin istemeden Bruno'nun dürbününü, gizlice elbisesini, sormadan arabasını alırdı. Neden? Aslında ikisinin de içinde neler yaşadığını bilmiyorum. Paul çok kuvvetli haplar almıyor, o kadarı kesin görünüyor. Bruno depresif değıl – yoksa öyle mi? Bir felaket yaşanmadan önce güvene-

bileceğimiz işaretler var mıdır? Yoksa işaretleri sadece sonradan mı güvenilir olarak yorumlarız, Daniel'de olduğu gibi? Bizim oğlumuz Paul de kendi içinde, korkunç bir patlamayla ansızın boşalabilecek eski bir öfkeyi besliyor mu?

Aşağıdaki denizde Bruno kıyıya doğru sörf yapıyor, tek tek gemiler ve balıkçı tekneleri arkalarında beyaz çizgiler bırakarak geçiyorlar. Tepelerinde martılar döneniyor. Yine tek tek otları, çalıları, yaprakları, dikenleri zumluyorum, iyice yaklaşıtıyorum, hemen sonra engin denize, muazzam gökyüzüne, ucu bucağı görünmeyen sıra tepelere gidiyor bakışlarım. Bir gün, diye düşünüyorum, burada ölmek isterim. Her cennetin içinde korku bulunur. Ama çarmıha gerilmek istemem, diye düşünüyorum hemen, o zaman beden ağırlaşır, yaralarından aşağı sarkar, dayanıklı olduğundan yine de ölmesi uzun sürer. Gırtlığım kesilerek de ölmek istemem, bedenimdeki bütün kan dışarı akana kadar gelmez ölüm. Issız cennet adalarında korkular, fobiler ve takıntılar doğar. Her birimizde var bunlar: Birdenbire altında kalacağımız tsunamiler, ansızın sörf tahtasının yanında ortaya çıkıp deniz kıpkırmızı olana kadar her şeyi mahveden köpekbalığı, hiçbir iletişim yolunun çalışmadığı, cep telefonlarının işlemediği ve herkesin bir başına kaldığı deniz kazalarından korkmak. Habibi gibi toprağın üzerinde yuvarlanmak, tuzlu su içmek, sonsuza kadar birisine koşulsuz tabi olmak istiyorum.

Rüzgâr hırkamı ve Habibi'nin kulaklarını kuvvetle çekiştiriyor. Habibi geri dönmek istiyor.

Yağ Dağı'ndan aşağı inmek zahmetli. Burada hiç yol yok. Sadece daracık keçi yolları var ama onlar da hep kayboluyorlar. Büyükçe bitkilerin, dikenli ve dikensiz otların dibindeki bitki örtüsü alttaki taşları ve kaya parçalarını görmemi engelliyor. Orada bulunması olası yılanları da göremeyiz. Bir seferinde neredeyse aşamayacağımız bir kayaya rastlıyoruz. Habibi ayaklarıyla pek zor tutunabildiğinden onu kucaklamam gerekiyor, sonra ben de karın üstü sürünerek yukarı tırmanıyorum ve öbür tarafta, Habibi kucağımda, popomun üzerinde aşağı kayıyorum. Az sonra sık ağaçlı, yabanileşmiş bir zeytinlikte buluyoruz kendimizi. Birçok asalak bitki zeytin ağaçlarına dolanmış, ince dalların ve yaprakların arasından sızan yumuşak ışık bize kadar ulaşıyor, yabanileşmiş ağaçların kısmen çıplak dalları uzanıp bizi yakalayacak gibi duruyor. Üstelik ortalıkta çıt çıkmıyor. Bir an zaman durmuş gibi geliyor hana, sanki evimize

döndüğümüzde, oradan yüzyıl önce ayrılmışız ve ailemizden ya da arkadaşlarımızdan hiç kimse hayatta kalmamış olacak.

Ertesi sabah zaman devrilmeye başladı. Önceden sonsuz gibi görünen zaman artık sınırlıydı. Adada sadece üç günümüz kalmıştı! Artık hayal kurmaya, uzun uzun düşünmeye, karar alacağımız birtakım konuşmalar yapmaya, yazmaya başlamaya zaman yoktu, nihayet bir kez olsun eski koyun ağılında gecelemeğe ya da adanın güney ucundaki marinaya yürüyerek gitmeye yine zaman yoktu. Adaçayı toplayıp kurutmaya, evde salamura yapmak için tepedeki zeytinlikten zeytin toplamaya ya da denizden çıkan kütüğü boyamaya bile zaman yoktu. Zaman darlığından felce uğramış gibiydim. Sarah'nın günlüğü komodininin üzerinde duruyordu.

Diğer herkes de aynı durumda görünüyordu. Aşağıdaki sahilde bağrışmalar, gülüşmeler yoktu, sadece arka taraftaki terastaki gölgede yorgun insanlar vardı. Beş çeşitli İsrail-Avusturya menüleri de yoktu. Ama alkol ve sigara tüketimi artıyordu.

Sadece Üç Gün Kaldı, Sadece İki Gün

Gelecek, şimdiki zamanın içine doldu ve onu ürküttü.

Toparlanmaya, eşyamızı toplamaya, evi temizlemeye giriştik. Huzursuzlanmaya, güneş batarken içimizi çekmeye (evet ya, sonndan bir önceki günbatımı!) başladık, her an birimiz yerinden fırlıyor, bir şey daha halletmeye gidiyordu. Her zamanki gibi yine birçok erzak artmıştı, her zamanki gibi Bruno toplayıp katlamadan önce kayıkların kuruması gerekiyordu. Konuşmalar önümüzdeki günler üzerinde yoğunlaştı. Willi, döndükten bir hafta sonra, yetmişli yıllarda ünlü olan bir rock şarkıcısı hakkında bir belgesel çekmek üzere Londra'ya uçacaktı, ben de Frankfurt'taki kitap fuarına gidecektim. Josefine, adli tıpta, sınırlı saatlerle çalışmak için iş aramayı düşünüyordu, Maya, panik atakları nedeniyle terapiye başlamayı düşünüyor gibi görünüyordu, on sekiz yaşından beri hiç zevk almadan bir bankada çalışan Filippa da istifa etmeyi ve sosyal hizmetler uzmanı olmak için eğitim almayı aklından geçiriyordu. Gelecekle ilgili planlarından söz etmeyen sadece Bruno ve Sarah'tı. Onlar, sonsuz zamanları varmış gibi sahilde oyalanıyorlardı.

Sarah'nın hastane günlüğünü adadaki son günümüzde de sonuna kadar okuyamadım. Defteri ne zaman elime alsam, içimdeki her şey ona direniyordu. Korkuyordum. Adadan, kafamda korkunç bir cinayet hikâyesiyle ayrılmaktan korkuyordum, eve kadar arabayla dokuz saatlik yolculuk boyunca onu düşünmekten, kitap fuarına kafamda o hikâyeyle gitmekten korkuyordum. Sonunda yatmadan önce defteri Sarah'nın alet kulübesindeki yatağının üzerine bıraktım.

Yirmi Dokuzuncu ve Sonuncu Gün

Kresimir, 29 Eylül 2013 sabahı saat 10'da bizi adadan aldı. Sabah saat altıda kalkmıştık, çöp torbalarının ağzını bağlamış, eşyamızı iskeleye taşımıştık; orada, eşyanın ortasında, güneşin altında oturduk. Eylül sonu için olağanüstü sıcak bir gündü. Adaya veda ederken içmek üzere bir gün önceden soğuttuğumuz son iki şişe beyaz şarabımızı açtık, tekrar bulaşık çıkmasın diye kâğıt bardaklara koyup içtik. Bilinmeyen bir nedenden dolayı sürüler halinde koyumuza akın etmiş olan minicik balıkların kararttığı suyun üzerindeki hava ısıldıyordu.

Birden, bunun adada son kalışımız olduğunu hissettim. Bunu düşünürken bile ada belleğimden çıktı, bir yanılsama oldu, belki de hep öyleydi. Son bir kez o iki ev, gözüme gerçekten denize doğru inen tepenin çukurunda göründü, karşıdaki adalar zinciri gerçekten mevcuttu, iskeledeki taşlar çıplak ayaklarımızın altını yakıyordu, biz balıkçı teknesine binince ada dağınık bir ışık içinde kayboldu. Zaman aradaki farkı kapattı. Saat on, on bir oldu, on iki, bir, iki, üç oldu. Kıyı, liman, arabaların yüklenmesi.

Eve kadar olan yolculuk olaysız geçti. Bruno ile ben her zamanki gibi arabayı dönüşümlü kullandık, Sarah ve Habibi arkada uyudular. Sabah saat ikide eve vardık.

Otuzuncu Gün, Yine Evimizdeyiz

Ertesi gün, Bruno ile ben öğlene doğru kalktığımızda Sarah ve Habibi ortalarda yoktu. Bavulları da. Ne bir mektup, ne bir haber. Hiçbir şey.

Gün içinde, yatak odamıza koyduğum bavulumu boşaltırken en üstte Sarah'nın günlüğünü buldum. Daha adadayken bavulumu koymuş olmalıydı.

Sarah belki geri döner ya da telefon eder diye akşama kadar bekledik. Ama bugüne kadar ondan bir haber almadık. Kudüs'teki evinin telefonu hep meşgul sinyali veriyordu. Belki de artık kullanılmıyordu o numara.

Günlüğün bana bırakılmasını bir görev olarak yorumladım.

Son yazılanları ancak iki ay sonra okuyabildim. Adaya da bir daha adım atmadık.

Hadassa, 22 Nisan 2010

Rapor hazır. İngilizce yazdım. İngilizce tarafsız bir dil. İbranice de, Almanca da yazamazdım onu.

"It all began with a quarrel between Daniel and Jakob in our house in Jerusalem in the late afternoon three days before Yom Kippur Eve...¹⁰ Noah ile ben annemizle birlikte ikinci kattaydık, uzay araştırmalarındaki gelişmelerle ilgili bir belgesel film izliyorduk, bu nedenle hiçbir şey duymadık. Daha sonra komşular polise, Daniel'in evden dışarı fırladığını, babamızın da peşinden koştuğunu anlattılar. Jakob, 'Bunun için hapse girmeye değmez' diye bağıırıyormuş.

Babamız sonunda Daniel'e yetişmiş, onu gömleğinden yakalamış ve sürükleyerek eve getirmiş. Bir süre ortalık sessizdi, sonra yeniden kavgaya tutuştular, komşular da polis çağırdı.

Gazetede bir komşumuzun, 'Ne konuda kavga ettiklerine emin olamadım' dediği yazıyordu, 'Almanca konuşuyorlardı. Lokantadan

10 "Her şey Yom Kippur Yortusu arifesinden üç gün önce, ikinci saatlerinde, Kudüs'teki evimizde, Daniel ile Jakob arasındaki bir kavgayla başladı" (ç.n.).

söz ediyorlardı sanırım.' Yakındaki pazar yerinde görev yapan bir polis hemen gelmişti. Gazetelerdeki haberlere göre, Jakob evin önüne çıkmış, polise ailevi bir mesele yüzünden kavga ettiklerini söylemiş. Gözü morardığından polis onu şikâyetle bulunması için ikna etmeye çalışmış. Jakob şikâyet etmek istememiş. Polis, en azından Daniel'in kimliğini kontrol etmek istemiş.

O sırada Noah ve benimle birlikte birinci kattan aşağı inen annem, Daniel'in pasaportunu alt kattaki yatak odasında bulunan kasadan getirmeyi önermiş. Polis raporuna göre Noah ile ben merdivende beklemiş, daha sonra olanları oradan seyretmişiz.

Jakob, Daniel ve polis memuru birinci ara katta durup konuşmuşlar. Daniel, bir bardak su almak istediğini söyleyip mutfağa gitmiş. Oradan bir bıçak almış. Jakob ile polis konuşmaya devam ederlerken Daniel annemle babamın yatak odasına inmiş. Marieluise o sırada elinde Daniel'in pasaportuyla yukarı çıkıyormuş. Yarı yolda Daniel anneme bıçağı saplamış. Annem bir çılgılık atıp yere düşmüş. Jakob, peşinde polis memuruyla oraya koşmuş. Bıçağı Daniel'in elinden almaya çalışmış, ama Daniel ondan daha güçlü olduğu için bıçağı babama da saplamış. Polis, tabancasını çekip sekiz el ateş etmiş. Kurşunlardan biri Jakob'a rastlamış ama polisin dediğine göre Jakob polis kurşunuyla değil, aldığı bıçak darbelerinden ölmüş. Noah ile ben evden dışarı fırlayıp komşularımızın yanına koşmuşuz."

Ruben ve Ariel'in arzusuyla Daniel İsrail'de toprağa verilmemiş. Bu koşulla, annemizle babamız Yom Kippur arifesinde Kudüs'te, İsrail törelerine uygun bir şekilde defnedildiler.

Cenaze töreni sırasında Ruben ile Ariel açık mezarın üstünden uzanıp kucaklaştılar ve kadiş duasını okudular. Ruben ordudan ayrılıp bizimle ilgilenmeye karar verdi. Ariel de ona yardımcı olacak. İsrail'de hiç akrabamız yok, Almanya'ya dönmek de istemiyoruz.

Bir sorun var, dedi Ruben, Ariel ve Daniel'in annesi, ölen oğlunun tabutuyla birlikte Almanya'ya uçmadan birkaç saat önce. Ruben ile Ariel iki çocuğu tek başlarına yetiştirebileceklerini sanıyorlar, oysa daha yeni kendi başlarına bağımsız yaşayabilecekleri yaşa geldiler.

Hadassa, 23 Nisan 2010

Eskiden yaşanan olaylarla yüzleşmek istemediğim için travma terapisini yarıda keseceğimi psikiyatra söyledim. Psikiyatr da bana, onlarla

zaten çoktan yzleştiğimi, yzleşmeseydim raporumu yazamayacağımı söyledi. Ama bu doğru değil. Ben sadece gazetelerde okuduklarımı kopya ettim. Daha önce de olduğu gibi hiçbir şey hatırlamıyorum.

Belli ki psikiyatır bana inanmıyor. Mutlaka terapiye devam etmem gerektiğinde ısrarcı. Geriye sadece hatırladığım travmanın şimdiye kadarki ve bundan sonraki hayatımla bütünleşmesi kalmış, öyle diyor.

Bir form imzaladım ve klinikten bir daha dönmemek üzere ayrıldım. Doktorların nermemesine rağmen ayrıldığım için Ruben'in de imzalaması gerekti.

Altı Ay Sonra, Eklenti

Bu anı da bir yanılısamadan başka bir şey değil. Çeşitli algılamaların, duyumsamaların, fantezilerin, kurulan bir kronolojinin, üçüncü kişilerin anlattıklarının, bugün yaşananların, fotoğrafların bir araya getirilmesinden oluşmuş bir şey. Televizyonda gördüğümüz birtakım resimleri, nedenini bilmeden içimize işlemiş birtakım yerleri, rüyadaymışız gibi yanımızdan geçip giden birtakım insanları biriktiriyor ve sonra unutuyoruz, sonunda tam da bu resimleri görmüş, o yerlerde yaşamış, o insanları tanımış olduğumuza kendimiz de inanıyoruz. Hiçbir şeyi kanıtlayamayız. Hatta doğduğumuz gerçeğini bile. Hangi bedenden çıktığını kim hatırlar ki? Anne babalarımız, varoluşumuzu sağlayanlar, ölürlere; geriye elimizde, var olduğumuzu iddia eden bir belgeden başka bir şey kalmaz.

Sarah neden annesinin üzerine çöküp onu bıçaklayan yarı üvey bir kardeşi hatırlasın ki? Annesinin boynundaki atardamardan fışkıran kanı? Annesinin ölürken attığı çığlıkları? Oğlu üvey annesini öldürmeden önce, her zaman yanında taşıdığı tabancasını çekip oğlunu vurmayan bir babayı?

Sarah'a, hatırlamama kararı verdiği için hayranlık duyuyorum. Yaşamaya karar verdiği için hayranlık duyuyorum.

YAPI KREDİ YAYINLARI / YENİLERDEN SEÇMELER

Amin Maalouf

Empedokles'in Dostları

Jean-Louis Fournier

Tek Yalnız Ben Değilim

Orhan Duru

Denge Uzmanı

Şiir Erkök Yılmaz

Fil Kazası

Erlend Loe

Volvo Kamyonlar

Helen Garner

Çocuklar İçin Bach

Ian McEwan

Siyah Köpekler

Eric Ambler

Dimitrios'un Maskesi

May Sarton

Kürklü Kişi

Ali Teoman

Aşk Yaşama Çok Uçuk

Eylem Ata Güleç

Uzak Değil

George Orwell

Hayvan Çiftliği

Dorothy Baker

Cassandra Düğünde

Franz Kafka

Dava

Metin Arditi

Babam Omuzlarımda

Gültekin Emre

Sürgülü Kapı

İpek Çalışlar

Halide Edib — Biyografisine Sığmayan Kadın

Frédéric Gros

İtaat Etmemek

John Gray

Ateizmin Yedi Türü

Talat Parman

Ergenliğin Tutkusu

Freud'un Makara Oyunu

Javier Marias

Tüm Ruhlar

Duygusal Adam

Mehmet Rifat

Sait Faik'i Yorumlayanlar: Eleştirinin Eleştirisi

Demir Özlü

İthaka'ya Yolculuk

Doğan Hızlan

Hatırlamak - Günlük Yaşamdan Dipnotlar

Manuel Benguigui

Alman Koleksiyoncu

Robert Creeley

Aşk İçin

Alberto Manguel

Efsanevi Yaratıklar

Kütüphanemi Toplarken

YAPI KREDİ YAYINLARI / YENİLERDEN SEÇMELER

James Wood

İyi Bir Hayat

Ian McEwan

Hamamböceği

Sahilde

Beton - İlk Aşk, Son Ayın

Yabancı Kucak

Solar

Hüseyin Hamit

Bir Osmanlı Subayının Esaret Günlükleri

B. Nihan Eren

Hayal Otel

Jean-Claude Grumberg

Yüklerin En Değerlisi

Semih Tezcan

Topkapı Sarayı Oğuznamesi

Ali Teoman

Café Esperanza

Ahmet Ümit

Aşkımız Eski Bir Roman

Roy Jacobsen

Oduncular

Selçuk Baran

Anaların Hakkı

Kış Yolculuğu

Haziran

Tortu

Yelkovan Yokuşu

Türkân Hanım'ın Ölümü

Haz. Sezai Halifeoğlu

Psikanaliz Defterleri 4 — Çocuk ve Ergen

Çalışmaları / Çocuk ve Ergen Cinselliği

Haz. Neslihan Zabcı

Psikanaliz Defterleri 5 — Çocuk ve Ergen

Çalışmaları / Eksiklik, Ayrılık ve Ötesi

Nurullah Ataç

Keziban'a Mektuplar

Vénus Khoury-Ghata

Mandelştam'ın Son Günleri

Kerem Işık

Dünyanın Güçlü Tarafı

Sabahattin Ali

İçimizdeki Şeytan - 80 Yaşında

Faruk Duman

Sus Barbatus! 2

Köpekler İçin Gece Müziği

Stella Rimington

Çifte Kıskaç

Ömür İklim Demir

Kum Tefrikaları

Wiesław Myśliwski

Fasulye Ayıklama Sanatı Üzerine Bir Tez

Claudio Magris

Mikrokozmoslar

Bir Kılıç Üzerine Çıkarsamalar

Edip Cansever

Umutsuzlar Parkı

Hakan Savlı

Kırgın Karnaval

Cevat Çapan

Bir Başka Coğrafyadan

Mehmet Can Doğan

Başka Türü de Olur

Ebubekir Eroğlu

Açık Kaldıkça Defterim

Alphan Akgül

Bir Uçurumun Haritası

Metin And

Karagöz - Turkish Shadow Theatre

Forty Days and Forty Nights — Weddings,

Festivals and Pageantry in the Ottoman

Empire

Kırk Gün Kırk Gece — Osmanlı Düğünleri,

Şenlikleri, Geçit Alayları

Cem Behar

Orada Bir Musıki Var Uzakta...

Alexis Gritchenko

İstanbul'da İki Yıl 1919-1921 /

Bir Ressamın Günlüğü

Rachel Corbett

Hayatını Değiştirmelisin -

Rainer Maria Rilke ve Auguste Rodin'in

Hikâyesi

Linda Nochlin

Kadınlar, Sanat ve İktidar

Elif Kamışlı - Volkan Aslan

En İyi Dileklerimle

Bige Örer - İz Öztat

Haz/Cızzz

Bülent Eczacıbaşı

A Rip in The Sea

Derya Bengi - Erdir Zat

100. Yılında Cumhuriyet'in Popüler kültür

haritası 1 - (1923-1950)

Tony Judt

Kusurlu Geçmiş - Fransız Entelektüelleri,

1944-1956

Haşim Şahin

Dervişler, Fakihler, Gaziler - Erken Osmanlı

Döneminde Dinî Zümreler (1300-1400)

Niall Ferguson

Meydan ve Kule

Orlando Figes

Avrupalılar - Üç Hayatın Işığında Kazmapolit

Avrupa Kültürü

Nina Edwards

Karanlık - Kültürel Bir Tarih

Christiane Gruber

Osmanlı-İslam Sanatında Tapınma ve Tılsım

George Eliot

Middlemarch

Ezra Pound

Kantolar

Anton Çehov

Avda Trajedi

Nâzım Hikmet

Kuvayı Milliye - Genca Erkal'ın Görüntülü

Yarumuyla

Karagözüm İki Gözüm - Karagöz, My Dear

Honoré de Balzac

Bilinmeyen Şaheser - Sarrasine

Rıza Yıldırım

Menâkıb-ı Evliyâ (Buyruk)

Lâle Müldür

Milat

Orhan Pamuk

Turuncu

Marc Engelhardt

Sığınmacı Devrimi - San Gôç Dalgası Dünyayı

Nasıl Tümüyle Değiştirdi?

Navie

İşgal Günlerinde Aşk

Marta Breen

Kadın Mücadelesi - Özgürlük, Eşitlik ve

Kız Kardeşliğin 150 Yılı

Eugéne Ionesco

Beyaz ve Siyah

Notlar ve Karşı-Notlar

Giorgio Bassani

Surların İçinde - Beş Ferrara Öyküsü

Kuru Otların Kakusu

Boris Pasternak

Bir Hikâye

Philip Roth

Pastoral Amerika

İnsan Lekesi

Bir Erkek Olarak Yaşamım

Roger Martin du Gard

Thibault'lar II

Thibault'lar III

Ingeborg Bachmann

Frankfurt Dersleri

Italo Calvino

Seçme Mektuplar 1945-1985

Amerika'da Bir İyimser 1959-1960

Witold Gombrowicz

Günlük 1959-1969 - 2. Cilt

Kranas

Hermann Hesse

Hermann Lauscher

Sevebilen Mutludur

Kafka

Dönüşüm

William Faulkner

İki Hamlede Zafer

Marcel Proust

Swann'ın Bir Aşkı

John Williams

Stoner

Augustus